

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Ženy ve vybraných islamistických hnutích

Bc. Adéla Kovačiková

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Ženy ve vybraných islamistických hnutích

Bc. Adéla Kovačiková

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Sobotková, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Filozofická fakulta, Západočeská univerzita v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila jen
uvedených zdrojů a literatury.

Plzeň, duben 2017 .....

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí práce paní doktorce Sobotkové za cenné rady a trpělivý přístup. Mé díky patří také rodině, bez které by mi nebylo studium umožněno.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	METODOLOGIE	3
3	FEMINISMUS NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ, ISLÁMSKÝ FEMINISMUS	5
4	ISLAMISTICKÁ Hnutí – OBECNÁ DEFINICE	7
5	MAROKO	9
5.1	Ženská hnutí a politická participace.....	9
5.2	Islamistická hnutí	10
5.2.1	Strana spravedlnosti a dobročinnosti	12
5.2.2	Strana spravedlnosti a rozvoje	13
5.3	Ženy ve vybraných islamistických hnutích.....	13
5.3.1	Strana spravedlnosti a dobročinnosti	13
5.3.2	Strana spravedlnosti a rozvoje	15
6	TUNISKO	18
6.1	Ženská hnutí a politická participace.....	18
6.2	Islamistická hnutí	21
6.2.1	An-Nahda	22
6.3	Ženy ve vybraných islamistických hnutích.....	22
6.3.1	An-Nahda	22
7	EGYPT	28
7.1	Ženská hnutí a politická participace.....	28
7.2	Islamistická hnutí	34
7.2.1	Muslimské bratrstvo.....	35
7.2.2	Strana svobody a spravedlnosti	36
7.2.3	An-Núr	37
7.3	Ženy ve vybraných islamistických hnutích.....	38

7.3.1	Egyptské muslimské sesterstvo	38
7.3.2	Strana svobody a spravedlnosti.....	42
7.3.3	An-Núr	43
8	PALESTINA A IZRAEL	46
8.1	Ženská hnutí a politická participace.....	46
8.2	Islamistická hnutí	50
8.2.1	Hamás	51
8.3	Ženy ve vybraných islamistických hnutích.....	52
8.3.1	Hamás	52
9	LIBANON	61
9.1	Ženská hnutí a politická participace.....	61
9.2	Islamismus.....	64
9.2.1	Hizballáh.....	64
9.3	Ženy ve vybraných islamistických hnutích.....	65
9.3.1	Hizballáh.....	65
10	ZÁVĚR.....	69
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	73
12	JMENNÝ REJSTŘÍK	75
13	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY	78
14	PŘÍLOHY	96
15	RESUMÉ.....	108

1 ÚVOD

Ačkoliv se názory západního světa mohou zásadně lišit, rozhodně přetrvává myšlenka a stereotypní představa o tom, jak vypadá muslimská žena a jakou roli sehrává v muslimské společnosti. Tyto ženy jsou viděny jako utlačované objekty pod dominantní mužskou nadvládou bez jakýchkoliv vlastních práv, bez jakéhokoliv vyslyšení jejich hlasu. Jako někdo, kdo se narodil pouze proto, aby poslouchal svého muže, plodil děti a celý život zůstával doma s rodinou. Často se nesetkáme ani s nepatrnou myšlenkou na to, že by ženy mohly v těchto zemích hrát nějaké výraznější role a jsou pro jejich společnost důležitými aktéry ve zlomových okamžicích stejně, jako muži ba dokonce v některých okamžicích aktéry důležitějšími. Tyto zatvrzelé stereotypy je třeba reformovat nebo se o to alespoň pokusit. Je samozřejmé, že se muslimské země stále potýkají s jistými problémy a otázka ženských práv a rovnosti nebyla vždy snadná. Jsou ale patrné jisté pokroky, které se snaží veškeré problémy odstranit a dát svým ženám stejná práva a příležitosti, jelikož si jasně uvědomují, že se přeci jedná přibližně o polovinu národa.

Z průzkumů *The Arab Human Development Report* je patrné, že veřejné mínění občanů arabského světa nemá žádné výhrady k zařazení žen do politické sféry. Naopak jejich volební práva a práva pracovat na vysokých manažerských postech je velice podporováno. Ve většině arabských zemí, výjimkou jsou země Perského zálivu, získaly ženy svá volební práva v padesátých a šedesátých letech dvacátého století. První zemí, která tato práva ženám udělila, byl Libanon, a to již v roce 1952. V některých zemích, jako je Maroko a Jordánsko dokonce přijaly systém povinných kvót, který zaručoval pro ženy v politice své pozice. Je pravdou, že i navzdory těmto opatřením a snahám o zlepšení ženské politické participace prozatím zůstává podíl žen v politice arabských zemí na nejnižší pozici v rámci celého světa. Do roku 2005 se podíl ženských ministryň v těchto zemích zvýšil a své zástupkyně mají ve všech vládách kromě Saúdské Arábie. Zůstává pravdou, že tyto ženy jsou často vybírány z řad elit a stojí za vládnoucími režimy.¹

---

¹ UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME, *The Arab Human Development Report 2005 – Towards the Rise of Women In the Arab World*, s. 9.

Tato diplomová práce si dává za cíl zmapovat postavení a politickou participaci žen ve vybraných islamistických hnutích a zemích. Zjistit, do jaké míry jsou ženy v těchto hnutích zapojeny, jak dlouho v nich působí a na jaké pozice jsou obsazovány. Zda například mohou dosáhnout i vedoucích pozic. Dále je třeba zkoumat, jestli se v průběhu historie objevila samostatná ženská islamistická hnutí nebo se odštěpovala z velkých hnutí na čistě ženská křídla. Také to, jak jsou na sebe navzájem ženská hnutí, ženská křídla a samostatná islamistická hnutí závislá, do jaké míry se navzájem kontrolují, ovlivňují a jak jsou pro sebe tyto složky důležité.

Práce porovnává jednotlivá hnutí, zda se liší nebo jsou si v nějakých zásadních bodech podobná. Stejně tak je tomu u vybraných představitelk hnutí. Otázkou tedy bylo, zda tyto ženy mají společné nejen cíle, ale také profil. Současně přibližuje život a práci hlavních představitelk, které dosáhly nějaké významnější pozice. Zmiňuje ženy, které v těchto pozicích uspěly až k mezinárodnímu věhlasu.

Je třeba zkoumat a brát v potaz také fakt, jak významná a aktivní jsou v jednotlivých zemích zastoupena právě islamistická hnutí obecně, do jaké míry jsou tato hnutí v zemi legální či naopak nelegální, jak moc jsou hnutí podporována a také jak jsou ženy a celkově ženská hnutí ve vybraných zemích aktivní a sjednocené.

Jelikož neexistuje doposud v českém ani anglickém jazyce uceleně zpracovaný přehled týkající se tohoto tématu, může být práce přínosem pro další studium postavení, aktivity a politické participace žen na Blízkém východě.

Pro jednotlivá hnutí, politické strany, organizace a ostatní uskupení jsem vždy uvedla celý název přeložený do českého jazyka a při opakovaném užití již zkratku. Seznam zkratk, český překlad a původní názvy všech uskupení jsou uvedeny na konci diplomové práce. Po odborné konzultaci je v práci používáno fonetického přepisu arabských jmen a názvů dle úzu profesora Kropáčka v *Duchovních cestách islámu*, kromě výrazů a jmen, které mají svůj ustálený český ekvivalent.

Kvůli přehlednosti a ucelené představě o hnutích, aktivistkách a jednotlivých organizacích je diplomová práce doplněna fotografickými a obrazovými přílohami na konci diplomové práce v kapitole Přílohy, aby nepůsobila rušivým dojmem. Jedinou aktivistkou, u které není přiložena fotografie, je Radža' al-Halabi, jejíž portrét není zveřejněn ve vhodné kvalitě.

2 METODOLOGIE

Během zpracování diplomové práce jsem se snažila spojit se všemi hnutími a aktivistkami, na které jsem získala kontakt ať už z oficiálních webových stránek, tak přes sociální sítě a ostatní internetové zdroje. Ačkoliv jsou webové stránky plně funkční a poskytují možnost kontaktovat hnutí a zaslat nějaký dotaz, nakonec se mi mé dotazy vrátily pouze s odpovědí, že se na serveru vyskytla chyba. Také po zdánlivě úspěšné e-mailové komunikaci, kdy mi někteří členové různých hnutí či samotné aktivistky přislíbili spolupráci při zpracování tématu, které je podle většiny z nich zajímavé a důležité, tato komunikace z jejich strany ustala dříve, než mi byli schopni odpovědět na mé otázky. Selhala také snaha o přímou internetovou komunikaci s vybranými aktivistkami na sociálních sítích (twitter, facebook), na kterých jsou sice aktivní a sdílejí příspěvky v téměř pravidelných intervalech, ale co se týče soukromých zpráv, jsou bez jakékoliv odezvy. Tato metoda získávání osobnějších a přímých informací od informátorů se tedy ukázala jako nefunkční a byla jsem tedy nucena se spoléhat na ostatní zdroje.

Diplomová práce je stavěna nejen na nastudování literatury týkající se žen v islamistických hnutích, islámského feminismu, příspěvků významných ženských aktivistek a literatury o vybraných islamistických hnutích. Knihy jsem využívala především prostřednictvím portálu www.books.google.com. Všechny knihy, které jsem potřebovala jako zdroj pro čerpání základních informací, sice byly ve značné míře přístupné, bohužel jsem se setkala několikrát s problémem blokace některých stran, kapitol a taktéž vymazáním číslování stránek kvůli ochraně autorských práv. Kvůli tomuto není možné u některé použité literatury uvést přesné číslo zdrojové stránky a není to tedy z důvodu opomenutí uvedení celého zdroje.

Hlavním zdrojem ale byly zprávy v médiích a internetové články, které zachycují zmínky o ženách, jež se zde angažují a více či méně významně svou prací přispívají jednotlivým islamistickým hnutím napříč celým regionem. Informují veřejnost také o tom, jak jsou tato hnutí ženám přístupná a jaké možnosti a rozsah působení zde ženy mají.

Použitá literatura a internetové zdroje byly převážně v anglickém jazyce. Musela jsem ale také použít zdroje v jazyce arabském a francouzském, což bylo na jedné straně komplikované, na straně druhé přidalo diplomové práci na hodnotě a pokrylo tak vyšší záběr médií.

Před zpracováním samotné práce jsem si kladla výzkumné otázky, které jsem pak dále aplikovala ve všech vybraných islamistických hnutích, která se region od regionu liší. Snažila jsem se především o důkladné zmapování postavení a funkce žen v těchto skupinách a následně výsledky porovnála.

Mezi základní otázky, které jsem si v úvodu kladla, byla otázka, zda ženy v jednotlivých hnutích působí také na vyšších postech a ve vedení nebo jak jsou ženské složky v jednotlivých hnutích významné. Jestli se tento fenomén bojujících emancipovaných žen objevuje až v dnešní době nebo máme nějaké případy již v dřívějších dobách. Neškodí ženská složka těmto hnutím? Nemění jejich charakter a jsou jim vůbec ženy užitečné? Věnují těmto ženám pozornost média a jsou tím pádem pro média tato hnutí atraktivnější, stejně tak jako pro potenciální voliče? Je také možné, že s přítomností žen se začaly objevovat problémy, které dříve, tedy bez žen, vůbec hnutí řešit nemusela?

Před zvolením konkrétních islamistických hnutí, kterými se práce bude zabývat, jsem vycházela z hypotézy, že ženy se angažují pouze v určitých hnutích v rámci zemí Blízkého východu. Po postupném nastudování politické participace žen jsem zjistila, že ženy jsou více či méně zastoupeny ve všech islamistických hnutích napříč zvolenou oblastí, a proto jsem se ve své práci dále zaměřila pouze na ty, kde jejich aktivitu považuji za výraznější, úspěšnější či nějakým způsobem odlišnou, kde působí na vyšších postech nebo přispěly svou prací k nějakému zásadnímu pokroku ve vývoji dané společnosti nebo jejich práce, aktivita a samotné působení zde nějakým způsobem oslovilo společnost.

Všechny výše zmíněné i mnohé další otázky a hypotézy pomohou v podrobném zpracování tohoto tématu a odpovědi na ně nám poskytnou přehledný obraz toho, jak ženy v islamistických hnutích působí, jakou roli hrají a zda jejich působení ovlivňuje danou společnost pozitivně či negativně.

3 FEMINISMUS NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ, ISLÁMSKÝ FEMINISMUS

Feminismus se zakládá na přesvědčení, že ženy by měly být považovány za rovné mužům, protože muž i žena jsou lidské bytosti na stejné intelektuální úrovni se stejnými schopnostmi a potenciály bez ohledu na fyziologické rozdíly. Všichni lidé mají právo na svobodné rozhodování, žít bez diskriminace a být si ve společnosti zcela rovni.²

I když jsou muslimské/arabské ženy Západem stereotypně vnímány jako tiché, zahalené ženy, které nemají žádné slovo a jsou pouhým majetkem svých dominantních mužů, kteří je soustřeďují do jakýchsi harémů, ženy bojující za svá práva a rovnost mezi pohlavími nejsou výjimkou ani v oblastech zemí Blízkého východu a jsou velice aktivní také například při rozhodujících momentech ovlivňující dění v jejich zemi. Ukázalo se, že ve významných protestech, například v období tzv. Arabského jara, byly ženy přítomny v prvních řadách hlavních protestů v Tunisku i Egyptě. Přítomnost ženských protestujících v různých diskusních fórech na sociálních sítích také nebyla zanedbatelná. V Egyptě na náměstí Tahrír, kde se odehrával hlavní protest proti nespokojenosti s tehdejší situací, byly přítomny velké masy žen, které si zdobily své šátky zakrývající vlasy symboly nesoucí egyptskou vlajku a nebály se hlasitého a viditelného projevu své nespokojenosti a podle zdrojů se zde staly jakousi hnací silou protestů vedoucích ke změně.³ O tom, jakou roli v těchto protestech hrály ženy a kolik se jich zapojilo, psal na svých soukromých webových stránkách a dokumentoval Lajl-Zahra Murtada, arabský feminista a anarchista narozený v Bejrútu.⁴

Čím dál více se projevují zastánkyně islámského feminismu, které bojují za svá práva, rovnost, za postavení, právo na vzdělání, práci a právo na stejný plat jako mají jejich mužští kolegové. Na univerzitách v zemích Blízkého východu studují ženy téměř ve stejném počtu jako muži. Neznamená to však, že by braly inspiraci u feministek v západním sekulárním prostředí. Žádným způsobem nezanedbávají ani

---

² Feminism, *Urban Dictionary* [online].

³ WOLF N., The Middle East feminist revolution, *Al-Jazeera* [online].

⁴ Leil Zahra Mortada: about me, *oficiální blog L. Z. Mortady* [online].

nezapomínají na požadavky a principy své víry, ba naopak všechny své požadavky prezentují skrze své náboženství. Ženy jsou v současné době velmi viditelné v různých islámských organizacích, na univerzitách a stávají se stále významnějšími a výraznějšími hybatelkami ve veřejném prostředí. Nesmíme zapomínat, že v prostředí islámského feminismu se objevují stejné cíle jako touha po svobodě a rovnosti. Zároveň ale nesmí být zanedbány některé jejich role, které jsou například v rodinném prostředí rozděleny. Ženy tedy mohou pracovat a být političkami, profesorkami na univerzitách, vysokoškolsky vzdělány a vystupovat veřejně na zahraničních konferencích, ale nesmí zanedbávat rodinu a zapomínat na své povinnosti v ní i povinnosti náboženské. Takové ženy jsou sice feministky, ale především jsou to muslimky, které díky vzdělání a zkoumání náboženských textů mohou interpretaci těchto textů kritizovat a jejich výklad napravit.⁵

Islámský feminismus může být tedy vnímán jako pochopení islámu a hledání spravedlnosti. Tvrdí, že není chyba v islámu jako takovém, ale pouze ve špatném výkladu textů, které mužské elity v průběhu historie interpretovaly a upravovaly ku svému prospěchu a dosažení vlastních cílů. V některých případech se islámské feministky a sekulární feministky napříč Blízkým východem spojily, aby jejich hlas byl silnější a bojovaly spolu za změny v oblastech rodinného a dědického práva a také za změny v problematice rozvodů a následné péči o dítě. I když se tyto dvě skupiny náboženská a sekulární v postupech k dosažení cílů často neshodují, uvědomují si, že společně změn dosáhnou rychleji a efektivněji.⁶

---

⁵ RAMADAN T., The Birth of an Islamic Feminism, *Tariq Ramadan official* [online].

⁶ BOLAND C., Islamic feminism: fighting discrimination, inspired by faith, *Your Middle East* [online].

4 ISLAMISTICKÁ Hnutí – OBECNÁ DEFINICE

Během posledních desetiletí se stal islám středem pozornosti díky vytváření velkého počtu islamistických opozičních hnutí a rozsáhlé politické aktivitě. Objevovaly se nové organizace a spousta nových vůdců a učenců, kteří se začali pohybovat v politické sféře.⁷

Co se týče samotného pojmu, neexistuje přesná shoda nebo jednotná definice. Islamismus můžeme nejlépe představit jako „*ideologii prosazující islám jakožto základní východisko politické a společenské praxe.*“⁸

Avšak tento pojem můžeme v současné době v médiích vidět spíše v negativním smyslu spojován s různými teroristickými organizacemi a teroristickými útoky. V této diplomové práci pojmem islamismus chápeme a užíváme ve smyslu politického islámu či takové ideologie, která díky svým politickým aktivitám chce dosáhnout svého cíle, a to neoddělovat islám od politiky a nepřesouvat jej tedy pouze do soukromé sféry. Mnohdy je cílem takových organizací zavedení islámského práva v plném rozsahu. Politický islám a hnutí, která vznikají a pracují na jeho základě, vytvářejí pravidla a zákony, díky jimž může správně a v souladu s islámem fungovat stát a celá společnost muslimů.⁹

Islamisté, nebo také stoupenci politického islámu, jsou přesvědčeni, že islám zahrnuje vše včetně konceptu politiky a státu a nelze tedy islám od politiky oddělovat a musí být zahrnut ve všech sférách. Nelze jej tedy odsunout například pouze do roviny osobní. Islamistická hnutí jsou takové organizace, které představují formu společenského a politického aktivismu zakotveného v představě, že veřejný a politický život by se měl řídit souborem islámských principů. Islamisté obecně věří, že islám hraje důležitou roli při organizování společnosti, kde je islám majoritní. Takové organizace mohou být radikální nebo umírněné. Umírnění islamisté své snahy o zformování správné společnosti vedou skrze demokracii, pluralitní politiky a různé socioekonomické reformy, zatímco radikální islamisté k prosazení svých cílů

---

⁷ HIRSCHKIND CH., What is Political Islam, *Middle East Research and Information Project* [online].

⁸ OSTŘANSKÝ B., *Atlas muslimských strašáků*, s. 84.

⁹ Islamismus, nebo politický islám? *CSPI International* [online].

využívají násilí a nátlak a nejsou schopny o změny ve svých ideologiích a tyto ideologie striktně dodržují. Nejsou tak zvaně ochotny kompromisu.¹⁰

---

¹⁰Islamism, *The Oxford Encyclopedia of Islam and Politics* [online].

5 MAROKO

5.1 Ženská hnutí a politická participace

Od konce 20. století existuje mnoho vládních i nevládních organizací, které se zabývají ženskou otázkou v Maroku. Díky těmto institucím mohla vzniknout a rozšířit své působení mnohá ženská hnutí, která působí dodnes v politice i soukromé sféře a napomáhají svou prací ke zlepšení postavení žen v marocké společnosti. Snaží se taktéž o řešení problémů, které se týkají rodiny, přístupu ke vzdělání, zdravotní péči, získávání práce a politické participace.¹¹ Ukázalo se totiž, že většina marockých žen na venkově je negramotná a nemají přístup k řádnému vzdělání. Negramotnost ovlivňuje samozřejmě veškerou budoucnost těchto žen a ničí možnost aktivního zapojení ve společnosti a jediné místo, kde mohou o něčem rozhodovat nebo cokoliv ovlivnit, je prostředí rodiny. Historie ovšem dokazuje přítomnost mnoha významných a vzdělaných žen, jež hrály ve společnosti důležitou roli. A to od zakladatelky univerzity ve Fezu Fátimy al-Fihrijá nebo Chata ibn Bakkár, která zde vládla více než dvacet let a pomohla své zemi dostat se ven z krize trvající několik desítek let, až po Málíku al-Fási – tehdy jediná členka strany Istiqlál, která v roce 1944 podepsala manifest nezávislosti, a díky ženám se stalo Maroko známé na mezinárodní úrovni. Prvním marockým ženským hnutím bylo Sesterstvo čistoty založené v roce 1940.¹²

Mezi významnou skupinu patřící do ženských hnutí řadíme feministickou Unii ženské akce (dále jen UAF), což je nezisková organizace, která vznikla roku 1983 a vyvinula se v hnutí podporující práva žen v Maroku.¹³ Mezi významné aktivity patří akce nesoucí název „Jeden milion podpisů,“ kterou zahájily v roce 1992. Tato akce měla nashromáždit alespoň jeden milion podpisů marockých občanů, kteří se postaví proti mudawwaně¹⁴ a byla inspirována mimo jiné mezinárodní úmluvou CEDAW bránící ženy, jejich práva a odstraňuje veškeré možné formy diskriminace. V této

---

¹¹ ČAJOVSKÁ L., Ženou v Maghribu, *E-polis* [online].

¹² Women Movements in Morocco, *Al-Akhwayn University* [online].

¹³ L'Union de l'Action Féminine, *Status of Women in The Middle East and North Africa* [online].

¹⁴ Mudawwana = tzv. rodinný marocký kód řešící problémy týkající se rodiny, reguluje manželství, mnohoženství, rozvod, dědičné právo a péči o dítě. Vznikla roku 2004.

době se začala ženská hnutí formovat, ale také štěpit na čistě feministická hnutí, ženská politická hnutí, ženská islamistická hnutí a další.¹⁵

Islámské feministky se staly novým nástrojem pro získání rovnosti mezi pohlavími, protože zvýšily zájem veřejnosti o tuto problematiku, kdy především alternativní model pro vztahy mezi mužem a ženou. Islám se stal jakýmsi nástrojem pro ochranu práv ve společnosti, kde je dominantní náboženská tradice a získaly tak mnoho příznivců. Problémem byl ale omezený přístup a zapojení se do politických islamistických hnutí, které využívaly v podstatě především k prosazení svých vlastních zájmů, přičemž ale musely přizpůsobit své čistě feministické zájmy.¹⁶

Politická participace žen se výrazně zvyšuje. Existují povinné kvóty, které musí splňovat určitý počet žen, mužů a mladých zastupitelů do 35 let, konkrétně je tedy pro ženy v parlamentu rezervováno 90 křesel a pro mladé kandidáty 30 křesel. Příkladem mohou být parlamentní volby, které se konaly 7. října 2016. Po sečtení výsledků obsadily ženy 81 křesel v poslanecké sněmovně, což odpovídá 20,5% a v dolní komoře 14 křesel, tedy 11,67% z celkového počtu, což je považováno za velký úspěch a pokrok vzhledem k tomu, že první výraznou ženskou osobností marocké politiky se stala až v roce 2012 Básima Haqqáwí jakožto ministryně solidarity, žen, rodiny a sociálního rozvoje, nebo také Nabíla Muníb, první žena zvolena jako předsedkyně Sjednocené socialistické strany (PSU), hlavní opozice islamistické strany PJD.¹⁷

5.2 Islamistická hnutí

Islamistická hnutí v Maroku mají svou tradici a pevné zázemí. V parlamentních volbách v roce 2011 a 2016 opakovaně vyhrála islamistická Strana spravedlnosti a rozvoje - PJD v čele s generálním sekretářem strany a premiérem °Abdulláhem bin Kiráním.¹⁸ Bývalí členové strany PJD, kteří nesouhlasili se současnou politickou strategií, vytvořili vlastní stranu, Stranu probuzení a ctnosti, ale v parlamentu netvoří

---

¹⁵ SALIME Z., Feminization of the Islamist Movements: The One Million Signature Campaign, *Project Muse* [online].

¹⁶ BAZIR L., The Women's Movement in Morocco: Bridging the Progressive-Islamic Feminist Binary, *Critical Investigations into Humanitarianism in Africa* [online].

¹⁷ TRABELESI M, Morocco: Parliamentary Elections 2016 Results, *I know Politic* [online].

¹⁸ Maroko na zcestí? Parlamentní volby vyhráli islamisté, *Euro Zprávy* [online].

významnou součást. Do politiky se zapojila také Strana civilizační alternativy, která vznikla v roce 2005, ale po neúspěšných volbách a následnému obvinění se spojením s teroristickou organizací zanikla. O něco významnější je hnutí Spravedlnost a dobročinnost, založené jedním z představitelů islámské mystiky a marocké politiky Abd as-Salámem Jásínem.¹⁹

Vlna protestů spojených s tzv. Arabským jarem zasáhla také Maroko. Vytvořilo se takzvané Hnutí 20. února²⁰ nebo Hnutí za změnu. Protesty začaly v Rabatu a přesunuly se dále do Casablanky nebo Agadiru. Vznikem tohoto hnutí začaly postupné kroky k ovlivnění a změně marocké budoucnosti. 20. únor je považován za vítězný moment a nejvýraznější okamžik všech protestů Arabského jara v této zemi.²¹

Vyjádřit svou nespokojenost se současnou vládní politikou spojenou s korupcí a požadavky na demokracii a sociální rovnost přišly ve značném zastoupení také ženy, které podporovaly islamistická hnutí a staly se jejich členkami. Po králi byla požadována změna v ústavě a takové úpravy, ve kterých bude zajištěna rovnost, demokracie a ochrana lidských práv. Král Muhammad VI. požadované změny za velmi krátkou dobu vypracoval a umožnil také umírněné islamistické straně účast ve volbách. Tato strana (Strana spravedlnosti a rozvoje) v těchto volbách porazila do té doby úřadující pro vládní stranu Istiqlál.²²

Strana Spravedlnosti a rozvoje i Spravedlnosti a dobročinnosti mají svá ženská křídla, která uvádí, že sdružují ženy z celého Maroka a patří mezi nejkoordinovanější hnutí v zemi. Jak sekulární feministická hnutí, tak také islamistická ženská hnutí se zabývají kromě obhajování rovnosti práv žen a mužů také sociálních prací, podpory k převzetí zodpovědnosti ve veřejné a politické sféře a mají tedy většinu společných cílů. I přes stejné nebo velmi podobné zájmy spolu sekulární a islamistická ženská hnutí většinou nespolupracují, ani nediskutují, jelikož zastávají obě skupiny odlišný postup k dosažení svých cílů. Zatímco sekulární hnutí

---

¹⁹ BRTNICKÝ M., Maroko: všichni královi islamisté, *Global politics* [online].

²⁰ Název tohoto hnutí, tedy Hnutí 20. února, je zřejmý. Marocké Arabské jaro bylo započato právě v tento den setkáním protestujících v Rabatu, kteří zde přišli vyjádřit svou nespokojenost a zadat své požadavky.

²¹ RACHIDI I., Inside the movement: what is left of Morocco's February 20?, *Middle East Eye* [online].

²² AL-HAITAMI M., Women in Morocco: political and religious power, *Open Democracy* [online].

se přibližují postupům a modelům převzatých z Evropy, islamistky pracují čistě na bázi islámu. Po protestech v roce 2011 se ukázal král Muhammad VI. jako velký zastánce žen, ženských a rodinných práv. Rozsáhlé reformy ústavy se tedy týkaly také této oblasti.²³

Islamistické strany Maroka neměly možnost se voleb zúčastnit až do roku 2002 kvůli obavám z možného ovládnutí politiky a radikalizace. Poprvé tento zákaz byl uvolněn až straně PJD jakožto umírněné islamistické straně otevřené diskusím.²⁴

5.2.1 Strana spravedlnosti a dobročinnosti

Hnutí Spravedlnost a dobročinnost založil, které ©Abd as-Salám Jásín v Maroku, je značně ovlivněno súfismem a do politiky se zapojovalo od roku 1998. Hnutí bylo při svém vzniku inspirováno zakladatelem egyptského Muslimského bratrstva Hasanem al-Banná a ostatními ideology z řad tohoto bratrstva. Jásínovo hnutí má své ženské křídlo, jehož hlavní postavou je dcera zakladatele Nádija Jásín a je zároveň vůdčí postavou celého hnutí od smrti jejího otce v roce 2012. Hnutí je známo především pro svou kritiku vládní monarchie spojenou s korupcí a nepříznivému sociálně ekonomickému zázemí Maroka. I když jsou hnutí PJD a Spravedlnost a dobročinnost velmi rozdílné, obě hájí rovnost žen a mužů. Prosazují jejich ochranu a zasazují se o aktivní zařazení žen do politického prostředí.²⁵

Jásínovo hnutí je sice stále nelegální, jelikož tvoří vládní opozici, ale je vládou tiše tolerováno. Ukazuje však svou umírněnou stranu odsuzováním různých teroristických útoků spojovaných s islámem jako například známý teroristický útok na budovu redakce Charlie Hebdo v roce 2015 a odmítají jakékoliv spojení islámu s násilím.²⁶

Tato skupina tvořící největší vládní opozici je známa také svými opakovanými výzvami k bojkotu voleb. Stejně tak tomu bylo i během parlamentních voleb v říjnu

---

²³ LOUNASMAA A., Women's NGOs and the rise of political Islam in Morocco in *Levant Letters*, s.1-3.

²⁴ PĚCHOTA J., *Marocké království v kontextu revoluční vlny jara roku 2011*, diplomová práce, str. 50.-52.

²⁵ BRTNICKÝ M., Maroko: všichni královi islamisté, *Global politics* [online].

²⁶ Morocco's Al Adl Wal Ihsan Condemns Charlie Hebdo's Attacks, *Morocco World News* [online].

roku 2016, kdy hnutí vyzývalo občany k negování voleb, jelikož jsou dle nich nesmyslné a nepřinesou žádný pokrok a úlevu.²⁷

5.2.2 Strana spravedlnosti a rozvoje

Strana spravedlnosti a rozvoje byla založena oficiálně v roce 1998, ale původně vychází z Lidově demokratického hnutí založeného 1967 °Abd al-Karím al-Khatíbem, příznivcem a podporovatelem Hasana al-Banná, zakladatele Muslimského bratrstva v Egyptě. Strana se postupně vyvinula v první a hlavní opoziční stranu parlamentu, jehož jsou členové od roku 2002 viz oddíl diplomové práce *Islamistická hnutí v Maroku*.²⁸

5.3 Ženy ve vybraných islamistických hnutích

Všeobecně je západním světem pohlíženo na islamistická hnutí jako na hnutí, ve kterých jsou dominantní pouze muži a neexistuje mezi nimi byť patrná možnost pro aktivní zapojení žen. Z následující kapitoly ale jasně vyplývá, že tomu rozhodně tak není a naopak ukáže, jaké konkrétní role v těchto organizacích ženy sehrávají a jak jsou pro sebe ženy a hnutí vzájemně důležité.

5.3.1 Strana spravedlnosti a dobročinnosti

Ve Straně spravedlnosti a dobročinnosti představím její nejvýznamnější ženskou postavu, a to Nádiju Jásín.²⁹ Je jejím mluvčím a vůdčí postavou ženského křídla. V rozhovorech se vyjadřuje k politice, celkovému současnému stavu Maroka a také o právech žen v islámu. Dle jejího názoru je islám k ženám velmi přátelský a za útlak žen nemůže islám jako takový, ale samotní muži. Oponuje tak sekulárním marockým feministkám, které naopak tvrdí, že na útlaku žen mají velký podíl některé

---

²⁷ Opposition group calls for boycott of Morocco's parliament election, *Sina English* [online].

²⁸ Hizb al-Adala wa l'tanamiyya, *Ikhwan Info* [online].

²⁹ Fotografie Nádiji Jásín viz příloha č. 7.

islámské tradice. Jejich pocit útlaku je prý spojován s odcizením vlastní kultury a příklonu ke kultuře západní.³⁰

I když není hnutí součástí parlamentního života, považují se dle Nádiji za důležitou součást marocké společnosti, která je nápomocna nápravě islámského myšlení a zlepšení společnosti bez použití násilí. Nejvýznamnější činností jsou podle nich charitativní vzdělávací programy, které se vztahují k súfijským školám, jelikož touto cestou pomáhají nové generaci muslimů pochopit staré texty a zapojit muže i ženy do idžtihádu (interpretaci textů).³¹

Vysokoškolsky vzdělaná mluvčí hnutí je známa pro svou kritiku vládnoucí dynastie a zákonů. Maroko nutně potřebuje být podle jejího názoru reformováno, a to v muslimském kontextu. Není tedy třeba a je vyloženě nežádoucí nechat se inspirovat západními zákony a reformami.³² Za své výroky byla obviněna pro podezření z plánovaného sesazení monarchie, kdy řekla: „*Budu raději, když bude Maroko republikou, než aby setrvalo pod vládou autokratického režimu.*“ Zároveň ale odmítla jakoukoliv účast na poškození či organizaci sesazení monarchie. Za své projevy byla odsouzena na pět let odnětí svobody.³³

Založila ženské křídlo Spravedlnosti a dobročinnosti, které se účastnilo protestů proti mudawwaně. Jako předsedkyně a mluvčí celého hnutí tvrdila, že tento koncept práv nevyhází z posvátných textů, ale je převzat ze španělského a francouzského práva, což není pro Maroko přijatelné. Své zájmy prý nebudou prosazovat svou účastí v politice až do doby, než se stane Maroko republikou, protože se nechtějí zapojovat do politiky ve stávající monarchii, se kterou nesouhlasí a přenechají tedy zájmy islámu na umírněné islamistické straně PJD. Paní Jásín působí také v Evropě, kde se prezentuje jako silná a inteligentní žena prosazující zájmy Maroka skrze velmi konzervativní islamistické hnutí a zároveň spojuje moderní život lidí v Evropě, kde žije více než dva miliony obyvatel marockého původu, a podle

---

³⁰ STEINVORTH D., Interview with Moroccan Islamist Nadia Yassine, *Spiegel* [online].

³¹ MCENEANEY K., Interview with Nadia Yassine of the Moroccan Justice and Charity Group, *Carnegie* [online].

³² The King and the Sheikh's daughter, *BBC* [online].

³³ Senior Moroccan Islamist on trial, *BBC* [online].

ní představuje a světu ukazuje, jak vypadá typická marocká silná žena – zahalená, inteligentní a vzdělaná muslimka, která bojuje za svá práva a své přesvědčení.³⁴

5.3.2 Strana spravedlnosti a rozvoje

Po vítězných volbách 2011, mimo jiné přesně měsíc po tom, co v Tunisku vyhrála islamistická an-Nahda, zahájila obsazování svých parlamentních křesel. Přestože v předvolebních projevech hlásala, že se zasadí nejen o politické rovnosti marockých žen, byla kritizována za to, že ve svém kabinetě, složeném po volbách v roce 2011, má pouze jednu ministryni Básimu Haqqáwí, zatímco předchozí vláda měla ministryň sedm. Zástupci strany se ale hájili tím, že ženských kandidátek bylo více a to, že byla demokraticky zvolena nakonec pouze jedna, nesvědčí o neplnění slibů a nedůvěře.³⁵

Od roku 2011 jsou mezi členy poslaneckého klubu strany PJD ženy zastoupeny v hojném počtu a působí v mnoha různých odvětvích.³⁶ Do Zákonomárného sboru na období 2016 až 2021 bylo mezi kandidáty islamistické strany Spravedlnosti a rozvoje jmenováno ze 125 kandidátů také 24 žen a například ve straně Istiqlál bylo jmenováno z 55 zástupců žen 7.³⁷

Zvláštní pozornost si zaslouží dvě členky marocké strany PJD, a to Básima Haqqáwí a Chadídža Mufíd.

Básima Haqqáwí³⁸ se stala ministryní pro solidaritu, ženskou otázku, rodinu a rozvoj. Do parlamentního výboru byla poprvé zvolena v roce 2002 a opakovaně také v letech 2007 a 2011 a je členkou strany PJD a několika islámských organizací. Působí nejen v parlamentu, ale je také členkou generálního sekretariátu PJD. Studuje ženská práva a zapojuje se do výzkumů týkajících se přístupu vzdělání pro ženy v muslimských společnostech a rovnosti mezi pohlavími.³⁹ Vystudovala psychologii a zabývá se také ženskou rolí ve společnosti či problematikou potratů.

---

³⁴ DILDAY K., Nadia Yassine's journey, *Open Democracy* [online].

³⁵ AL-HAITAMI M., Women in Morocco: political and religious power, *Open Democracy* [online].

³⁶ Oficiální webové stránky marocké sněmovny [online].

³⁷ Oficiální webové stránky marocké sněmovny [online].

³⁸ Fotografie Básimy Haqqáwí viz příloha č. 8.

³⁹ Bassima Hakkaoui profile, *Maroc* [online].

Tyto otázky řeší vždy v kontextu s islámem, čímž se liší oproti ostatním feministkám.⁴⁰

Bojuje proti vzniklým stereotypům, kdy je zahalená žena nebo žena v dželabě⁴¹ viděna jako utlačovaná žena. Aby přesvědčila veřejnost o opaku, v době, kdy byla do své funkce jmenována králem, byla oděna do dželaby. Tímto krokem si vysloužila posměch vyšší společnosti a samozřejmě také skupinou feministek. Na mezinárodní shromáždění jezdí samozřejmě zahalena šátkem, což bylo před jejím jmenováním nemyslitelné a marocké ženy své strany zastupovaly nezahaleny.⁴²

Chadídža Mufíd⁴³, členka marocké Strany spravedlnosti a rozvoje a předsedkyně Národní asociace pro rozvoj Maroka, feministka, členka poradního výboru v Islámské rozvojové bance a přednášející na univerzitě v Casablance⁴⁴ se v rozhovoru pro Al-Džazíru na téma „ženy v islamistických hnutích“ vyjadřovala k organizační struktuře hnutí a k tomu, zda mohou ženy v takovýchto politických orgánech dosáhnout vysoké pozice a v jakých oborech se obvykle pohybují.

Ženy tradičně zastávaly a zastávají různé práce ve výborech a odděleních týkajících se oblasti rodinného práva, postavení žen a dětí a podobně. Často je prý vytýkáno islamistům, že i když se ve svých projevech zastávají žen a garantují jejich práva a rovnost, nakonec v nich po zvolení a výběru kandidátů aktivní vůbec nejsou nebo nehrají nijak zvlášť důležitou roli. Dle Chadídži Mufíd toto pravdou vůbec není. Ženy v těchto hnutích naopak dosahují vysokých postavení, ale je možná jejich „neviditelnost“ právě kvůli speciální organizační struktuře, kdy je hnutí rozděleno do mnoha výborů, křídel a oblastí. Právě v těchto odděleních jsou členky na vysokých pozicích a zastávají svou práci samostatně, ale je možné, že nejsou vidět jako nějaké vůdčí postavy hnutí obecně.

Je dle ní ale pravdou, že ač bývá rovnost pohlaví garantována, rozhodně tomu tak stále není kvůli odlišným způsobům přístupu k řešení problémů, které je dáno historií a místní zakořeněnou tradicí. Každopádně postavení žen v islamistických hnutích jsou údajně daleko lepší než v ostatních, například nacionalistických

⁴⁰ HARMACH A., Bassima Hakkaoui, la femme ferme du PJD, *Magh Ress* [online].

⁴¹ Dželaba je tradičním marockým oděvem.

⁴² AKDIM A. Y., Maroc: Bassima Hakkaoui, l'antiféministe devenue ministre, *Jeune Afrique* [online].

⁴³ Fotografie Chadídži Mufíd viz příloha č. 9.

⁴⁴ Al-ustaza Khadija Mufid, *Munazzama al-usra alarabiyya* [online].

stranách. Postavení a politická participace muslimských žen v islamistických hnutích je spojena taktéž s modernizací části arabského světa, kde dnes už není považováno za problém, aby žena získala potřebné znalosti a vystudovala islámské vědy a právo a stala se tak způsobilou vést a aktivně se podílet na rozvoji a chodu daných hnutí. Nesmíme ale zapomenout, že žena a její soukromí by mělo být více chráněno, což může být dalším faktorem, proč se o těchto ženách hovoří daleko méně a svět o nich neví tolik informací, jako o jejich mužských kolezích.⁴⁵

---

⁴⁵ Mawqie almar'at fi alharakat al-islamia, *Al-Jazeera* [online].

6 TUNISKO

6.1 Ženská hnutí a politická participace

V Tunisku existují ženská hnutí několik desetiletí. Ta původní hnutí ale úzce spolupracovala s režimem a nebyla nezávislá. Od počátku se ale ženy v hnutí snažily pomoci vládnoucímu režimu k dosažení rovnosti mezi ženami a muži a lepším právům pro ženy. Tehdejší prezident Bin ʿAlí vytvořil v roce 1992 Státní sekretariát pro ženy a rodinu z čehož vzniklo Ministerstvo pro ženské záležitosti, rodinu, děti a seniory (dále jen MAFFEPA).⁴⁶

Dle Národního akčního plánu Tuniska pro roky 1997 – 2001 mělo toto ministerstvo za úkol posílit práva žen a zajistit stabilitu a rovnováhu v zemi. V tomto dokumentu je Tunisko označováno za progresivní a průkopnickou zemi, jelikož se velmi brzy zajímali o problematiku ženských práv a rovnosti. Prezident Bin ʿAlí vyhlásil 13. srpna 1992 Národní den žen, který měl ukázat změny vedoucí ke zřízení takových mechanismů, které budou podporovat ženské lidské zdroje a potvrzující postavení žen jako rovné a plně odpovědné občany v rodině i ve společnosti. Aby pro tyto změny bylo vytvořeno pevné prostředí, vyhlásil Bin ʿAlí 5. dubna 1996 rozsáhlou řadu sociálních opatření ve prospěch žen a rodiny. Mladé dívky byly podporovány, aby navštěvovaly školy a staly se tak rovnocennými a vzdělanými a mohly se stát zcela nezávislými. Hnutí MAFFEPA se snažilo šířit povědomí o právech žen a zajistit vstřípení principů lidských práv pomocí strategických plánů pro informace a vzdělávání. Je pravdou, že negramotnost u žen se během tohoto období skutečně snižovala.⁴⁷

Od roku 1956 začalo vznikat několik ženských hnutí a svazů, které byly klíčovými ženskými organizacemi hájící jejich rovnost, práva a postavení v nově nezávislém Tunisku.⁴⁸ Mezi ty nejdůležitější patří Národní svaz pro tuniské ženy (dále jen UNFT), které byly jediným hlasem hájící ženy v novém nezávislém Tunisku, a také Klub Táhira al-Haddáda (dále jen CECF) založený elitou vzdělaných žen,

---

⁴⁶ NORBAKK M., The women's rights champion. Tunisia's potential for furthering women's rights, *Chr. Michelsen Institute* [online].

⁴⁷ Národní akční plán Ministerstva žen a rodinných záležitostí v Tuniské republice [online].

⁴⁸ Tunisko získalo svou nezávislost na Francii v roce 1956.

kteře byly nespokojeny s omezením pro ženy v oblasti politiky. CECF založily Komise ženských tuniských pracovníků (dále jen UGTT). V roce 1985 vznikla skupina Nissa. Mezi důležité ženské organizace můžeme také zařadit Tuniskou ligu pro lidská práva (dále jen LTDH), Asociaci tuniských žen pro výzkum a vývoj (dále jen AFTURD) a Tuniskou asociaci ženských demokratů (dále jen ATFD).⁴⁹

UNFT⁵⁰ je nevládní organizace sídlící v Mahdíje založená roku 1956 a je vůbec nejstarším ženským hnutím v zemi. V počátcích svého fungování věnovaly členky hnutí nejvíce sil kampani, která měla šířit povědomí o právech pro ženy po celé zemi a jaká je role žen v hospodářském a sociálním rozvoji porevolučního Tuniska. Organizace se snažila zajistit posílení ženských práv, zlepšení jejich postavení a odstranění veškerých forem diskriminace. Vydávala programy, které vedly ke vzdělávání žen a přístupu k novým technologiím, čímž chtěla vymýtit chudobu a zajistit tak další zdroje pro rodinu.⁵¹ Organizace, která je stále aktivní, nabízí možnost školicích středisek a vydává od roku 1961 dámský časopis „al-Mar’a“ nebo pořádá různé kvalifikační a vzdělávací kurzy. Kromě cílů výše uvedených chtějí pracovat tak, aby dosáhly míru na celém světě.⁵²

CECF založený roku 1978 získal svůj název dle Táhira al-Haddáda, který je znám především pro své reformní myšlenky a moderní interpretaci islámu týkající se sociálních otázek a také postavení žen. Ve své práci z roku 1930 „*Tuniské ženy před zákonem a společností*“ poukazuje na fakt, že v islámském právu nestojí žádná překážka bránící ženám vzdělání, osobní svobodě nebo účasti ve veřejném životě. Kvůli svým pokrokovým myšlenkám byl odsouzen zastánci konzervatismu a musel odejít z veřejného života, přestat vystupovat a uchýlit se do ústraní. Za své výroky je považován za otce tuniského feminismu.⁵³

Nevládní organizace AFTURD vznikla v lednu 1989 a jejím cílem bylo založení autonomního hnutí tuniských žen. AFTURD spadalo původně pod Asociaci afrických žen pro výzkum a vývoj (dále jen AAWORD), ale později se stalo samostatnou

---

⁴⁹ NORBAKK M., The women's rights champion. Tunisia's potential for furthering women's rights, *Chr. Michelsen Institute* [online].

⁵⁰ UNFT = Union nationale de la femme tunisienne, oficiální zkratka Národního svazu pro tuniské ženy. Zdroj: oficiální webové stránky organizace UNFT [online].

⁵¹ National Union of Tunisian Women, *Arab* [online].

⁵² Oficiální webové stránky organizace Union Nationale de la Femme Tunisienne [online].

⁵³ DAHMANI F., Tunisie: Tahar Haddad, á l'avant-garde du féminisme, *Jeuner Afrique* [online].

jednotkou. Ženy zapojené do organizace chtějí dosáhnout plnohodnotného zapojení žen do hospodářského a veřejného života skrz identifikaci a odstranění všech teoretických překážek.⁵⁴

Sdružení ATFD bylo formálně založeno v roce 1989 a je samostatným ženským hnutím věnující se odstranění všech forem diskriminace, patriarchálních postojů, obraně ženských práv a zajištění účasti žen v politickém a veřejném životě.⁵⁵

Členky těchto organizací se bezpochyby zúčastnily protestů a demonstrací tuniského revoluce, známé také jako Jasmínová revoluce. Revoluci rozpoutal protestní čin Muhammada Bu^cazíziho.⁵⁶

Po revoluci v roce 2011 sice stále fungují organizace jako ATFD a AFTURD, ale objevují se nové. Ty staré jsou často obviňované ze zastaralosti a spjatosti s tehdejšími režimem Bina ^cAlího. Mezi ty nové patří například Egalité Parité založenou bývalými členkami ATFD. Důležitým v otázce ženských práv zůstává bezpochyby ministerstvo MAFFEPA a další menší či větší ženská hnutí.⁵⁷

V lednu roku 2014 byla vypracována nová ústava, díky níž mohly být vyhlášeny nové volby, a to v říjnu a prosinci 2014. V novém zákoně bylo zaručeno rovné zacházení s voliči, kandidáty a ostatními účastníky během volebního procesu. Dle článku číslo 21 mají tedy všichni rovná práva a povinnosti, jsou si rovni před zákonem bez jakékoliv diskriminace. Stát zaručuje individuální i kolektivní práva pro ženy i muže a poskytuje všem podmínky pro důstojný život.⁵⁸

Tunisko je na předních příčkách, co se týče dobrých výsledků v oblasti ženského práva a zapojení žen do veřejného a politického života v arabském a muslimském světě. Například v parlamentních volbách v říjnu roku 2014 získaly ženy jednu třetinu křesel a nejvyšší pozice na tuniských univerzitách zastává více žen než mužů. Na kandidátní listině pro prezidentské volby 2014 se objevilo také jedno ženské jméno Kalthúm Kannú. Kannú se tak stala první ženskou kandidátkou

---

⁵⁴ Oficiální webové stránky AFTURD [online].

⁵⁵ Democratic Womens Association Tunisia, *Encyklopedia of the Modern Middle East and North Africa* [online].

⁵⁶ Tunisia Revolution, *Al-Jazeera* [online].

⁵⁷ CHAMBERS V., CUMMINGS C., Building momentum women's empowerment in Tunisia, s. 33-35, *I know politic* [online].

⁵⁸ AMAR B. N., Women's political participation in Tunisia, s. 2, [online].

na post prezidenta v tuniské historii.⁵⁹ Její kandidatura byla viděna jako symbol stvrzující to, že se Tunisko stalo nejprogressivnější arabskou zemí z hlediska ženských práv. Publicistka a členka Akademie Genderových studií v jednom z rozhovorů pro televizi al-Arabíja řekla: „*Je to symbolický krok. Ona zasílá dopis s nadějí pro nadcházející generace a říká všem, že je možné, aby tuniská žena zvážila možnost stát se kandidátkou na prezidenta.*“ Kannú sebe sama nevidí jako průkopnici a zástupkyni pouze žen „*Nejsem kandidátem pouze pro ženy. Jsem kandidátkou pro všechny lidi v Tunisku.*“ První prezidentská kandidátka pracuje jako soudkyně a je členkou a předsedkyní Asociace tuniských soudců. Sama není členkou žádné politické strany a o prezidentský post se ucházela jako nezávislý kandidát.⁶⁰ V těchto volbách zvítězil Muhammad al-Bádží Qá'id as-Sabsí kandidát za stranu Nidá Túnis.

6.2 Islamistická hnutí

V post koloniální éře hrálo v oblasti Maghrebu při vývoji politické scény roli mnoho faktorů, žádný se ale nemohl rovnat islamismu. Různá sociální hnutí a politické strany měly stejně jako ve všech částech arabského světa zajisté velký vliv, ale těmi klíčovými prvky vývoje se stal v politice právě islamismus. Důležitou roli hrál v Alžírsku, Tunisku i Maroku od osmdesátých let dvacátého století. Přítomnost těchto hnutí je pro pochopení vývoje oblasti od získání nezávislosti klíčová. Islamistická hnutí představovala nejvýznamnější vládní opozici, a to především díky výborné schopnosti mobilizovat obrovské množství obyvatel, a to v každém ze států Maghrebu. Mezi lety 1980 a 1990 se stalo hlavní opoziční silou v Tunisku Hnutí islámské tendence (dále jen MTI) a jeho pozdější nástupnická strana an-Nahda. O vlivu a úspěchu těchto hnutí svědčí výhry v celostátních volbách v roce 2011 v Maroku i Tunisku. Ideologický vliv na tato hnutí měl Muhammad °Abduh, vzdělanec a liberální reformátor.⁶¹

---

⁵⁹ New Report: The Tunisian Women's Movement Resilient to Political Winds, *Tunisia Live* [online].

⁶⁰ AJROUDI A., Kalthoum Kannou, Tunisia's first female presidential candidate, *Al-Arabiya* [online].

⁶¹ WILLIS J. M., *Politics and Power in the Maghreb: Algeria, Tunisia and Morocco from Independence to the Arab Spring*, s. 155-156.

6.2.1 An-Nahda

Strana an-Nahda⁶² byla založena v Tunisku roku 1981 jako MTI Rašidem al-Ghannúším, který se nechal inspirovat egyptským Muslimským bratrstvem. V roce 1989 byla strana přejmenována na an-Nahda.

Během prvních let se strana potýkala s represemi ze stran tehdejšího tuniského prezidenta Bina °Alího. Zakladatel strany musel uprchnout do exilu a strana byla v roce 1992 zakázána. Poté, co byla legalizována v roce 2011, se mohl Rašid al-Ghannúší vrátit zpět do země a byl vnímán jako reformě smýšlející islamista, který přinesl mírnou vlnu islámu, která je slučitelná s demokracií.⁶³

Muslimské bratrstvo rozhodně inspirovalo an-Nahdu, ale celkové smýšlení hnutí se časem přiklánělo spíše k modelu tureckého AKP. An-Nahda si uvědomila, že nucená islamizace nepřinesla Muslimským bratrům žádné klady a byla až příliš přísná, proto je třeba zachovat středovou linii a udělat z Tuniska zemi takovou, ve které bude prostředí lidem přístupné formou zlepšení vzdělávání a budování ekonomiky. V případě takového postupu islám sám obyvatele země přesvědčí. Není možné je násilím nutit a za každou cenu prosazovat zavedení islámského práva.⁶⁴

6.3 Ženy ve vybraných islamistických hnutích

6.3.1 An-Nahda

Není pochyb o tom, že ženy byly v an-Nahdě aktivně zapojovány. Na kandidátní listině k volbám 2011 figurovalo 42 žen, které byly členkami této islamistické strany. Ženy obsadily v těchto volbách 49 křesel z celkových 217. Mnoho lidí to považovalo ale za jakýsi předvolební trik k navnadění voličů pro tuto stranu, aby dokázali, že jsou vůči ženám velmi tolerantní a budou hájit jejich práva. O tom, zda to byla pouze před volební manipulace a ujištění potenciálních voličů o plnění volebního programu, lze pouze diskutovat. Nelze však an-Nahdě upřít fakt, že ženy

---

⁶² An-Nahda = probuzení/renesance

⁶³ LEWIS A., Profile: Tunisia's Ennahda Party, *BBC* [online].

⁶⁴ MARKS M., *Tunisia's Ennahda: Rethinking Islamism in the context of ISIS and the Egyptian coup*, s. 3.

hrály v tomto hnutí vždy více či méně významnou roli a je mnoho těch, které získaly přední posty a díky své vykonané práci se tak staly důležitým přínosem pro hnutí i celou společnost.⁶⁵ V současné době na předních pozicích předsednictva strany nalezneme mnoho žen, které mají na starost různá oddělení týkající se rodinného práva, práva žen, životního prostředí a rozvoje měst. Jedním z oficiálních mluvčích strany je taktéž žena.⁶⁶

Mezi důležité a populární členky strany an-Nahda patří zajisté Su^cád ^cAbd ar-Rahím⁶⁷ a dcera zakladatele hnutí Sumajja Ghanúší.⁶⁸

Su^cád ^cAbd ar-Rahím se po legalizaci strany v roce 2011 stala jejím symbolem. Strana an-Nahda se totiž prezentovala jako tolerantní, zaujímající středovou linii. Na důkaz toho, jak je strana přizpůsobivá a tolerantní, se stala jejich symbolem Su^cád ^cAbd ar-Rahím, jakožto žena, která není zahalena.⁶⁹

^cAbd ar-Rahím vystudovala farmacii a byla aktivistkou a členkou Výkonné rady Všeobecného svazu tuniských studentů od poloviny 80. let. V této době již v zemi vzrůstal islamismus a spory mezi levicí a islamismem narůstaly a byly citelné také v prostředí vysokých škol. Chtěla uspokojit zájmy všech studentů a vyhnout se konfliktům mezi přívrženci levice a islamismu. Za své aktivity byla v roce 1985 uvězněna na dobu dvou týdnů, přičemž byla obviněna z podněcování násilí a protestů na lékařské fakultě v Monastiru.⁷⁰

Kvůli protiislamistické politice tehdejšího prezidenta Bina ^cAlího byla donucena v roce 1991 ukončit veškeré aktivity spojené s Všeobecným svazem tuniských studentů. Po legalizaci strany se v roce 2011 aktivně zapojila do voleb a, jak již bylo zmíněno, stala se ikonou tolerance an-Nahdy a také byla velmi oblíbenou mezi voliči, podle nichž dala tato žena an-Nahdě zcela novou tvář. Podle ní je toto hnutí to správné, jelikož mimo jiné také hájí zájmy tuniských žen a velmi uznává jejich úlohu ve straně. Prosadila přizpůsobení pracovní doby, aby mohly tuniské ženy pracovat a

---

⁶⁵ SOUAIAlA E. A., The Women Of Al-Nahda: Faces Of The New Tunisian Republic, *Eurasia Review* [online].

⁶⁶ Oficiální webové stránky an-Nahdy [online].

⁶⁷ Fotografie Su^cád ^cAbd ar-Rahím viz příloha č. 10.

⁶⁸ Fotografie Sumajji Ghanúší viz příloha č. 11.

⁶⁹ LEWIS A., Profile: Tunisia's Ennahda Party, *BBC* [online].

⁷⁰ DAHMANI F., Tunisie: Souad Abderrahim, le passionaria d'Ennahdha se dévoile, *Jeune Afrique* [online].

sladit rodinný život s tím pracovním, jelikož práce nesmí bránit ženě vykonávat svou hlavní životní úlohu – roli matky.⁷¹

Nejen v předvolební kampani hlásila, že v očích hnutí „*an-Nahda nemá problém se zařazením žen do výkonných pozic ve straně, jelikož jsou to matky, sestry, manželky a dcery, které stály a podporovaly členy strany, zatímco oni byli věznění a mučení. Ženy by se an-Nahdy neměly bát. Je velmi otevřená a nebojí se jmenovat nezávislou ženu, čímž ukazují, že se zavázali chránit práva a svobody žen. Důkazem je to, že jsem byla nominována jako vedoucí kandidátní listiny.*“⁷²

Poté, co říjnové volby 2011 v porevolučním Tunisku do Konstitučního shromáždění an-Nahda vyhrála, jedno z křesel obsadila také Su^cád Abd ar-Rahím a svou funkci zastávala do prosince 2014. Měsíc po vítězných volbách měla projev, ve kterém některé její výroky pobouřily širokou veřejnost. Vyjadřovala se k tomu, že se v Tunisku každým rokem narodí přibližně 1000 nemanželských dětí a z daleka ne všechny jsou výsledkem znásilnění, ale nechráněného a lehkovážného pohlavního styku, především mezi mladými studenty ve velkých městech. Jako příčinu vidí zanedbání sexuální a rodinné výchovy na školách a kvůli nedostatku informací o možném nebezpečí a následném nechtěném rodičovství nebo přenosu pohlavně přenosných chorob se zvyšuje počet nemanželských dětí a přenosu choroby AIDS. Další příčinou je neužívání antikoncepce - jakožto společenského tabu. Děti narozené mimo manželství potom často končí ve státem spravovaných dětských centrech, ve kterých bez rodiny tráví celé své dětství. Ženy, které otěhotní mimo manželství, označila za ztracené a za ostudu Tuniska a ona se nechce před ostatními muslimskými zeměmi za tyto ženy stydět.⁷³ Tyto ženy, tedy svobodné matky samoživitelky, by neměly být podle ní nijak státem chráněny a jsou hanbou Tuniska a takové ženy nemají právo na existenci. Její výroky pobouřily nejen feministky, ale všechny voliče, kteří začali okamžitě vyjadřovat svou nespokojenost.

---

⁷¹ ZBISS H., Tunisie Femme têtes de listes: Qui sont-elles...que veulent-elles?, *SIAWI* [online].

⁷² SOUAIAIA E. A., The Women Of Al-Nahda: Faces Of The New Tunisian Republic, *Eurasia Review* [online].

⁷³ MZAH S., Madame Souad Abderrahim, le diamant de la Tunisie, *Nawaat* [online].

Před volbami byla totiž kampaň an-Nahdy založena na respektování všech tuniských žen a podporu jejich úspěchů.⁷⁴

Ihned po odvysílání rozhovoru v rádiu Monte Carlo se začaly objevovat různé komentáře a vyjádření na soukromých internetových blozích. Lidé psali Su'ád Abd ar-Rahím otevřené dopisy vyjadřující jejich pobouření o tom, jak se představitelka tolerance a vystudovaná žena a matka může vyjádřit takto ostře ke svobodným matkám. V jednom z dopisů je vyjádřeno značné pobouření a připomínka, že ve velkých městech jde možná o lehkovážnost, ale na vesnicích jde u matek samoživitelek úplně o jiný problém a týká se to také současného moderního Tuniska: *„Takové ženy jsou často znásilněny svými příbuznými nebo nějakou autoritou, proti které nic nezmohou. Nemají přístup ke vzdělání ani k základní lékařské péči. V případě otěhotnění po znásilnění nemají možnost podstoupit potrat a jsou následně odkázány samy na sebe, bez pomoci a finančních prostředků, jelikož jsou jejich rodinou odmítnuty. Uchránily a obhájily své děti i před předsudky a společenským vyloučením a je nutné těmto ženám a dětem pomoci a nenechat je na pospas osudu a zničit jejich osud a budoucnost. Matky samoživitelky by měly být chráněny a stejně tak jejich děti, aby se předešlo prostituci a dětské kriminalitě. Stát by měl podporovat povědomí veřejnosti o tomto problému, zavést tresty pro muže, kteří ženu znásilnili a dotovat potraty.“*⁷⁵

V politice působila až do posledních voleb v roce 2014, kdy zaujímala své křeslo v parlamentu za hnutí an-Nahda. Z tohoto hnutí po uplynutí mandátu vystoupila a politickým aktivitám se již nevěnuje. Je ovšem opakovaně žádána, aby se do politického života opět vrátila a připojila se například ke Svobodné vlastenecké unii. Všechny nabídky ale prozatím, dle jejích slov z osobních důvodů, odmítá a věnuje se nadále svému původnímu povolání lékárnice.⁷⁶

Další z aktivistek a jednou ze silných reprezentantek an-Nahdy je dcera vedoucího strany Rašída al-Ghannúšího Sumajja Ghannúší. Dcera předního představitele an-Nahdy vystudovala v Londýně filozofii a je specialistkou na Blízký východ. Vyjadřuje se nejen ke stereotypním představám o muslimských ženách, ale

---

⁷⁴ GOFF L. L., Souad Abderrahim, l'elue tunisienne qui menace les mères célibataires, *Aufeminin* [online].

⁷⁵ Mohamed Ali Charmi, osobní blog [online].

⁷⁶ Partis: Souad Abderrahim n'a pas encore dit oui à l'UPL, *Kapitalis* [online].

také k terorismu a politice, minoritám, vztahům mezi muslimy a západním světem a samozřejmostí jsou i různé debaty, ve kterých diskutuje o současné podobě tuniského hnutí jejího otce.⁷⁷

Sumajja ukázala, jak mohou být ženy v islámském světě silné. Prezentuje se jako velmi inteligentní a sebevědomá žena, která je zahalena, ale neustále opakuje, že není možné ženám zahalování přikazovat nebo zakazovat a je to volba každé z nich. Spolu se svými sestrami bojuje proti jistému stereotypu, ve kterém jsou viděny arabské ženy západním světem. Tyto ženy jsou často prezentovány jako nesoběstačné, utlačované, bez jakýchkoliv práv nebo pracovních příležitostí. Sumajja Ghannúší se snaží se být vzorem pro všechny tuniské ženy a ukázat, že být ženou a nosit šátek neznamena být nějakým způsobem oslabenou či méněcennou součástí společnosti.⁷⁸

V jednom z jejich článků se zabývá otázkou, jestli má být islám součástí politiky nebo ne. Poukazuje na to, že tento problém nelze globalizovat a v každé společnosti má islám v politice jiný efekt. Zatímco v zemích, jako je například Brunej, má islám zcela evidentně své místo a je zdrojem stability, tak v Sýrii nebo Afghánistánu je islám spíše jakýmsi zdrojem nepokojů a válečných konfliktů. Tunisko je podle ní příkladným modelem toho, kdy nová ústava brání svobody a práva svých občanů a islám je zároveň oficiálním náboženstvím. Není tedy nutné náboženství za každou cenu odsouvat zcela do osobní sféry a usilovat o striktní sekularismus. Muslimský svět by se měl stát neutrálním a brát ohledy na veškeré potřeby svého obyvatelstva bez jakýchkoliv příkazů, striktních zákazů a využívání náboženství pouze k vlastním mocenským cílům. Pouze v prostředí, které bude otevřené a pluralitní, lze náboženství a politiku kombinovat a dosáhnout tak rovnováhy a stability.⁷⁹

Co se týče demokracie, je podle ní i strany ten nejsilnější lék proti terorismu. Poukázala na to, že an-Nahda od svého založení ustoupila od svých původních záměrů a stává se čím dál více demokratickou a pragmatickou a naučila se

---

⁷⁷ Soumaya Ghannoushi, osobní blog [online].

⁷⁸ R. V. M., Freedoms at Risk: Arab Women Fight to Defend their Rights, *Spiegel* [online].

⁷⁹ GHANNOUSHI S., Should islam have a role in politics? *The Huffington Post* [online].

kompromisu a jednání s ostatními stranami.⁸⁰ Během debaty v pořadu Al-Džazíry UpFront o problému demokracie v islámu hovořila kromě hlavního tématu také o tom, jakou má dnes an-Nahda podobu. Hnutí, kterého je členkou, charakterizovala jako liberální demokratickou stranu s islámským odkazem. Stejně, jako psala v jednom ze svých článků, není nutno dle ní islám přesunout pouze do soukromé sféry a sekularismus by v tuniském prostředí mohl být chápán jako forma despotismu a není to tedy ta správná cesta. V květnu roku 2016 an-Nahda oznámila, že se odklání od islamismu jako takového a přechází její strategie na umírněný moderní islám.⁸¹ S tímto krokem je Sumajja ztotožněna a stranu, ve které působí, obhajuje ve všech diskusích a rozhovorech. Často hovoří o pragmatičnosti an-Nahdy, její toleranci a pluralitním jednání.

---

⁸⁰ GHANNOUSHI S., Democratic islam is the best Antidote to ISIS, *The Huffington Post* [online].

⁸¹ Islam and democracy: What's the problem? *Al-Jazeera* [online].

7 EGYPT

7.1 Ženská hnutí a politická participace

Z Egypta pocházejí vůbec nejstarší ženská hnutí na Blízkém východě. Za první ženy, které se veřejně objevovaly a protestovaly proti britské kolonizaci země, jsou ty, které se zúčastnily právě velkých demonstrací během revolučního roku 1919. Z tohoto roku pochází známá fotografie, která je považována za zlomový bod pro egyptský ženský aktivismus.⁸² V květnu roku 1919 byl totiž vůbec poprvé ženám povolen veřejný projev a shromažďování. Tento zásadní průlom v historii je považován za důležitý moment, kdy se ženy shromáždily a oslovily široké publikum a společně s muži rozpoutaly vzpuru proti britskému vlivu v jejich zemi a bok po boku celý egyptský lid dal najevo svou jednotu a společný zájem, aby se Egypt stal svobodnou zemí. Tehdejší nacionalisté veřejně vystupovali a prohlašovali, že klíčová role žen během revoluce je nezpochybnitelná a vyvolávali hesla jako „*Ať žijí egyptské ženy, sláva egyptským ženám.*“

Po osvobození Egypta byl ale vydán zákon týkající se volebního práva. To měl mít pouze dospělý muž, Egyptan, starší 21 let. Proti tomuto zákonu vystupovala Muníra Thábit, která trvala na uzákonění práva volit také pro ženy Egyptanky. Právem volit pro ženy, osobním statutem žen a ženským právům se věnovala ve svém časopise *al-Ámal*⁸³. Muníra Thábit nebyla ve svých snahách příliš podporována, dokonce ani egyptskými feministkami. Ty se snažily především o prosazení žen do veřejné sféry a rovnosti práv obou pohlaví.⁸⁴

Založení prvního ženského hnutí sahá až do roku 1923, kdy založila Hudá Šharáwí Egyptskou feministickou unii. Aktivistky zapojeny v tomto hnutí se snažily dosáhnout změn v zákoně týkající se rozvodů a omezení polygamie. Dále volaly po větších možnostech ve vzdělání na středních školách a univerzitách a obecně rozšířit působení žen v profesionálních oblastech a politice. Charakteristickým znakem pro tuto unii je interakce mezi ženským feminismem a nacionalismem. Rozvoj těchto ideologických a intelektuálních myšlenek týkajících se ženských práv a rovnosti je

---

⁸² Viz fotografie v příloze č. 2.

⁸³ *Al-Ámal* = naděje

⁸⁴ OSMAN A. Z., Women's movement: A look back, and forward, *Egypt Independent* [online].

často připisován moderním reformistům, jako byli Muhammad °Abduh a Džamáluddín Afghání. Mezi ty nejvýznamnější ovšem patří otec egyptského feminismu Qásim Amín.

Další známou aktivistkou, která spolupracovala s Hudou Ša°ráwí, byla Sáfija Zaghlúl, celým jménem Sáfija Mustafa Fahmy. Zaghlúl byla přezdívána „Matkou Egypta.“ Aktivně se podílela na protestech během revoluce proti britské okupaci a stála v popředí hlavních ženských demonstrací. Pomáhala svému muži Sa°du Zaghlúlovi, vůdčí postavě nacionalistické strany Wafd, v nacionalistickém boji pro osvobození Egypta. V politickém boji pokračovala i po smrti svého manžela.⁸⁵

V roce 1936 se od Egyptské feministické unie odpojila známá aktivistka Zajnab al-Ghazálí, která krátce poté založila organizaci s islámským charakterem Ženskou muslimskou společnost, která velmi vzkvétala a zaměřovala se především na vzdělávání žen v oblasti islámu a islámského práva. Zakladatel Muslimského bratrstva Hasan al-Baná se několikrát snažil Zajnab al-Ghazálí přesvědčit, aby se její hnutí začlenilo mezi Muslimské bratrstvo, což ona odmítla. Připojila se pouze v době, kdy bylo Muslimské bratrstvo slabé, tedy v době, kdy bylo mnoho jejich členů v roce 1948 uvězněno.⁸⁶

Další osobností, která v tomto období založila své hnutí, byla Dúrija Šáfíq, která byla egyptskou bojovnicí za ženská práva. Její ženská unie, která vznikla v roce 1948, nesla název podle nejdelší africké řeky Nil, tedy Dcery Nilu (Bint al-Nil). Ještě před založením svého hnutí psala tři roky do stejnojmenného časopisu. Zde se věnovala právě problematice ženských práv a podpory místních žen. Společně s ostatními členkami protestovaly proti vládě Džamála °Abd an-Násira, za což byla odsouzena. Musela se ukrýt do ústraní a později si sama vzala život.⁸⁷

Nedávné studie dokázaly, že ženská hnutí a veškerý ženský aktivismus v Egyptě zapojený do revolučních demonstrací a protestů spojených s tzv. Arabským jarem navazoval svými myšlenkami a strategiemi právě na tato původní, stará ženská hnutí. Mnoho příspěvků egyptských aktivistek bylo publikováno v nespočtu

---

⁸⁵ AI-YOUM M., This day in history: Mother of Egyptians Safeya Zaghloul dies in 1946, *Egypt Independent* [online].

⁸⁶AI-ALI S. N., *The Women's Movement in Egypt, with Selected References to Turkey*, s. 5-9.

⁸⁷ Durriyyah Shafiq, *Encyclopaedia Britannica* [online].

ženských žurnálů a také v mainstreamových médiích.⁸⁸ Tyto články mnohokrát otevřely debaty týkající se sociálních problémů jako například úloha rodiny ve společnosti, ženská práva, spravedlnost, vzdělávání, rovnost pohlaví a jiné. Nutno poukázat na to, že cíle prvních feministických hnutí a egyptských nacionalistů nebyly zcela v souladu, jak by se mohlo na první pohled zdát. Ukázalo se totiž, že cílem bojovníků za nacionalismus a osvobození v roce 1919 není svoboda pro celý Egypt, ale pouze pro muže, kteří si chtěli udržet své silné postavení a patriarchální charakter země. Na začátku revoluce muži ženskou snahu ve formě bojkotů a protestů respektovali a brali je za rovnocenné a silné spojence k dosažení osamostatnění země, později ale při formování nové ústavy nebrali tyto aktivity v potaz a rovnoprávnost či posílení postavení žen do ústavy vůbec nezahrnuli, což se týkalo také volebního práva pouze pro muže, viz výše.⁸⁹

Všechny tyto organizace ale musely po nástupu Džamála °Abd an-Násira k moci spolupracovat s vládou, kterou byly značně kontrolovány a omezovány a tomuto období se přezdívalo „státní feminismus.“ Tato politika se zmírnila až za období vlády prezidenta Anwára Sádáta, nicméně právo volit v Egyptě získaly ženy již v roce 1956, tedy za prezidenta Násira. Největší nárůst ženských hnutí se ovšem začal objevovat během vlády Husního Mubáraka. Čím dál častěji se zakládala hnutí a organizace volající po ženských právech. Rozvoj těchto organizací byl často velmi úzce spjat s vysokými státními úřady a závisel na jejich podpoře.⁹⁰

V roce 2000 byl založen Národní ženský koncil a Súzán Mubárak, manželka tehdejšího prezidenta, se stala jeho první předsedkyní. Díky ní byly učiněny některé důležité kroky k dosažení práv žen v soukromé sféře. Národní ženský koncil byl zřízen prezidentským dekretem a skládá se z 30 členů. V roce 2016 byla zvolena nová předsedkyně Májá Mursí. Je to jediný orgán státní správy, který se věnuje speciálně veškerých společenských problémů týkajících se egyptských žen. Zabývají

---

⁸⁸ Mainstreamovými médii se rozumí takové médium, které je určeno pro co nejširší masu čtenářů, diváků či posluchačů.

⁸⁹ Al-ALI S. N., *The Women's Movement in Egypt, with Selected References to Turkey*, s. 5-9.

⁹⁰ MAGDY R., *Egyptian feminist movement: a brief history*, *Open Democracy* [online].

se především násilím páchaným na ženách, jejich postavení ve společnosti nebo otázkou ženské obřizky či politické participace žen.⁹¹

Národní ženský koncil se vyjadřoval například v otázce změn ústavy v roce 2012. S navrhovanými změnami bude podle tehdejší předsedkyně Mirvat at-Taláwí egyptská ústava pro ženy spravedlivější. Stát se v ní totiž zavazuje o zaručení úplné rovnosti mezi egyptskými muži a ženami a zajistí rovné zastoupení žen v politice. Některé dodatky k ústavě prohlašují, že „*stát se zavazuje o zaručení úplné rovnosti žen a mužů a zajistí ochranu žen před všemi druhy násilí bez jakékoliv diskriminace. Zajistí také bezplatné zdravotní služby pro ženy a děti a podpoří zajištění souladu mezi prací ženy a jejími povinnostmi vůči rodině.*“⁹²

Koncil se také zasadil o zavedení povinných kvót pro účast žen v politice. Na těchto kvótách trvaly zástupkyně Národního ženského koncilu z důvodu zaručení rovných možností pro egyptské ženy. Byla schválena kvóta v podobě 12 % a poprvé užitá v parlamentních volbách v roce 2010. Zavedení kvóty ale nemělo dlouhého trvání, jelikož byla tato povinnost zrušena hned po revoluci v roce 2011.⁹³ Povinné kvóty pro začlenění marginalizovaných skupin do parlamentu byly opět obnoveny v roce 2013, kdy musí všechny strany mít na svých listinách zastoupení žen a křesťanů.⁹⁴ Více než kvóty se dá říct, že se jedná o pravidlo. Každá strana musí mít na své kandidátní listině ženské jméno a zástupce křesťanské obce. Tato podmínka pro účast ve volbách ale není upřesněna. Již se nejedná o blokaci poloviny křesel v parlamentu a poloviny míst na kandidátních listinách pro ženy. Musí tam být ovšem zastoupeny. Mursího vláda i přes tato pravidla měla menší zastoupení političek než v Jihoafrické republice, Rwandě, Mozambiku, Jižním Súdánu a Keni a ženy také byly hůře zastoupeny než v téměř všech arabských zemích včetně Tuniska a Alžírsku. Z celkového počtu 508 členů Lidového shromáždění bylo pouze 10 žen, což odpovídá 2%.⁹⁵

---

⁹¹ RAHIM A. S., FRACOLLI E., Egypt's National Council for Women: A Substitute for Civil Society? *The Tahtir Institute for Middle East Policy* [online].

⁹² Constitutional amendments fairer to women: Council for Women, *Ahram* [online].

⁹³ Egyptian state-run women's council calls for quota of women MPs, *Ahram* [online].

⁹⁴ SHAHAT A., Almar'a walnnasaraa fi albarlaman alqadim: ruyat shareia, *Ana salafy* [online].

⁹⁵ DERICHS C., FENNERT D., *Women's Movements and Countermovements: The Quest for Gender Equality in Southeast Asia and the Middle East*, s. 40-41.

Důležitost ženské role se ukázala během dalšího revolučního roku, tedy v roce 2011 při formování nového Egypta. Společně s muži se objevovaly velké zástupy žen v každé demonstraci během osmnácti dnů, během kterých probíhaly hlavní protesty, stejně jako při té největší na egyptském náměstí Tahrír.⁹⁶ Tyto ženy stály mnohdy v čele průvodů, chodily ulicemi, na kterých během demonstrací také spaly. Jejich příspěvek v revoluci je stejně důležitý a velmi podobný tomu v roce 1919.⁹⁷

Post-Mubárakův režim v Egyptě byl nadějí pro větší váhu slova žen, jejich rovnosti a práv, díky zapojení velkého počtu ženských aktivistek. Po svržení Husního Mubáraka se měl Egypt stát „novým Egyptem,“ zemí čistou, bez korupce a bez jakékoliv diskriminace. Během protestů ženské aktivistky vnesly jasné požadavky, například trestání sexuálního obtěžování a znásilnění, rovné mzdy v práci a větší zastoupení žen ve vládě.⁹⁸

I přes ne velké zastoupení v parlamentu se ženy dostávaly do popředí i na politické scéně a byly čím dál hlasitější a aktivnější během demonstrací a stávek. Tyto aktivity bohužel vyvolávaly v místních mužích obavy z rostoucí ženské síly, a tak byly cíleně pronásledovány a stávaly se oběťmi sexuálních útoků a fyzického napadání. To je prý mělo odradit od početných účastí na demonstracích. Tento fakt však naopak spojil síly feministek a ostatních odpůrců režimu a od roku 2011 vznikaly další ženské organizace a centra, tentokrát zaměřené proti sexuálnímu obtěžování a fyzického násilí páchaném na ženách.⁹⁹

Můžeme jmenovat například HarassMap nebo an-Nadím. Organizace HarassMap vznikla jako reakce na rozšiřující se problém sexuálního obtěžování v Egyptě. Organizace shromažďuje dobrovolníky a snaží se zabránit veškerému násilí na ženách. Iniciativa svou působnost rozšířila z Egypta do více než 25 zemí celého světa.¹⁰⁰ An-Nadím je centrum, které se snaží pomoci obětem násilí, sexuálního zneužívání a mučení. Zabývá se také rehabilitací žen po znásilnění či domácím násilí a zajišťuje jim potřebnou zdravotní a psychologickou péči a pomoc a

---

⁹⁶ Viz fotografie v příloze č. 3.

⁹⁷ OTTERMAN S., Women Fight to Maintain Their Role in the Building of a New Egypt, *The New York Times* [online].

⁹⁸ AL-YOUM M., Women revolutionaries hope for greater say in post-Mubarak Egypt, *Ritimo* [online].

⁹⁹ MAGDY R., Egyptian feminist movement: a brief history, *Open Democracy* [online].

¹⁰⁰ Oficiální webové stránky organizace HarassMap [online].

nabízí také službu „Linka bezpečí,“ kam může kdokoliv v ohrožení zavolat a požádat o pomoc.¹⁰¹

Egyptské ženy mají volební právo od roku 1956 a své právo v hojném počtu využívají. Například co se týče prezidentských voleb v roce 2014, počet voliček byl ohromující a byly prohlášeny za „vedoucí voleb.“ V Egyptě má volební právo 24 milionů žen. Ukazuje to prý na uvědomění a ochotu podílet se na tvorbě „nového Egypta“ a na volbě nového prezidenta a zástupců lidu. Volební účast žen sleduje v Egyptě Národní rada pro práva žen (dále jen NCWR) a další neziskové organizace zabývající se otázkou ženských práv.¹⁰²

Aktivisté za lidská práva a práva žen nadále bojují o větší ženské zastoupení v politice i na vyšších postech, zaznamenáváme ale jisté úspěchy a pokroky. V této tradicionalistické zemi můžeme považovat za správný krok úspěch Hály Šukralláh. Poprvé se podařilo ženě stát se předsedkyní egyptské politické strany a to v roce 2014. Jedná se o stranu Destúr a pro egyptskou společnost to znamená další zlomový okamžik a další feministické vítězství v arabském světě. Podle samotné Hály Šukralláh je její úspěch znamením revoluční transformace probíhající v Egyptě. Sama svou kandidaturu a zvolení v žádném případě nevidí jako nějaký taktický krok strany a otázka pohlaví v podpoře její kandidatury nehrála v Destúr ze stran jejich kolegů žádnou roli a vše spočívalo pouze v profesionalitě a zkušenostech.¹⁰³

Velký politický úspěch pro ženy v Egyptě znamená také nové jmenování první ženské egyptské guvernérky do funkce. První ženou, která nyní zastává tuto funkci od února roku 2017, je Nádija Ahmad ^cAbdu. Tato úspěšná žena je rovněž zakladatelkou Asociace arabských států pro využití vody (dále jen ACUWA)¹⁰⁴ a je členkou NCWR. V roce 2010 získala křeslo v parlamentu za Národní demokratickou stranu (dále jen NDP). Strana NDP je již zaniklou stranou, která byla rozpuštěna v důsledku událostí 25. ledna 2011.¹⁰⁵ V rozhovoru pro CNN první egyptská guvernérka uvedla, že se bude zastávat žen v boji proti diskriminaci, ale je třeba si

---

¹⁰¹ Oficiální webové stránky organizace an-Nadeem [online].

¹⁰² Women leading The Elections, Egypt, *I know politics* [online].

¹⁰³ SUPONINA E., Egypt's chances slim for ElBaradei's political comeback- Hala Shukrallah, *Sputnik news* [online].

¹⁰⁴ ACUWA se zabývá řešením otázky čištění vody a odpadních vod v arabských zemích.

¹⁰⁵ Egypt appoints first-ever female governor, *Ahram* [online].

uvědomit, že rozhodujícím faktorem pro zvolení ženy do jakékoliv vysoké pozice jsou schopnosti, zkušenosti a dovednosti a v žádném případě nelze upřednostňovat a prosazovat více ženy nebo naopak více muže. Svou prací chce ʿAbdu vytvořit z Egypta atraktivní zázemí pro mladé lidi, vytvořit pracovní příležitosti a revitalizovat Egypt, aby dosáhl čistšího životního prostředí.¹⁰⁶

7.2 Islamistická hnutí

Jednotlivé fáze islámského obrození v Egyptě lze datovat do sedmdesátých let 20. století. Vzestup islámské identity byl úzce spojen se zjevným selháním o snahu modernizace společnosti prostřednictvím západní politiky. Tato cílená islamizace společnosti a kultury měla za úlohu vyplnit prázdnotu a zamezit sociálním nerovnostem, které byly zapříčiněny právě prostřednictvím liberalizace politiky. Mnoho státních institucí nastavilo konzervativní směr v kultuře a sociálních odvětvích. Příkladem toho jsou náboženské programy vysílané v televizi a rádiu, které dopomohly ke zvýšení intenzity využívání islámské symboliky. Po odvrácení Egypta od předešlé hlavní státní ideologie arabského socialismu byl politický islám zaměřen na posílení jednotnosti ve společnosti. Avšak to omezilo vládní rozsah v ovlivňování a řízení menších sociálních struktur. Konzervativní islámské myšlenky byly šířeny skrze mešity, knihovny, školy, duchovní a jednotlivá islamistická hnutí. Bylo tomu tak především ve vzdálených a zanedbaných městských oblastech, kde začala hnutí se svou charitativní aktivitou dopomáhat k sociálnímu blahobytu egyptských občanů a získala si tím své přívržence a základnu pro další rozvoj. Ne všechny tyto organizace měly ambice angažovat se v politice, ale návrat ke konzervativním islámským hodnotám byl jistě společným cílem všech. Díky tomu pronikla čím dál častější islámská symbolika do hudby, způsobu oblékání, společenskému chování a do každodenního života mnohých Egyptanů.

Islamismus byl zpočátku režimem tolerován a podporován, zároveň ale byly jejich aktivity pečlivě monitorovány a jejich politický vliv byl do značné míry limitován. Režim prezidenta Mubáraka měl nastavenou takovou strategii, že do společenské sféry byl tedy politický islám zařazen, ale nebyl schopen zásadních politických změn.

---

¹⁰⁶ Al-awal imraa bimansib muhafiz bimist, CCN [online].

I přes to, že islamisté získali dominantní postavení v Egyptě po svržení Mubáraka, vyhýbali se kontroverzním otázkám a jejich aktivita byla velmi opatrná a pragmatická. Tato strategie jim dopomohla k jasnému vítězství v prvních parlamentních volbách. Aby současná islamistická hnutí vyhověla požadavkům moderní společnosti a mohla být i nadále úspěšná, musí projít reformou a upustit od původních striktních ideologií.¹⁰⁷

7.2.1 Muslimské bratrstvo

Muslimské bratrstvo, známé také jako Muslimští bratři nebo pod arabským názvem al-ichwán al-muslimín, založil v roce 1928 učitel a vzdělanec Hasan al-Banná v Egyptě. Jedná se o sunnitské islamistické nadnárodní hnutí, které usiluje o spojení muslimů pod jeden celosvětový chalífát. Společenství bylo tak úspěšné, že se rozšířilo do téměř celého světa, kde založilo své pobočky. Původně bylo Muslimské bratrstvo založeno jako sociální pan-islamistické náboženské hnutí podporující politické aktivity a sociální péči. Mezi hlavní ideology hnutí můžeme řadit Sajjida Qutba, díky jehož spisům se hnutí šířilo dále přes Sýrii, Jordánsko až na Arabský poloostrov. Pole působnosti Muslimského bratrstva bylo široké a v Egyptě, odkud pocházelo, přežilo několik vln represí ze strany egyptské vlády od zákazu hnutí, přes zatýkání jeho přívrženců až po popravy některých členů.

Muslimští bratři ale zažili také dobrá období, kdy byli ze strany vlády tolerováni a pokračovali velice úspěšně ve svých aktivitách a dokonce působili jako organizovaná opoziční politická skupina. Propracovaná organizace hnutí pomohla při jejich prosazení v politice především v roce 2011, kdy za politickou platformu Muslimského bratrstva Stranu svobody a spravedlnosti kandidoval na post prezidenta Muhammad Mursí. Ten působil jako egyptský prezident mezi červnem 2012 a červencem 2013. Během tohoto období narůstala v zemi nespokojenost a Mursího vláda byla po poměrně krátké době svržena a stovky členů hnutí bylo zatčeno. Vládu převzala armáda, v jejíž čele stojí prezident Abd al-Fattah as-Sísí, který se snaží o systematické očištění své země od Muslimského bratrstva. V současnosti je Muslimské bratrstvo označováno v mnoha zemích za teroristickou organizaci,

---

¹⁰⁷GÜNAY C, Islamism in Egypt: The long road to integration, *The london school of economics and political science* [online].

konkrétně tedy v samotném Egyptě, Bahrajnu, Rusku, Saúdské Arábii, Sýrii a rovněž ve Spojených státech amerických.¹⁰⁸

V současné době je dle výzkumů a zpráv hnutí v Egyptě v tak špatném stavu, že z něj jen těžko naleznou nějaké východisko. I když po mnoho let tvořilo nejsilnější opoziční stranu v zemi, nyní čelí takovému tlaku veřejnosti a problémům, že jen obtížně udržují jednotu a vlastní přežití. Dopad má na hnutí bezpochyby režim a politika prezidenta as-Sísího, který zabraňuje jakékoli mobilizaci hnutí a také zajistil, aby ztratili Bratři podporu veřejnosti. Profesor politologie v Dauhá Chalíl al-^cAnání se k současnému stavu Muslimského bratrstva vyjádřil následovně: „*Současná krize uvnitř bratrstva bude pravděpodobně pokračovat a bude se stupňovat vzhledem k současným okolnostem. Otázkou tedy není, zda a kdy se hnutí rozpadne, ale spíše kdy se rozpadne.*“ Skupina totiž přišla o přední a vůdčí osobnosti, kteří jsou ve vězení nebo ve vyhnanství. Mezi ostatními příslušníky panují neshody a staří a noví členové mají rozdílný pohled na strategii a aktuální cíle, což vede k celkovému rozkolu a nejednotnosti hnutí.¹⁰⁹

7.2.2 Strana svobody a spravedlnosti

Co se týče Strany svobody a spravedlnosti, která byla vytvořena v roce 2011 jako politická platforma Muslimského bratrstva, je to islamistická strana požadující založení islámského státu. Jejich cílem je dosáhnout svobody a spravedlnosti, zejména tedy sociální spravedlnosti, což je patrné ze samotného názvu strany. Členem strany může být každý Egyptan bez ohledu na jeho vyznání, pohlaví nebo barvu pleti. Jejich cílem bylo především odstranění diskriminace a dosažení spravedlnosti a rovnosti skrze demokratický politický systém, tedy zavedením politického poradního orgánu šúrá.¹¹⁰

Jak již bylo řečeno, strana vystupovala proti jakékoliv diskriminaci včetně té náboženské. Rovněž ve svých prohlášeních zaručuje rovnost žen a mužů. Na své kandidátní listině pro parlamentní volby v roce 2011 nebyl žádný z členů strany Kopt, což nepotvrzuje otevřenost strany pro všechny náboženské skupiny. I když tehdejší

¹⁰⁸ Muslim Brotherhood, *Counter Extremism Project* [online].

¹⁰⁹ AL-ANANI K., What happened to Egypt's Muslim Brotherhood? *Al-Jazeera* [online].

¹¹⁰ Oficiální webové stránky strany FJP [online].

předseda strany ʿIsám al-ʿArján tvrdí, že se snažili Kopty nalákat a přijmout mezi sebe, bohužel se jim to nepodařilo. Relativní rovnost pohlaví zde ale být potvrzena může, jelikož do svých seznamů kandidátů zařadili také několik žen. Mezi kandidáty bylo totiž uvedeno 46 žen, což je sice při celkovém počtu 300 kandidátů počet téměř zanedbatelný, o jistém pokroku ovšem hovořit můžeme.¹¹¹

Strana byla formálně rozpuštěna v srpnu 2014, kdy bylo soudem zakázáno nejen toto politické křídlo hnutí, ale celé Muslimské bratrstvo. Ústavní soud tak rozhodl kvůli vraždám a podněcování k násilí ze stran Muslimských bratrů. Politická strana byla také zakázána z toho důvodu, že již není možné, aby byla vytvořena a legálně fungovala strana založena na náboženském základě.¹¹²

7.2.3 An-Núr

Kořeny hnutí sahají až do roku 1977, kdy vznikla organizace al-Madrasa as-Salafíja (Salafistická škola) z bývalých členů uskupení Gamaʿat islamíja, kteří nesouhlasili s připojením organizace k Muslimskému bratrstvu.¹¹³ An-Núr, což můžeme do češtiny přeložit jako „Světlo“ je salafistickou stranou v Egyptě založenou v roce 2011. Strana byla legalizována a mohla se tím pádem zúčastnit voleb od června 2011. Hlavním cílem strany bylo uplatnění práva šaría v plném rozsahu. Jeden z úředníků Jusrí Hamad popsal stranu an-Núr následovně: „*Jsmo strana, která si klade za cíl reformovat lidské životy podle Koránu a sunny a moderního státu založeného na islámské etice.*“¹¹⁴

Strana byla založena ʿImádem ʿAbd al-Ghafúrem jako čistě salafistická s neústupným dogmatizmem. V posledních letech ale strana přijala pragmatičtější přístup k politice a v současnosti se již neprezentují jako islamistická strana. Politiku používají pouze k tomu, aby chránili sami sebe jakožto náboženské hnutí a dosáhli svých cílů. Svými ústupky se liší právě od Muslimského bratrstva, které od svých islamistických tendencí neustoupilo. Důvody jejich pragmatické politiky se v průběhu let lišily především tím, jaké bylo její vedení. Zatímco u jeho vzniku se nijak zásadně

---

¹¹¹ SHEHATA S., Profile: Egypt's Freedom and Justice Party, *BBC* [online].

¹¹² Egypt court bans Muslim Brotherhood's political wing, *BBC* [online].

¹¹³ LACROIX S., Egypt's Pragmatic Salafis: The Politics of Hizb al-Nour, *Carnegie* [online].

¹¹⁴ SHEHATA S., Profile: Egypt's Salafist al-Nour Party, *BBC* [online].

nelišilo od ostatních islamistických hnutí, od roku 2013 je jejich politika spíše podřízena zájmům chránit a posílit náboženské hnutí. Po vojenském převratu v roce 2013 lze stranu an-Núr popsat jako lobbistickou náboženskou organizaci, ne jako islamistickou stranu, díky jejímž ústupkům a pragmatismu je strana udržitelná.¹¹⁵

I přestože byla strana původně klíčovým spojencem Muslimského bratrstva, v roce 2013 svou podporu ale obrátila a z praktických důvodů se distancovala v lednu 2013 od Mursího a celé jeho vlády a stala se naopak podporovatelem nového armádního režimu. Armáda tento obrat vítala a rozhodně bylo moudré mít islamistické hnutí an-Núr na své straně.¹¹⁶

V roce 2014 proběhl soud, který měl stranu an-Núr rozpustit, a to z důvodu, že je salafistická strana v rozporu s novou ústavou, jelikož je strana založena na náboženském základě a není tedy její další fungování možné. Strana se u soudu hájila slovy: *„Jsme přesvědčeni, že verdikt soudu vyjde v náš prospěch a potvrdí právo strany na další pokračování v politických aktivitách, jelikož naše strana není nábožensky založená a mezi své členy vítá všechny Egyptany bez jakékoliv diskriminace.“*¹¹⁷ Soud v Káhiře žádost o rozpuštění strany an-Núr zamítl s tím, že nemá k tomuto případu pravomoce.¹¹⁸ Soudní řízení trvalo až do února 2017, kdy Nejvyšší soud zamítl žádost o rozpuštění strany an-Núr a může tedy pokračovat dál ve své činnosti v politické sféře. Je to jediná islamistická strana, která je stále aktivní po vypuzení Muslimského bratrstva z Egypta a v parlamentních volbách roku 2015 získala 12 křesel z celkového počtu 596.¹¹⁹

7.3 Ženy ve vybraných islamistických hnutích

7.3.1 Egyptské muslimské sesterstvo

Egyptské muslimské sesterstvo vzniklo 26. dubna 1933 šest let po založení Muslimského bratrstva, a to ve městě Isma'ílíja. S nápadem na vznik ženského islamistického hnutí přišel sám zakladatel Bratrstva. Napsal dopisy členům asociace

---

¹¹⁵ LACROIX S., Egypt's Pragmatic Salafis: The Politics of Hizb al-Nour, *Carnegie* [online].

¹¹⁶ KINGSLEY P., Egypt's Salafist al-Nour party wields new influence on post-Morsi coalition, *The Guardian* [online].

¹¹⁷ Cairo court adjourns case on dissolution of Islamist Nour Party, *Ahram* [online].

¹¹⁸ Egypt court says it has no power to dissolve Nour Party, *Ahram* [online].

¹¹⁹ Court rejects case to dissolve Salafi Nour party, *Egypt Independent* [online].

muslimských žen, kde vyzdvihoval důležitou roli žen ve společnosti. I když byla vytvořena samostatná pobočka a do čela Sesterstva byla jmenována Labíba Ahmad,¹²⁰ stále nad Sestrami stálo vedení Muslimského bratrstva. Pod stálým vedením Bratrstva bylo hnutí z důvodu, aby se předešlo případným sektářským sporům mezi členkami a byla udržena hlavní ideologie.¹²¹

První předsedkyní hnutí Muslimského sesterstva byla jmenována Labíba Ahmad. Předtím byla vůdčí postavou prvního egyptského feministického hnutí s Hudou Ša'ráwí a Nabawíjou Músá založeného v roce 1919. Brzy se ale od tohoto uskupení oddělila, kvůli příliš liberálnímu smýšlení ostatních dvou žen.

Krátce po přijetí postu vůdkyní hnutí Sesterstva napsala Ahmed článek do novin vydávaných Muslimským bratrstvem. V tomto článku vyjadřuje své přesvědčení, že „*Reformování muslimské společnosti musí začít s reformou rodiny. Prvním krokem k reformě rodiny je reforma žen, neboť ženy tvoří základ rodiny. Ženy jsou rovněž učitelky národů, zatímco v levé ruce mají kolébku, pravou ovládají svět.*“¹²²

I když byla jejich činnost omezena na charitativní práci a kázání, kdy vyučovaly ženy náboženství, snažily se o vymýcení negramotnosti i v chudých rodinách a podílely se na řadě demonstrací organizovaných Muslimským bratrstvem. Jejich práce byla vždy pečlivě naplánována a skupina dobře organizována.

Spolupráce a přízeň s Bratrstvem přetrvávala i přes atentát na Hasana al-Banná v roce 1949. Sesterstvo bylo v přímém kontaktu například s jedním z jejich duchovních vůdců Sajjidem Qutbem a v roce 1962 jej navštívila ve vězení osobně Zejnab al-Ghazálí. První dvě kapitoly své knihy „*Milníky na cestě*“ Qutb napsal prostřednictvím dvou členek Sesterstva. Kniha se stala jakousi povinnou literaturou všech členů Muslimského bratrstva i Muslimského sesterstva. Během Násirových represí vůči členům Bratrstva a rovněž Ženské muslimské unie, které čítalo tři miliony členů, nebyl nikdo ušetřen a tato hnutí byla rozpuštěna. Zajnab al-Ghazálí byla roku 1966 uvězněna a nucena k nuceným veřejným pracím. Byla propuštěna až v roce 1971 za vlády Anwára Sádáta. Po propuštění z vězení pokračovala ve svých

---

¹²⁰ Fotografie Labíby Ahmad viz příloha č. 14.

¹²¹ HAMED E., Egypt's Muslim Sisterhood moves from social work to politics, *Al-Monitor* [online].

¹²² KANDIM H., *Inside the Brotherhood*, s. neuvěděna.

aktivitách ve znovuobnoveném Muslimském sesterstvu a taktéž v záležitostech týkajících se egyptských žen. Od svého počátku bylo Sesterstvo a její členky známé pro zapojení do aktivit spojených se sociální péčí v chudých oblastech Káhiry a odlehlých vesnicích. Sestry dodávaly do těchto nejchudších oblastí potraviny, zajišťovali zdravotní péči a distribuovaly finanční dary potřebným lidem. Zatímco Bratrstvo plánovalo v tomto období proniknout do nejvyšších oblastí veřejné sféry, Sesterstvo velmi efektivně stavělo mešity, školy a zdravotnická zařízení v chudinských čtvrtích. Díky své práci ve slumech totiž měly Sestry přístup k úplně nové sortě obyvatelstva a tím pádem získávaly nové rekruty pro Bratrstvo a rozšiřovaly se jejich řady.¹²³

Aby se vyjasnilo, jaké mají členky hnutí místo v politice a v hnutí do budoucna, uspořádaly 1. července 2011 svou vůbec první konferenci. Ta nesla název „Ženy od revoluce po renesanci.“ Sešly se stovky členek Muslimského bratrstva, aby prodiskutovaly důležitost žen během revoluce a formování „nového Egypta.“ I když byly vždy ženy velmi aktivní a z projevů významných představitelů hnutí je patrné, že jsou jim za jejich práci vděční a uznávají je, stále zde zůstávají ženy na nižších pozicích a je stále zdůrazňována jejich hlavní role, tedy role manželky a matky. Svou emancipaci i nadále vedly skrze charitu, sociální a edukativní činnost a začaly taktéž s reinterpretací islámských textů Koránu a Sunny.¹²⁴

Jejich úloha se projevila ve velkém měřítku během shromáždění na náměstí Tahrír během revoluce 25. ledna, kdy požadovaly odstoupení prezidenta Husního Mubáraka. Mnoho Sester získalo po volbách na podzim v roce 2011 své křeslo v parlamentu, ale ne jako členky Sesterstva, nýbrž jako zástupkyně islamistické strany Strany svobody a spravedlnosti, tudíž pro tyto volby měly stejnou politickou platformu. Jeden ze členů Bratrstva Ibráhím al-Hudajbí vysvětlil náhlý nárůst žen v politice zastupujících Muslimské bratry tím, že jsou ženy v politické straně převahou jen kvůli faktu, že po převratu, kdy byla sesazena vláda Husního Mubáraka, musely převzít jejich roli jen z důvodu uvěznění hlavních vůdců a velkého počtu mužů z organizace. Dle něj ale tato skutečnost nemění nic na tom, že nejsou ženy schopny důležitých rozhodnutí v rámci organizace. Bývalá předsedkyně Výboru pro ženská

¹²³ BURR M. J., Egypt's Muslim Sisterhood, *American Center for Democracy* [online].

¹²⁴ RUTA C., *Gender Politics in Transition: Women's Political Rights after the January 25 Revolution*, s. 103-105.

práva ve Straně svobody a spravedlnosti Rasmíja ale uvádí, že Sesterstvo jedná nezávisle na Bratrstvu. Nezakazuje v žádném případě svým členkám aktivně se účastnit politického života. Jelikož je ideologie organizace založena na islámu, umožňuje ženám svobodně přijímat rozhodnutí.¹²⁵

Členky Muslimského bratrstva tvrdí, že díky jejich vzestupu s sebou přineslo nové možnosti pro ženy a mohou se tak konečně dostat do vedoucích pozic. Žádné politické hnutí pro ženy neudělalo tolik jako tato fundamentalistická skupina. Pokud se v tomto období dostala nějaká z žen na přední pozici, byla to členka nějaké islamistické skupiny. Sám Mursí jmenoval tři ženy, z nichž dvě islamistky, do svého týmu poradců a asistentů. Celkem sto lidí se podílelo na psaní Mursího ústavy a z tohoto počtu bylo šest žen a tři členky Bratrstva. Jedna ze členek hnutí ^cAzza al-Gharf řekla: „*Budoucnost Egypta leží v rukou nás, Sester. Ženská role v rodině není nutně v rozporu s účastí žen v politice a je naprosto v pořádku a možné tyto dvě povinnosti neomezeně plnit.*“¹²⁶

Bratrstvo často veřejnosti opakovalo, že největší zastoupení žen v politice mají právě díky nim. Nebylo ale stále jasné, jakou roli by ženy v hnutí i v nově vytvořené vládě mít. Jak již bylo zmíněno výše, jejich role byla úmyslně omezena pouze na sociální a charitativní činnost. Zamezení aktivnímu zapojení žen do politického procesu již od počátku prý bylo pouze pro ochranu jejich bezpečí a zdraví. Muhammad Badí^c, významný člen a vůdčí postava Muslimského bratrstva, se vyjádřil k ženské roli následovně: „*Nikdo nemůže popřít úlohu žen v úspěchu revoluce, ať už svou účastí či podporou manželů a synů.*“¹²⁷

Bližší pozornost si zaslouží doktorka Umajma Kámil,¹²⁸ které patřila mezi nejmocnější ženy Bratrstva. Stala se členkou Mursího poradního týmu a její zájem byl upřen především na ženská práva, úpravu dědického zákona a zákaz mnohoženství.¹²⁹ Jedna z členů Ústavodárného shromáždění, pověřených vypracováním egyptské nové ústavy, řekla: „*Snažíme se napsat takovou ústavu,*

---

¹²⁵ HAMED E., Egypt's Muslim Sisterhood moves from social work to politics, *Al-Monitor* [online].

¹²⁶ Egypt Muslim Sisters rise with conservative vision, *Al-Arabiya* [online].

¹²⁷ LESLIE L., Muslim Sisterhood Conference Discusses Role Of Women In New Egypt, *Muslim Voices* [online].

¹²⁸ Fotografie Umajmy Kámil viz příloha č. 13.

¹²⁹ Egypt Muslim Sisters rise with conservative vision, *Al-Arabiya* [online].

kteřá bude bránit důstojnost všech občanů, a to zejména v kapitole týkající se práv žen. Pracujeme s cílem zajistit ženám právo na práci a jejich zastoupení v důležitých pozicích ve státě. Předchozí ústava sice měla články, ve kterých byla garantována ženská práva na reprezentaci, ale nikdy to v zemi ve skutečnosti nebylo aplikováno.“ Dále dodala, že žena, aby se mohla projevovat ve veřejné scéně, musí být vzdělaná, protože jen tak dosáhne svých práv.¹³⁰

Mezi členy Muslimského bratrstva patří od roku 1981. Mezi 21 Mursího poradců se dostala jako jedna ze tří žen po tom, co byl prezident Mursí kritizován za to, že ve své předvolební kampani sliboval ustanovení ženy jako viceprezidentky. Tento slib ale nedodržel, a tak zapojil ženy alespoň do tohoto státního orgánu. Umajma Kámil hájila Bratrstvo a novou egyptskou společnost jako tu, která mění postoj k ženám a nejedná se o společnost utlačovatelskou. Přiznala ale, že „*žena může pracovat tolik, kolik chce. Ovšem pouze v rámci svých náboženských omezení.*“¹³¹

7.3.2 Strana svobody a spravedlnosti

Mezi nejvýznamnější členky Strany svobody a spravedlnosti patří ^cAzza al-Gharf.¹³² Tato prominentní postava politické platformy Muslimského bratrstva Strany svobody a spravedlnosti je jedna z žen, která v porevolučním Egyptě získala své místo v parlamentu. V jednom z rozhovorů řekla: „*Lidé věří a souhlasí, že se ženy mohou stát lékařkou, studovat vysokou školu a stát se inženýrkou. Stále si ale myslí, že ženy do politiky nepatří a jsou tam k ničemu. Já chci tento názor veřejnosti změnit.*“ Je také známa svými ostrými výroky proti takzvaným testům panenství¹³³ a proti zákonu z roku 2008, kdy byla zakázána ženská obřízka. Tento akt, který zohavuje ženské pohlavní orgány a je v mnoha zemích světa zakázán a je stále předmětem konferencí a bojů různých neziskových organizací, je dle ^cAzzy al-Gharf čistě osobní záležitost ovšem pouze v případě, že je zákrok proveden vyškoleným

---

¹³⁰ Dr. Omaima Kamel: New Constitution Will Safeguard Women's Rights in Full, *Ikhwan web* [online].

¹³¹ EL-NAGGAR M., Family Life According to the Brotherhood, *New York Times* [online].

¹³² Fotografie ^cAzzy al-Gharf viz příloha č. 12.

¹³³ Test panenství byl test prováděný na neprovdaných ženách v Egyptě během revolučních protestů proti režimu Husního Mubáraka. Mnoho žen, které stály v čele protestů, bylo odvečeno do věznic, kde byly svlečeny, fotografovány nahé a lékařem kontrolovány, zda jsou neprovdané ženy ještě panny. Zdroj: SHAFY S., Horribly Humiliating: Egyptian Woman Tells of Virginity Tests, *Spiegel* [online]

zdravotníkem. „*Je to osobní rozhodnutí a každá žena se může rozhodnout na základě svých potřeb. Pokud to žena potřebuje, může si zajít k lékaři.*“¹³⁴

Co se týče politické participace žen, al-Gharf tvrdí, že počet žen v politice bude neustále stoupat, pokud lid uvidí schopnost žen a důležitost jejich role v politice. To, že před revolucí byly v politice povinné kvóty pro ženy, ještě neznamenal, že by zde měly ženy nějakou zásadní roli. Podle ní to byly pouze jakési „ozdoby režimu.“ Dle ní bylo žen ve vrcholné politice po pádu Mubárakova režimu sice málo, ale už měly nějakou skutečnou roli. Eric Trager z Institutu pro blízkovýchodní politiku ve Washingtonu ovšem tvrdí: „*Muslimské bratrstvo je organizace, kde dominují muži a všechna klíčová rozhodnutí záleží na subjektech, které jsou zcela obsazeny muži. Muslimské sestry nejsou skutečně zapojeny do rozhodovacích procesů.*“¹³⁵

7.3.3 An-Núr

Během Arabského jara, které proběhlo v Egyptě velmi bouřlivě a začalo protesty na náměstí Tahrír, bojovali proti tehdejšímu prezidentu Husní Mubárakovi ruku v ruce egyptské ženy i muži. Tato chvíle je prezentována jako důkaz rovnosti mužů a žen. V salafistické straně an-Núr jsou ale zachyceny jisté překážky v zapojení žen do politiky. Příkladem toho může být kandidátní listina,¹³⁶ která sice prezentovala i ženu, místo jejího portrétu byla ale vyobrazena pouze růže, zatímco muži měli vedle svých jmen i vlastní fotografie.¹³⁷ Egyptská novinářka Lára al-Džibálí k této kauze o vyobrazení květin místo ženského obličeje napsala „*Jsem velmi znechucena patriarchální, testosteronem řízenou společností v Egyptě. Egypt je hrozným místem, kde je velmi těžké žít, pokud jste ženou.*“¹³⁸

Ze 465 členů strany je pouze 60 žen. Řídí se skutečností, ve které je hlavní role ženy ve společnosti ta, kterou zastávají v rodině. Ženy ve straně být samozřejmě

---

¹³⁴ GRAY J., Islamist Parliamentarian Objects to Egypt's Ban on FGM, *Women's e-News* [online].

¹³⁵ GRAY J., Islamist Parliamentarian Objects to Egypt's Ban on FGM, *Women's e-News* [online].

¹³⁶ Kandidátní listina strany an-Núr v roce 2011 viz příloha č. 6.

¹³⁷ ROHR V. M., Freedoms at Risk: Arab Women Fight to Defend their Rights, *Spiegel* [online].

¹³⁸ DAVIDOVIC I., 16 Days of Activism Against Gender Violence end today, *Women's Views on News* [online].

mohou, mohou se stát učitelkami, zdravotními sestrami, ale nikdy by neměly zastávat vedoucí pozice.¹³⁹

I přes tato přesvědčení, jsou ženy do strany přijímány a na kandidátních listinách uváděny. Vše má ale svá jistá omezení. Kandidátkou, která se uchází o místo v parlamentních volbách nebo pouze o členství ve straně, musí být pouze žena s dobrou pověstí, která nosí závoj a má dostatečnou odbornou praxi. Přísné podmínky pro členství jsou ale stejné také pro muže. Jak je již zmíněno výše, dalším omezením je vyobrazování fotografií u kandidátek. Místo obličejů žen jsou vyobrazovány vedle jmen růže, logo strany an-Núr nebo také fotografie manželů. Toto řešení je údajně lepší, než portréty zahalených žen, na kterých stejně jejich obličej není rozpoznatelný.¹⁴⁰

Zákaz vyobrazení fotografií ženských kandidátek pobouřil mnoho zastánců ženských práv a strana byla obviňována z utlačování a diskriminace. Kandidátky, které se připojily právě k an-Núr, byly osočeny, že tímto pomáhají skutečné, ošklivé tváři an-Núr, která pohrdá ženami a nepřijímá ostatní, což dokázala tímto gestem. Jeden z koptských kandidátů pan Nádír as-Sajfari ale popřel, že by se jednalo o nějaký nátlak: *„Kandidátky za naši stranu s tímto problémem neměly. Bylo to rozhodnutí strany, které nechtělo na transparentech a billboardech vyobrazovat ženy kandidující za jejich stranu a ženy proti tomu neměly žádné námitky. Přeci záleží na tom, s jakým posláním jsme všichni do voleb přišli.“* Toto rozhodnutí tedy ženám nevadilo a dobře se vším byly obeznámeny. Dle jeho slov se mezi voliči cítil dobře a být vítán a o zákazu zveřejnění fotografií kolegyně s voliči nehovořil, jelikož to nepovažoval za velký problém, ze kterého by měl mít obavy. K tomuto tématu se vyjádřila také Súzán Samír, jedna z ženských koptských kandidátek na seznamu strany an-Núr *„Představitelé strany al-Núr jsou mým jmenováním jakožto koptské ženy na jejich kandidátní listinu nadšeni, jelikož se jedná o zcela novou a jinou zkušenost.“* Sice byla Samíra připojena ke straně Wafd, ale kandidovat se rozhodla za an-Núr:

---

¹³⁹ SHEHATA S., Profile: Egypt's Salafist al-Nour Party, *BBC* [online].

¹⁴⁰ Egypt's salafists looking for good women candidates, *Al-Arabiya* [online].

„Kandidatura za an-Núr vyšle zprávu na obě strany, tedy jak na stranu Koptů, tak salafistů, kteří budou následovat učení Kristovo, milovat a přijímat ostatní.“¹⁴¹

---

¹⁴¹ MIKHAIL G., Why some in Egypt are banning campaign photos of female candidates, *Al-Monitor* [online].

8 PALESTINA A IZRAEL

8.1 Ženská hnutí a politická participace

Po pádu Osmanské říše byla palestinská ženská hnutí a organizace aktivní a produktivní součástí občanské společnosti. Od poloviny dvacátého století se zaměřují na charitativní činnost a institucionální podporu místních komunit v podobě dětských domovů a škol. Po Naqbě¹⁴² v roce 1948 se staly tyto organizace více formální a dosáhly celonárodní úrovně. Během Šestidenní války v roce 1967 se ženské organizace taktéž zapojovaly se svou charitativní pomocí a soustředily své aktivity na vzdělávání a pomoc uprchlíkům. Během roku 1967 se z charity dostávaly tyto organizace také do politické sféry. Do politiky se dostává takzvaná Třetí generace ženských hnutí,¹⁴³ kdy se jejich členky narodily jako uprchlíci v diaspoře mimo Izrael a válka v roce 1967 těmto uprchlíkům dala signál, aby vzali vše do svých rukou a vzali si zpět svou vlast. Tento boj vzala Třetí generace žen pevně do rukou a díky politické angažovanosti vybudovaly pevnou síť žen ze všech komunit v diaspoře. Čtvrtá generace žen, složená především z akademických pracovníků, přišla o část svých aktivit v politice, proto přišly s novou agendou a začaly se více zaměřovat na problematiku diskriminace a jejich aktivity směřovaly především k dosažení rovnosti mezi ženami a muži.¹⁴⁴

Práva palestinských žen a dívek jsou stále omezena. Je to kvůli rozporům v mezinárodní politice i politice uvnitř země a omezenému přístupu palestinské vlády. Díky této nestabilitě mají ženy na území Palestiny nepřiměřené zastoupení ve všech sférách veřejného života. Nejsou dostatečně zastoupeny v různých úřadech a nemohou tak tedy rozhodovat o dění ani vývoji v Palestině. Není tedy divu, že existuje mnoho organizací, které se otázkou ženské participace v této oblasti aktivně zabývají. Mezi jednu z nich patří Entita spojených národů pro genderovou rovnost a

---

¹⁴² Al-Naqba v překladu z arabštiny znamená katastrofa. Je to termín používaný v souvislosti s událostmi v Palestině mezi lety 1947 a 1948.

¹⁴³ Ženská hnutí v Palestině můžeme rozdělit do čtyř skupin generací. První generací jsou ženská hnutí, která vznikla na území dnešního Izraele. Další dvě jsou generace uprchlíků žijících v diaspoře. Do čtvrté generace patří ta hnutí, která sestávají ze vzdělaných žen a akademiček. Každá generace čelila jiným problémům, a tak měly i odlišné cíle a zaměření svých aktivit.

¹⁴⁴ JAMES M. K., Women and the Intifadas: the Evolution of Palestinian Women's Organizations in *Strife Journals*, s. 18-19.

práva žen (dále jen UN Women). UN Women je organizací OSN věnovaná rovnosti žen a mužů a posílení postavení žen. Svou pobočku má také v Palestině, kde její ženy podporuje již od roku 1997. UN Women Palestina pomáhá ženám k dosažení rovnosti, a to jak v oblasti ekonomiky, tak také politiky. Mezi jejich další cíle patří také dosažení rovnosti mezi muži a ženami nebo boj proti násilí, které je páčáno na palestinských ženách a jejich rehabilitaci a pomoc v případě, že již toto násilí zažily.¹⁴⁵

Ve spolupráci UN Women a Civilní palestinské policie byla vytvořena pětiletá strategie pro dosažení rovnosti pohlaví. Během posledních několika let bylo věnováno mnoho úsilí a financí do programů, které měly vzdělávat velkou skupinu žen a umožnit jim kariérní růst u policie. Vyvrcholení tohoto projektu a nastoupení mnoha žen na post Civilní policie proběhlo v únoru roku 2017. Generálmajor Atallah v rozhovoru pro UN Women řekl: *„Je důležité mít u policie více žen a posilovat důvěru v ně. Věřím v pozitivní roli žen ve všech odvětvích. Ženy jsou klíčovými partnery v úsilí o dosažení bezpečnosti v palestinské společnosti. Vždy stály po boku mužů a jejich role byla významná při snahách o dosažení svobody a nezávislosti.“* Doktorka Sabríne Mach z UN Women v Palestině k tomu dodala: *„Tato strategie Civilní palestinské policie je milníkem, který potvrzuje náš závazek k dosažení rovnosti žen a mužů.“*¹⁴⁶

Neziskové organizace ani ženy doposud nejsou spokojeny s politickou participací žen a účasti na vysokých postech ve veřejných funkcích. Dle tiskové zprávy UN Women o vedení a politické participaci žen jsou pouze 3 ženy součástí palestinského kabinetu z celkového počtu 24 ministrů. V současné době jsou ženy na Západním břehu zastoupeny ve vedoucí pozici na Ministerstvu pro ženské záležitosti, Ministerstvu sociálních věcí a Ministerstvu kultury. Tato čísla znamenají pokles na 12,5% z 21% oproti předchozí vládě. V Gaze je situace ještě žalostnější, ministryně je pouze jedna, a to na Ministerstvu pro záležitosti žen. Jen 12,9% ze zástupců Národního parlamentu tvořily v roce 2006 ženy a 8% z celkového počtu členů v Národní radě. Proto byl v zákoně o volbách přidán článek č. 4 zaručující zastoupení žen na kandidátních listinách a článek č. 17 dále zaručuje, že ženy ve

¹⁴⁵ Oficiální webové stránky organizace UN Women [online].

¹⁴⁶ Press Release: Palestinian police present new tool to achieve gender equality in police structure and services, *UN Women* [online].

vládních orgánech musí zaujímat alespoň 20%.¹⁴⁷ Povinné kvóty se ale nevztahují na obyvatele uprchlických táborů, což představuje přibližně 9% populace. Díky těmto článkům v zákoně byl zaznamenán nárůst ženského zastoupení ve volbách v roce 2012 na 21,4%. Téměř polovina pracovních míst ve veřejném sektoru je obsazena ženami, ale většina na středně nízké úrovni 4,3% palestinských velvyslanců tvoří ženy a můžeme zde najít jejich zastoupení také na pozicích soudkyň, státních zastupitelek a advokátek. Ženy také v průměru představují přibližně 16% zastoupení mezi členy hlavního vedení politických frakcí Fatahu, Lidové fronty pro osvobození Palestiny (dále jen LFOP), Demokratické fronty pro osvobození Palestiny (dále jen DFOP) a Palestinského demokratického výboru. Přesná a další čísla lze nalézt ve statistické zprávě Palestinské komerční bance (dále jen PCB) z roku 2012 „Ženy a muži v Palestině“ vydané v Ramalláhu.¹⁴⁸

Na území Palestiny nejsou aktivní jen neziskové organizace OSN a další, které se snaží místním ženám dopomoci k dosažení rovnosti práv. Aktivní jsou zde i mnohá jiná hnutí. Tím nejvýznamnějším uskupením je Sdružení arabských žen (Dále jen AWA), které je nejaktivnějším ženským hnutím v Palestině. Hnutí AWA bylo založeno v roce 1929 a znamenalo to pro palestinské ženy jistou transformaci ženských strategií a zvýšení jejich sebevědomí při založení vlastního fungujícího hnutí. Členky AWA pořádaly v roce 1929 první Kongres arabských žen v Palestině. Jejich program byl velice flexibilní a umožnilo jim velice snadno proniknout do politiky a pracovat i nad rámec charitativních společností.¹⁴⁹

V roce 1965 vznikla organizace s názvem Generální unie palestinských žen (dále jen GUPW) jako součást Organizace pro osvobození Palestiny (dále jen OOP), která oficiálně zastřešuje všechny ženské organizace v Palestině i v exilu. Hlavním cílem GUPW od svého založení bylo mobilizovat ženy všech palestinských komunit a účastnit se společenských, ekonomických a politických procesů. Členky organizace jsou po mnoho let politicky velmi aktivní a podporují ženy, které stály a stojí v čele za

---

¹⁴⁷ Dle Filastiniyat Association v roce 2016 se dokonce tyto kvóty zvýšily na 30% povinného zastoupení žen ve vládě.

¹⁴⁸ Fact and Figures: Leadership and Political Participation, *UN Women* [online].

¹⁴⁹ FLEISCHMANN L. E., *Woman Is All the Nation: The Palestinian Women's Movement, 1929-1939*, s.115-116.

boj o svobodu a pomáhají rodinám, které v bojích o nezávislost země ztratili své příbuzné.¹⁵⁰

Hanadí Lubání je zakládající členkou organizace Ženy pro Palestinu, feministického hnutí solidarity. V jednom z rozhovorů se vyjadřovala k politické participaci a aktivitě žen v Palestině. Dle jejích slov jsou ženy velice aktivní ve veřejné sféře a jsou úspěšné především díky schopnosti organizovat se a mobilizovat. Během první intifády¹⁵¹ k udržitelnosti velmi přispěla právě vynalézavost a aktivita palestinských žen, které působily v mnoha oblastech občanské společnosti. Jako příklad uvedla vedoucí ženskou roli během bojkotu proti izraelským výrobkům v pásmu Gazy a na Západním břehu v roce 1987. Tento bojkot byl ale velmi těžký kvůli malému množství vlastních výrobků, a proto palestinské ženy začaly vyrábět domácí sýry, džemy, pečivo a udržovat zahrady. Podpořily tak a udržely tento bojkot a navíc dopomohly k rozvoji palestinské ekonomiky. Taktéž pomohly znovu otevřít školu, kterou izraelská armáda zavřela během první intifády. Tím, že samotné ženy začaly vést své školy a dopomáhaly ke vzdělání společnosti, se dostaly do přímé konfrontace s izraelskou silou. Ženy byly aktivní jak prostřednictvím nenásilných aktivit, tak také ozbrojeným odbojem proti okupaci. Během druhé intifády se politická participace žen rapidně snížila, a to především kvůli Dohodám z Osla, které uznaly okupaci Palestiny a oficiální uznání existence Izraele a přišli tak o značné množství území. Tuto dohodu řada organizací neuznávala. Naopak začaly mobilizovat neziskové organizace, které se tímto problémem zabývají a také mocné opoziční síly, zejména hnutí Hamás.¹⁵²

Za zmínku také stojí Palestinské feministické hnutí. Ve Washington Report o problematice Blízkého východu z roku 2006 vyšel rozhovor s doktorkou Ghádou Hášim Talhámí, která hovořila právě o tomto hnutí. Popisovala, že palestinský feminismus se liší od ostatních forem feminismu a je třeba pochopit, že ve feminismu jako takovém nejde primárně o konflikt mezi pohlavími. Jde především o konflikt žen

---

¹⁵⁰ General Union of Palestinian Women, *Mediterráneas* [online].

¹⁵¹ Intifáda v překladu z arabštiny znamená procitnutí nebo také povstání. Termín je užíván v souvislosti s událostmi v Palestině, konkrétně tedy konflikt mezi Palestinci a Izraelem. První povstání probíhalo v letech 1987 – 1993 a druhé přibližně mezi lety 2000 – 2005. Zdroj: Intifada-What is it and what does a third uprising mean for the region? *Independent* [online].

¹⁵² LOUBANI H., PLYLER J., Occupation, Patriarchy, and the Palestinian Women's Movement. An interview with Hanadi Loubani, *Mediterráneas* [online].

a despotických podmínek. Palestinské feministky svůj despotický spor v první řadě přikládají problémům s okupací. Například v Americe feministická hnutí bojovala za volební práva, politická práva, rovné možnosti ve vzdělání a sexuální svobodu. Dle doktorky Talhámí jsou pro oblast Palestiny tyto otázky ale do značné míry irelevantní. Pro tyto ženy je důležitý především kontext jejich útlaku. Pro vysvětlenou uvádím výrok palestinské feministky Amaly ^cAbd al-Hádí, bývalé prezidentky GUPW: „*Pro nás, palestinské ženy, není nikdy nepřítelem palestinský muž, naším nepřítelem je izraelský muž.*“¹⁵³

8.2 Islamistická hnutí

Neustálá frustrace, která vzrůstala mezi izraelskými Araby, vyústila k zakládání islamistických skupin. Ne příliš známé hnutí Izraelské islamistické hnutí vzniklo začátkem roku 1970 v Izraeli.

Toto hnutí je součástí něčeho, co můžeme považovat za islámské obrození, které vyvolala v oblasti Blízkého východu arabsko-izraelská válka v roce 1967. Cílem hnutí je dosažení zařazení islámu do veřejného života a podpora separatistických myšlenek islámu mezi izraelskými Araby. Hnutí můžeme považovat za náboženskou sunnitskou organizaci, která své aktivity soustředí jak na oblast sociálních služeb, tak na politiku. Strategicky se zaměřují také na charitativní činnosti s jednoduchým cílem islamizování společnosti. Hnutí je svým způsobem unikátní ve srovnání s jinými islamistickými hnutími na Blízkém východě, protože působí pod nemuslimskou vládou a řídí se izraelskými zákony. Jejich přístupy jsou velmi politicky pragmatické. Jejich prostá ideologie se řídí, jak je to ostatně u všech islamistických organizací běžné, heslem „islám je řešení a komplexní způsob života“ a opírá se o ideologie Muslimského bratrstva, ale nemá s ním žádné oficiální vazby. I když sami sebe prohlašují za nezávislé hnutí, dnes jsou obviňováni z přímého napojení na Hamás, což odmítají a tato tvrzení vidí jako propagandu proti hnutí. Jejich změna společnosti spočívá v nenásilné revoluci skrze sociální práci a politiku a zcela odmítají násilnický džihád. Členové hnutí se zapojili do mnohých programů provozujících a budujících školy, mateřské školy, mešity a sportoviště. Vybudovali dokonce fotbalovou ligu, což

---

¹⁵³ SAIFOLLAHI B., Palestinian Feminism Movement, *Washington Report on Middle East Affairs* [online].

vidí jako klíčové pro získávání přívrženců z řad arabských občanů. Vybuďovali také síť islámských škol a jejich zásluhou je rovněž výstavba a opravy kanalizací, čímž zajistili kvalitnější vodu pro občany. Svými činnostmi a díky své významné aktivitě získali pro svou stranu přibližně 20 000 členů.¹⁵⁴

Hnutí bylo jednotné až do doby podepsání Dohod z Osla, kdy se rozdělilo na jižní a severní větev. Zatímco jižní větev byla uznána a účastnila se voleb v roce 1996, kdy získala 4 křesla, severní frakce vyzývala k bojkotu těchto voleb. Zatímco ta jižní se snaží o spojení sil arabských stran, jak tomu bylo ve volbách v roce 2015, severní je považována za již ideologicky rozdílnou s radikalizačními tendencemi a tato větev byla oficiálně zakázána. Zákazem této části strany se ale mnoho analytiků obává možného vzrůstu radikalizace a napojením na extrémistické skupiny.¹⁵⁵

Izraelské islamistické hnutí bylo založeno šejchem ^cAbdulláhem Nimr Darwišem, který po rozdělení hnutí na dvě frakce vedl právě tu jižní, pragmatictější v Kafr Qassem. Severní, radikálnější frakci vedl šejch Rá'id Saláh v Umm al-Fahmu, které se stalo centrem muslimského fundamentalismu v Izraeli.¹⁵⁶ Sídla obou frakcí se nachází na izraelském území v těsné blízkosti hranic se Západním břehem.

Známějším islamistickým hnutím, které operuje v této oblasti, je rozhodně hnutí Hamás, kterému je věnována samostatná kapitola.

8.2.1 Hamás

Hamás neboli Hnutí islámského odporu je islamistické hnutí založené 14. prosince 1987. Hnutí bylo zformováno palestinskými Muslimskými bratry několik dní po vypuknutí první Intifády. O tom, že bude založeno islamistické hnutí Hamás, rozhodlo několik nejprominentnějších Muslimských bratrů v Palestině, a to především šejch Ahmad Jásín a ^cAbd al-Azíz ar-Rántisí. Hnutí bylo založeno jako reakce na pasivitu Palestinců a palestinské vlády vůči izraelské okupaci.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ HOFFMAN A., What is the Islamic Movement in Israel?, *Religion and geopolitic* [online].

¹⁵⁵ HOFFMAN A., What is the Islamic Movement in Israel?, *Religion and geopolitic* [online].

¹⁵⁶ ISRAELI R., The Islamic Movement in Israel, *Jerusalem Center for Public Affairs* [online].

¹⁵⁷ HROUB K., *Hamas – A beginner's Guide*, s. 12.

8.3 Ženy ve vybraných islamistických hnutích

8.3.1 Hamás

Již od svého založení v roce 1987 své zájmy a aktivity Hamás zaměřuje na ženy. Je zřejmé, že uznávají důležitou roli žen ve společnosti, jelikož jsou to právě ony, kdo vychovávají jedince, kteří tvoří celou komunitu. Od samotného začátku obsazovalo vedení hnutí ženy na určité posty a byl taktéž založen ženský pracovní výbor okolo roku 1980, který měl vlastní rozpočet a zájem činnosti. Zásadní role žen uvnitř hnutí je zřejmá. Jejich úkolem je povzbuzovat ostatní členky, podporovat celé hnutí, držet jej pohromadě, propagovat hnutí mezi širokou veřejností na školách a mnohých sociálních a kulturních institucích.¹⁵⁸ Tyto aktivity jsou prováděny především skrze ženské křídlo Hamásu. Aktivistky jsou schopny výrazné mobilizace společnosti a prosazovat jejich náboženský projev ovlivňující nejen palestinské ženy, ale celou společnost včetně komunity Palestinců žijících v uprchlických táborech.

Veliký význam ženské role v Hamásu potvrdily volby v roce 2006. Samotné hnutí se postaralo o jejich podporu a propagaci jejich kandidatury v prohlášení, že podporou jejich kandidátek chtějí dosáhnout uzákonění nové legislativy, která zaručí ženská práva a rovnost. Díky veliké kampani bylo do parlamentu nakonec zvoleno šest zástupkyň strany Hamás, a to Džamíla aš-Šantí, Mariam Faraha, Samíra Halá'íqa, Muna Mansúr, Huda Na'ím a Mariam Sáleh (ministřyně pro ženské záležitosti). Ostatní ženy z hnutí se v pásmu Gazy zaměřují na vzdělávání, charitativní služby a vztahy s veřejností.¹⁵⁹

Ženské křídlo je integrované v samotném hnutí a tyto dvě složky tedy nejsou naprosto oddělené. Ovšem dvě křídla byla vytvořena proto, že každé z nich má jiné potřeby a je nutné se tedy zaměřit na jiné cíle a uzpůsobit tomu svou práci. Uvnitř ženského křídla pracují pouze ženy a rozhodují o interních záležitostech samy a mají i vlastní poradní orgán šúrá, jako by se jednalo o samostatné, zcela oddělené hnutí.¹⁶⁰

---

¹⁵⁸ Fotografie vyjadřující ženskou podporou hnutí Hamás viz příloha č. 4.

¹⁵⁹ AMER A. A., Women's roles in Hamas slowly evolve, *Al-Monitor* [online].

¹⁶⁰ EDWARDS M. B, FARREL S., *Hamas: The Islamic Resistance Movement*, s. neuvedena

O společných zájmech a prvotních cílech hnutí jako takového ovšem rozhodují pouze muži a v takovém případě je tedy práce žen i mužů jednotná, jako by ani dvě křídla neexistovala. Veškeré společné aktivity tedy realizují a podílejí se na nich uvnitř Hamásu. Jediné, na co tedy ženy nemají vliv, je rozhodování za celou organizaci. Uvnitř hnutí existují dva orgány, tedy poradní orgán šúrá a čistě politický rozhodující orgán. Zatímco v šúrá zauímají ženy několik pozic, v druhém je jejich zastoupení problematické a jeho členové jsou pouze vojenští a političtí vůdci. Do těchto aktivit nemohou být zcela zapojeny, neboť je uvedeno v článku č. 17 charty Hamásu z roku 1988 následující: *„Úloha žen v boji za osvobození Palestiny je omezena pouze na vzdělání dětí a podporu mužů.“* Pro toto závazné rozhodnutí bylo až do roku 2004 nemyslitelné, že by se ženy mohly zapojit do vojenského výcviku. Zlom nastal po sebevražedném útoku členky Hamásu Rímy Rijáší. Kvůli tomuto činu se zcela změnil pohled na vojenskou ženskou roli a v roce 2007 byl vytvořen první ženský prapor, kde se ženám dostalo vojenského výcviku a Hamás tak upustil od jednoho ze svých nařízení v chartě. Sice se Hamás o ženské aktivity opírá dodnes, ale do vedoucích pozic často jmenovány nejsou. Ve své práci jsou ale pečlivé a vytrvalé.¹⁶¹

Ženská policejní jednotka Hamásu

Po převzetí kontroly pásma Gazy Hamásem bylo vůbec poprvé možné, aby se žena uvnitř stala policistkou. Dr. Narimín Fádil °Adwán se vyjadřuje k roli žen v islámu a v Hamásu: *„Ti, kdo vidí, jak Hamás zaměstnává ženy a využívá jejich sílu k provedení různých úkolů, musí uznat, že toto vše je naprosto v rozporu s teorií, která se snaží ženy v islámu zdiskreditovat. Západní média jsou zcela pomýlená a snaží se pouze o kampaň, ve které se jedná o diskreditaci jakéhokoliv modelu politického islámu, a to pouze ze strachu před velkou silou a mocí, díky které může islám vést svět. Snažíme se světu ukázat, že islám nemá potřebu se ženám vyhýbat a žena může dělat vše jako oddaná muslimka a je schopna provést jakýkoliv úkol a sloužit společnosti, zatímco je plně disciplinovaná a dodržuje své zvyky a tradice.“*¹⁶² Ženské rekrutky před vstupem do policejních jednotek stráví rok přípravami a výcvikem, kdy opustí od civilního způsobu života. Vhodnou kandidátkou pro tento

¹⁶¹ AMER A. A., Women's roles in Hamas slowly evolve, *Al-Monitor* [online].

¹⁶² Ženská policie Hamásu během výcviku, vedoucí ženské policie Hamásu p. °Adwán viz fotografie v příloze č. 15 a 16.

výcvik a budoucí povolání je zbožná žena, jejíž věk nesmí překročit hranici 28 let. Některá oddělení, do kterých jsou během výcviku zařazovány, vyžadují akademické vzdělání, některé naopak ohromnou fyzickou zdatnost.¹⁶³

Vycvičené ženy jsou schopny pracovat na stejných úkolech jako muži a je zcela v pořádku, aby pracovali muži i ženy dohromady. Jediné, co však není možné, je aktivně se podílet na vojenských akcích zaměřených proti Izraeli. V těchto případech se jejich pozornost zaměří především na řešení problémů mezi palestinskými ženami, co se týče mravnosti, užívání drog nebo násilí. Důležité jsou také policistky v případě, že je nutno prohledat dům palestinské ženy. To kvůli islámské posvátné tradici nebylo možné dříve provést mužským policistou.¹⁶⁴

Ačkoliv nejsou ženy přibírány přímo do vojenských akcí proti Izraeli, po dokončení výcviku, bylo jim jedním ze cvičitelů řečeno: „*A nyní jste připraveni zabít izraelského vojáka!*“ Kromě zvýšení fyzických sil a teoretického školení, se ženy taktéž naučily zacházet se zbraněmi, díky kterým mohly lépe vyslýchat zločince. Nosí jednotné skromné uniformy skládající se z modrého stejnokroje, světle modrého šátku a modré čepice zdobené stříbrným palestinským orlem. Umm Muhammad, která přišla během střetu s Izraelci o manžela, prošla výcvikem a nyní je sama cvičitelkou policistek další generace v jednom z rozhovorů pro Daily Mail popsala, jak takový výcvik probíhá: „*Ženy procházejí přísným výběrem. Nesmí být starší 28 let a musí být zbožné. Během výcviku nejdříve pochodují se svými kalašnikovými hodiny a poté probíhá výuka toho jak demontovat M16. Následuje půlroční zkušební doba, kde jsou testovány jejich získané vědomosti a prověřená fyzická zdatnost. Pokud ženy projdou, jsou zařazeny podle svých schopností do různých oddělení. V případě, že jsou vhodné spíše na fyzickou práci, mohou provádět nájezdy a útoky na domy, zatímco jiné provádějí výslechy.*“¹⁶⁵

Jednou ze členek Hamásu byla také Ríma Sálíh Rijjáší,¹⁶⁶ která se do podvědomí široké veřejnosti dostala svým zoufalým činem. Začátkem roku 2004,

---

¹⁶³ PETERSON C., The Role of Women within the Hamas Police Force, soukromé webové stránky Celie Peterson [online].

¹⁶⁴ PETERSON C., The Role of Women within the Hamas Police Force, soukromé webové stránky Celie Peterson [online].

¹⁶⁵ PETERSON C., Pictured: The all-female Hamas police force taught how to fire machine guns and keep the peace on the Gaza strip, *Daily Mail* [online].

¹⁶⁶ Fotografie Rímy Rijjáší viz příloha č. 17.

přesněji 14. ledna, spáchala sebevražedný atentát, kdy pomocí bomby na těle zabila nejen sebe, ale také čtyři Izraelce u hranic s Gazou v Erezu. Podle všeho se skrze bezpečnostní kontrolu dostala poté, co předstírala postižení. Stala se tak první sebevražednou atentátnicí hnutí Hamás. Její čin vyvolal mnoho spekulací, například to, jestli útok naplánovala a vykonala z vlastní vůle nebo jí byl nařizen vedením Hamásu. Hnutí ale tyto spekulace popírá a stojí si za prohlášením, že bylo její rozhodnutí zcela dobrovolné a k ničemu nebyla nucena. Paní Rijjáší vše údajně vykonala na základě vlastních tužeb a k jejímu činu získala svolení od manžela, který ji dokonce na místo odpálení sám odvezl autem. Médii byly poskytnuty fotografie, na kterých je vyfocena nejen samotná atentátnice, ale také její malé děti svírající zbraně. Hamás tyto fotografie bránil. Podle nich prý jsou důkazem toho, jak moc jsou palestinské ženy zoufalé a plné touhy po osvobození své vlasti. K incidentu se vyjádřil také samotný duchovní vůdce Hamásu šejch Ahmad Jásín. Dle jeho slov tento incident otevřel dveře pro ostatní ženy, které chtějí bojovat proti okupantům a jsou ochotny za tento boj zaplatit životem.¹⁶⁷

Před svým činem natočila video, ve kterém mluví o důvodech a cíli jejího útoku. *„Jsem mučednice Ríma Sálíh Rijjáší. Doufám, že z mých potrhanych částí těla se stanou šrapnely, které potrhají sionisty na kusy, a já zaklepu na nebeskou bránu lebkami sionistů. Jak často jsem promlouvala s mou duší: Ó duše, když se ti hnusí sionisté, nepřátelé mého náboženství, moje krev bude mou cestou do nebe. Jak často je žádoucí provést sebevraždu uvnitř Izraele? S vytrvalostí a Alláhovou milostí, bylo mé přání vyslyšeno.“*¹⁶⁸

Na základě spáchaného sebevražedného atentátu a toho, že se stala vůbec první takto známou ženou, je přezdívána „Matka mučednice.“ O svém záměru hovořila už delší dobu. Údajně trpěla depresemi a několikrát se pokusila o sebevraždu. To, že by se chtěla stát mučednicí a svou sebevraždou způsobit smrt nepřátel, bylo známo už několik let. Snažila se zapojit do různých podobných akcí, ke kterým ovšem byli připuštěni pouze muži.¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ MCGREAL CH., Palestinians shocked at use of suicide mother, *The Guardian* [online].

¹⁶⁸ Záznam z webových stránek Rímy Rijjáší, kde se loučí s Hamásem, *HateMaking.youtube.com* [online].

¹⁶⁹ QASÍR Q., Hamas turawí qissa „al’um al-aistshady“ Rym Al-Ryashy., *Al-Mustaqbal* [online].

Nutno podotknout, že Rijáší byla členkou militantního křídla Hamásu, tedy tzv. Qássámovských brigád. Brigády °Izz ad-Dína al-Qassáma byly založeny v roce 1986 a jejich primárním cílem bylo na základě vojenské soudružnosti dosáhnout cílů Hamásu. Je to první palestinská organizace, která zabila skrze sebevražedné atentátníky mnoho izraelských vojáků, ale také civilistů.¹⁷⁰

Svou pozornost je nutno zaměřit na sedm dalších vybraných aktivistek spojených s hnutím Hamás. Kromě jedné jsou tyto ženy členkami hnutí a jejich role a aktivita je pro Hamás velmi významná.

První z těchto žen je Isrá' al-Mudallal.¹⁷¹ Isra' studovala ve Velké Británii, narodila se v Egyptě, má palestinské občanství a žije v uprchlickém táboře Rafah na jihu pásma Gazy. V roce 20013 byla zvolena vůbec první ženou, která se stala oficiální mluvčí strany Hamás. Tehdy 23 letá Isrá' al-Mudallal byla vzdělaná a dokonale ovládala anglický jazyk a díky tomu mohla komunikovat s širokou veřejností a nebyla tedy žádná překážka, proč by se nemohla stát mluvčím s veřejností právě ona. Několik let strávila na studiích ve Velké Británii a poté se vrátila zpět do pásma Gazy. Díky svým zkušenostem v oblasti komunikace přinesla pro Hamás novou možnost propagace. S veřejností komunikovala přes sociální média, výhradně tedy skrze Twitter a Facebook, kde zahájila kampaň podporující hnutí a jeho politiku. Odpovídala na otázky a zabývala se tématy v oblasti lidských práv, budoucnosti a práce Hamásu a podobně. Jako malá navštěvovala školu v Bradfordu, poté studovala obor Mediální studia na Islámské univerzitě v Gaze, která je mimochodem úzce spojena s Hamásem. Po dokončení studií pracovala Isra' jako novinářka a televizní moderátorka. Ačkoliv se stala oficiální mluvčí, k Hamásu oficiálně nepatřila. Nebyla členkou žádné politické frakce. *„Nepatřím k jakékoliv politické frakci. Jsem pouze Palestinka. Jsem si vědoma velké odpovědnosti, která k mé nové práci patří. Zaměřuji se především na oblast lidských práv a humanitárních otázek. Mé pohlaví ani věk není žádný problém. Palestinské ženy hrají aktivní roli v ulicích, v organizacích i médiích. Nesetkala jsem se s žádnými problémy kvůli tomu, že jsem žena. Máme veškerou svobodu, kterou potřebujeme.“* I když má Hamás svou ministryni ve vládě a několik ženských zákonodárců, jsou stále kritizováni za

---

¹⁷⁰ Izz ad-Din al-Qassam Brigades, *Terrorism Research & Analysis Consortium* [online].

¹⁷¹ Fotografie Isry' al-Mudallal viz příloha č. 18.

omezení společenských aktivit žen, a to především kvůli tomu, že nutí ženy nosit hidžáb na veřejnosti.¹⁷²

Hlavním úkolem mluvčí je komunikace se zahraničními médii, které se snaží překazit přenos informací a postojů Hamásu do světa. Svůj tolerantní a liberální postoj chce Hamás dokázat právě jmenováním Isry jako oficiální mluvčí. Je známo, že své členy a zástupce Hamás pečlivě vybírá a některé chování nepovoluje. U Isry je ale tolerováno nejen to, že není členkou hnutí, ale také užívání kosmetických přípravků na obličej, posloucháním hudby a také její zvyk potřást si rukou s nemuslimskými muži, což je obecně nepřipustné. Hamás doufá, že skrze její práci bude zajištěna do budoucna snazší a přístupnější komunikace se západními médii a vytvoří se tak vřelé pracovní vztahy.¹⁷³

Další ženou hrající důležitou roli pro hnutí Hamás je Radža' al-Halabi. V roce 2015 se stala předsedkyní ženského křídla Hamásu, aktivní byla ale již mnohem dříve. Ostře se vyjadřuje k některým, podle jejich slov, nezákonným zatýkáním členů hnutí Hamás a jakémukoli zásahu Izraele proti Palestině. Často vyzývá a mobilizuje aktivní členy hnutí, ale také ostatní Palestince k boji proti okupaci.¹⁷⁴ Al-Halabi řekla během festivalu pořádaným ženským křídlem Hamásu v Gaze, že Palestina není na prodej ani k vyjednávání. *„My budeme Palestinu chránit naší krví i naší duší. Svět musí pochopit, že ženy v Palestině jsou velmi důležité. Palestina se nikdy nevzdá, ani se nenechá koupit.“*¹⁷⁵

V rozhovoru pro Al-Monitor týkající se postavení a roli žen v Hamásu řekla: *„Ženy nejsou v Hamásu utlačovány. Hamás vidí ženy jako hlavní pilíř palestinské společnosti a nikoli jako někoho, kdo je podřízen mužům. Od samotného vzniku hnutí byly ženy dosazovány na různé pozice, kde zanechaly své stopy například v různých organizačních výborech. Díky směrnicím šejcha Ahmada Jásína, zakladatele hnutí, z roku 1987 bylo ženám dovoleno získat také vyšší pozice uvnitř Hamásu.“*¹⁷⁶

---

¹⁷² SHERWOOD H., Yorkshire-educated woman becomes first female Hamas spokesperson, *The Guardian* [online].

¹⁷³ Hamas taeayan mutahaddithatan biaismiha lilmarrat al-ulaa, *BBC Arabic* [online].

¹⁷⁴ Haniyeh visite la chaine d'Al-Aqsa et affirme que la décision américaine est une vanité, *Alter info* [online].

¹⁷⁵ Al-Halabi: l'intifada de Jérusalem est un coup pour l'accord d'Oslo, *Le Centre Palestinien D'Information* [online].

¹⁷⁶ AMER A. A., Women's roles in Hamas slowly evolve, *Al-Monitor* [online].

Třetí ženou je Džamíla aš-Šantí,¹⁷⁷ celým jménem Džamíla °Abdalláh Táha aš-Šantí. Je profesorkou na islámské univerzitě v Gaze. Působí nejen jako akademická pracovnice, ale také jako politička a aktivistka za ženská práva. Během jednoho z raketových izraelských útoků v roce 2004 zemřel její manžel °Abdal Azíz ar-Rántissí, který byl vůdcem Hamásu. Ona sama přežila další útok o dva roky později. Stala se členkou palestinské legislativní rady a vedoucí jeho výboru pro ženské záležitosti. Mezi její nejznámější výroky, směřované za hranice Palestiny, patří: „*Palestinský lid vysílá světu poselství, že jsme proti obléhání, proti hrozbám našeho nepřítele, který se snaží zabít nás a našeho ducha. Ale my jsme zde a chystáme se říct světu, že jsme stále naživu, jsme vytrvalí a nic nás nezabije.*“¹⁷⁸

Mariam Faraha¹⁷⁹ byla jednou ze šesti žen, které se po volbách v roce 2006 dostaly do parlamentu jakožto kandidátky Hamásu.¹⁸⁰ Tato žena je ale známější z jiného důvodu, než je její úspěšná politická kariéra. Stala se jedním ze symbolů Hamásu, jelikož sama povzbuzovala své syny k tomu, aby svůj život obětovali za Palestinu a spáchali sebevražedné útoky proti Izraelcům. Do podvědomí veřejnosti se dostala již v roce 2002, kdy se objevila se svým synem Muhammadem ve videu, na kterém ho chválí a pobízí k útoku proti židovské osadě v Gaze. Na videu nebyl jediný náznak smutku či lítosti, naopak štěstí, kdy naposledy políbila svého syna a poslala jej do boje s vědomím, že jeho smrt je jen malá cena za dosažení konečného cíle. Vyzbrojený Muhammad zabil pět izraelských studentů předtím, než byl zastřelen. Její druhý syn Nidal je o něco známější. Je považován za vynálezce tzv. Qassámovi rakety. Tato smrtící zbraň mohla být odpálena na dálku skrze mobilní telefon. Nidal a jeho společníci ale nezemřeli v boji, nýbrž během montování výbušného dronu, který sám explodoval v jejich dílně. Třetí syn Ruwad zemřel v roce 2005 během izraelského leteckého útoku. Celkem měla Mariam Faraha čtyři syny. Doufala, že všichni její synové zemřeli v boji za dobrou věc proti nepříteli a stali se z nich mučedníci. Díky tomu si vysloužila přezdívku „Matka mučedníků.“ Vždy, když

---

¹⁷⁷ Fotografie Džamíly aš-Šantí viz příloha č. 19.

¹⁷⁸ Jamila al-Shanti: The Mujahida, *Rehmat's World* [online].

¹⁷⁹ Fotografie Mariam Faraha viz příloha č. 20.

¹⁸⁰ BEAUMONT P., The Hamas revolution, *The Guardian* [online].

byla informována o smrti jejích synů, reagovala slovy: „*Chvála pánu bohu za jejich smrt.*“¹⁸¹

Aktivistka také známá jako „Umm Nidal,“ která prohlásila, že si přeje mít sto synů, kteří by zemřeli během teroristických útoků na Izraelce, zemřela 17. března 2013. Měla vojenský pohřeb, kterého se zúčastnilo přibližně 4000 Palestinců a přívrženců Hamásu.¹⁸²

Dalším poslancem za Hamás byla zvolena Samíra Halá'íqa.¹⁸³ Ostře se vyjadřuje, ostatně jako většina členů Hamásu, proti dohodám z Osla z roku 1993, kdy OOP uznal existenci Izraele. Cílem hnutí je dle slov Samíry Halá'íqa maření mírových rozhovorů, aby Izrael nebyl oficiálně Palestinou nikdy uznán.¹⁸⁴

Halá'íqa je členkou Palestinského legislativního koncilu (dále jen PLC) a 21. března 2017 byla proti ní podána soudní žaloba okupačních sil. Je obviněna z účasti na podněcování politických a společenských aktivit Hamásu na Facebooku. Uvězněna byla také na jeden rok po jejím zvolení do PLC v roce 2006. Všechny osoby, které byly uvězněny za obvinění z podobných činů, jsou vězněny bez soudního líčení.¹⁸⁵ Hamás zaujímá většinu míst PLC. Před uvězněním Samíry byla poslední zatčenou členkou PLC byla Chálida Džarrár, prominentní levicová vůdkyně a obhájkyně palestinských vězňů. Palestinský advokát °Abd an- Násir Farwán řekl: „*Mnozí členové PLC byli vězněni více než jednou a více než 65 členů PLC bylo zadrženo od roku 2006, což představuje asi 50% všech členů zákonodárského sboru.*“¹⁸⁶

Za významnou aktivistku je též považována Huda Na'ím.¹⁸⁷ Zvolená členka PLC Huda Na'ím se stala jednou z hlavních přispívajících v kampani Hamásu „Ask Hamas,“ tedy „Zeptej se Hamásu,“ která probíhala v březnu roku 2015 na sociální síti Twitter. Tato kampaň měla ukázat, že je Hamás zcela otevřený diskusi, odpoví na

---

¹⁸¹ SHLOMI E., „The Mother of Martyrs“ Leaves Bloody Legacy, *Al-Monitor* [online].

¹⁸² LEVY E., „Mother of Martyrs“ dies, *Ynet News* [online].

¹⁸³ Fotografie Samíry Halá'íqa viz příloha č. 21.

¹⁸⁴ HALEVI D., BENARI E., Hamas: Recognizing Israel is a „Death Sentence“ to the PA, *Arutz Sheva Israel National News* [online].

¹⁸⁵ Palestinian legislator Mohammed al-Talal seized by Israeli forces, Samira Halaiqa indicted by military court, *Samidoun* [online].

¹⁸⁶ After International Women's Day: Palestinian novelist, parliamentarian seized by Israeli occupation forces, *Samidoun* [online].

¹⁸⁷ Fotografie Hudy Nacím viz příloha č. 22.

veškeré otázky a především že není teroristickou organizací, za kterou je považován. Ask Hamás se sice příliš nezdařila a spíše poukázala na některé zločiny spáchané v minulosti, ale získala propagaci a zaujala veřejnost.^{188 189}

Poslední ženou, na kterou je zaměřena pozornost je Mariam Sálíh,¹⁹⁰ která působí na univerzitě Al-Quds a je předsedkyní islámských studií. Po volbách v roce 2006 se stala ministryní pro ženské záležitosti. Za své působení v Hamásu, který je oficiálně prohlášen za teroristickou organizaci, byla několikrát vězněna. V jenom z rozhovorů se vyjádřila mimo jiné k džihádu a nastolení islámského státu: „*Vedeme svatou válku, která není vybíravá na obou stranách a je tím pádem také zaměřena na civilisty. Je to boj za Boha, snaha, kterou musí každý podstoupit, aby realizoval Boží vůli a žít ctnostný život. Naším cílem je vytvoření islámského státu, teokracie. Je to ale složité, protože islám nemá centrální náboženské autority, jako je tomu například v křesťanství.*“

I když si byli někteří jisti, že ve volbách 2006 vyhraje Fatah, zvítězil Hamás v čele s Isma'ílem Haníjjou. Dle slov Mariam Sálíh šlo spíše o politické vítězství, než o to náboženské. Bylo to vítězství demokracie nad autokracií, kdy občané pochopili, kdo jim poskytoval dlouhá desetiletí pomoc a poskytoval zázemí. „*Není to ale snadné. Střídají se vlády, nemůžeme ovládat své hranice, ani obchod, ani infrastrukturu. Naše ekonomika se rozpadá a zažíváme diskriminaci nejen na kontrolních stanovištích, ale všude ve své zemi. Islamistické hnutí vzniklo z odporu proti tomu všemu, proti práci v osadách, vyvolalo bojkot izraelského zboží, bojkotu placení daní Izraelcům a naopak podporu vlastních zájmů a obyvatel.*“¹⁹¹

---

¹⁸⁸ SISTO CH., 10 Things People Want to Know About Hamas, *National Review* [online].

¹⁸⁹ Ukázka tweetů Hudy Na'ím viz příloha č. 1.

¹⁹⁰ Fotografie Mariam Sálíh viz příloha č. 23.

¹⁹¹ BORRI F., SALEH M., Inside Hamas – Interview with Mariam Saleh, *Jura Gentium* [online].

9 LIBANON

9.1 Ženská hnutí a politická participace

Jak již bylo několikrát zmíněno, společným faktorem pro vývoj islámského feminismu, ženských hnutí a v podstatě celé politické scény v post-koloniálních společnostech tvoří právě dědictví kolonialismu, které působilo a dále působí na vývoj těchto společností. Abychom pochopili vývoj feminismu a ženské politické participace v Libanonu, musíme znát celý kontext jeho dějin a utváření politické scény. Dlouhodobá přítomnost zemí Západu na Blízkém východě ovlivnila všechna politická a sociální hnutí. Libanonský feminismus, který ovlivnil taktéž vývoj ostatních ženských hnutí, můžeme rozdělit do čtyř vln. Ty jsou spojeny s konkrétními změnami v kolektivu a požadavky jednotlivých aktivistů, a to nejen v kontextu Libanonu, ale jsou vázány na globální vývoj boje žen za svá práva.¹⁹²

První vlna započala s příchodem průkopníků tamního feminismu, kteří žili ve dvacátých letech dvacátého století. Tento feminismus byl ovlivněn osvícenskými hnutími v Evropě a potýká se s problematikou kolonialismu v zemích tzv. Třetího světa a Blízkého východu. Svůj podíl na tom mají také misionáři působící v těchto oblastech, kteří přinesli literaturu týkající se ženské otázky a zavedli tím nové, liberální ideologie. První vlna feminismu tedy měla vliv na ženy z elitních vrstev společnosti a skrze charitativní činnost se pokoušela o vzdělávání žen a zlepšování jejich společenské role. Na počátku dvacátého století se ženy podílely ve velké míře na aktivitách v charitativních organizacích a měly tak možnost zvyšovat svou účast ve veřejném životě prostřednictvím vzdělávání, a to bez porušení společenských norem a očekávání.¹⁹³

Druhá vlna byla spojena s osamostatněním země v roce 1943, kdy Libanon získal nezávislost na Francii. Od roku 1947 existovaly v Libanonu dvě ženská hnutí. První skupinou byla Unie libanonských žen, která podporovala arabské nacionalisty. Druhou skupinou byla organizace Ženská křesťanská solidarita, kterou zastupovaly ženy z elitních rodin a dvaceti křesťanských organizací v celé zemi. Roku 1952 se

---

¹⁹² Women's movement in Lebanon, *Civil Society Knowledge Centre* [online].

¹⁹³ STEPHAN R., Four waves of lebanese feminism, *E-international relations* [online].

tyto dvě organizace spojily a vytvořily Radu libanonských žen, která obhajovala ženská práva v Libanonu. Jejich hlavní prioritou bylo získat pro ženy volební právo, což se jim také roku 1953 podařilo. První ženskou kandidátkou do parlamentu byla Emily Fáris Ibráhím, zvolena ovšem nebyla. Nicméně v tomtéž roce byly tři členky zvoleny do úřadu městské rady, což je považováno za historický úspěch. Během občanské války se boj o ženská práva pozastavil, jelikož se vyskytly jiné priority. Ženy se opět zaměřovaly pouze na charitu a pomáhaly uprchlíkům a obětem války. Veškeré aktivity a hnutí bojující o ženská práva byly během konfliktu mezi lety 1975 až 1990 rozpuštěny.¹⁹⁴

Ve třetí vlně ovlivněné konferencí OSN o ženách a jejich právech v roce 1975 se rozvinulo mnoho neziskových organizací a ženských hnutí. Libanonské organizace získaly světovou pozornost a financování, díky čemuž mohly zahájit některé z připravovaných projektů. V roce 1990 byla přesvědčena libanonská vláda o spolupráci s ženskými organizacemi za účelem sociální péče a zajištění lepší budoucnosti v otázce genderových vztahů. Tuto éru můžeme považovat za institucionalizační období pro ženské organizace a zavedení rovnosti žen. Rada libanonských žen byla obnovena a její členové se zaměřovali na ženy jako rovné pracovní síly, vzdělávání pro ženy, zlepšování postavení žen v libanonské společnosti a podobně. Vznikla také významná ženská organizace hájící ženská práva, Rada vzpírající se násilí páchaného na ženách (dále jen LCRVAW), která byla založena roku 1997. Během poslední, čtvrté vlny, se objevovaly různé organizace zaměřené na zvyšování povědomí o domácím násilí a špatném právním systému. Touto problematikou se zabývá především organizace Nasawiya.¹⁹⁵ Tato organizace byla založena v roce 2010 v Libanonu se sídlem v Bejrútu. Tvoří ji skupina mladých feministek, které pracují společně s úsilím vytvořit novou společnost bez sexismu, všech forem vykořisťování, diskriminace a rasismu. Pořádají různé přednášky, kde otevřeně hovoří o výše zmíněných problémech, pomáhají obětem násilí a skrze různé projekty a programy prosazují úctu k ženám a jim samotným dodávají nejen emocionální podporu.¹⁹⁶

---

¹⁹⁴ STEPHAN R., Four waves of lebanese feminism, *E-international relations* [online].

¹⁹⁵ STEPHAN R., Four waves of lebanese feminism, *E-international relations* [online].

¹⁹⁶ Oficiální webové stránky organizace Nasawiya [online].

Mnoho organizací žádalo parlament o to, aby přijal usnesení o zavedení trestů za domácí násilí páchaného na ženách. Přípravy zákona začaly v roce 2007 a taktéž proběhlo mnoho kampaní, které měly o této problematice informovat širokou veřejnost. Zákon byl nakonec podpořen mnohými náboženskými i politickými vůdci a přijat v roce 2014. Mnoho ženských hnutí se také zaměřuje na podporu uprchlíků v palestinských uprchlických táborech. Zde se snaží prolomit izolaci, které čelí uprchlíci a poskytují jim psychosociální podporu a ženám informace o právech žen. V poslední době se zvyšuje také aktivita ženských hnutí, jež se zaměřují na syrské ženské uprchlíky, které chtějí získat útočiště a podporu během syrské občanské války.¹⁹⁷

Politická participace žen v Libanonu není nijak obdivuhodná. I když je země relativně politicky i nábožensky otevřená a o úspěších žen v akademické a profesní sféře zde není pochyb, v politice se paradoxně o valném zastoupení rozhodně hovořit nedá. Ženám se v této sféře veřejného života příliš nedaří. Dokonce se Libanon řadí mezi země s nejnižší ženskou politickou participací na světě. Míra zastoupení žen v parlamentu totiž tvoří pouhá tři procenta.¹⁹⁸

Nižší účast žen v politice má dle průzkumů už jen Jemen, Omán, Katar a Brunej s méně než třemi procenty. Některé arabské země, které nejsou ani demokratické, mají větší zastoupení žen, kterého v Libanonu nejspíše ještě dlouho nedosáhnou. Za celou dobu Libanon reprezentovala pouze jedna ministryně a ani nová vláda nebyla schopna jejich počet navýšit, i když v předvolebních debatách hlásali o zastání pro ženská práva a jejich rovnost. Jednotliví politici se ale hájí tím, že by mezi sebe ochotně přijali nové kolegyně, ale bohužel to kvůli sektářskému rozdělení mezi politickými stranami není možné.¹⁹⁹

---

¹⁹⁷ The women's movement, *Kvinna till Kvinna* [online].

¹⁹⁸ HENDERSON T., NELSON C., CHEMALI Z., *Increasing Women's Political*, s. 235 – 236.

¹⁹⁹ NAJIB, Why is Women's Political Participation in Lebanon Among The Lowest World Wide? *Blog Baladi* [online].

9.2 Islamismus

Koncem dvacátého století se v Libanonu silně projevovala islamistická hnutí a staly se významnou silou v politice. V zemi měla hnutí svobodu, která jim umožňovala větší vliv na celou společnost.

Hlavní islamistickou silou se staly ší'itské skupiny, jejichž kořeny sahají až do roku 1960 do Iráku, kde se v Nadžafu setkávali aktivisté kolem charismatického ajatolláha Muhammada Báqira as-Sadra a v podstatě všechn ší'itský aktivismus v Libanonu vzešel z jeho hnutí. K bojovnosti ší'itská hnutí dosáhla ale až se zmizením imáma Músy as-Sadra a vlivem íránského ajatolláha Chomejního. Dalším faktorem jejich bojovné aktivizace bylo postrádání politické participace a nahlížení na ší'ity jako na sektářské hnutí. Jejich politickou úlohu změnil právě až Músa as-Sadr a dal vytvořit hnutí Amal a v roce 1976 již měla skupina charakter islamistického hnutí. Od Amalu se odtrhlo militantní křídlo, které získalo podporu ze strany íránských revolučních gard, a stali se velmi efektivní milicí, která později vytvoří hnutí Hizballáh.

Objevují se taktéž skupiny sunnitské, které následují doktríny sunnitských militantů. Mezi tu nejznámější patří tzv. Islámská asociace nebo také Palestinský islámský džihád, islámské hnutí odporu Hamás a další.²⁰⁰

Tím nejmocnějším ší'itkým islamistickým hnutím se ale stala strana boží Hizballáh, kterému je věnována samostatná kapitola.

9.2.1 Hizballáh

Hizballáh můžeme přeložit jako Strana boha, je ší'itské islamistické hnutí, jehož kořeny sahají až do šedesátých a sedmdesátých let 20. století. Vznik samotného hnutí ale můžeme datovat do roku 1985, kdy své zřízení oficiálně oznámilo, hromadnou reakci na invazi do Libanonu v roce 1982 ovšem můžeme považovat taktéž za vznik hnutí.²⁰¹

---

²⁰⁰ HAMZEH N. A., Islamism in Lebanon: A guide in *Middle East Quarterly*, s. 47-53.

²⁰¹ Hizballah, *Counter Terrorism Guide* [online].

Hnutí své aktivity vyvíjí nejen v politice, ale také v armádě a skrze společenské organizace a v Libanonu je velmi mocné a vlivné. Militantní křídlo Hizballáhu se od roku 2000 zbrojí a ve výbavě a schopnostech převyšuje celou libanonskou armádu. Jelikož bylo hnutí obviněno z řady teroristických útoků, byl státem Izrael, zeměmi Perského zálivu a Ligu arabských států označen v roce 2016 za teroristickou organizaci. I přesto je hnutí stále velmi populární nejen mezi šíitskou komunitou.²⁰² I když díky svým bombovým útokům a bojovým aktivitám proti Izraeli nebyl Hizballáh zapojen do politiky, vláda v roce 2008 ustoupila, aby předešla sektářskému násilí v zemi a o rok později ve volbách do parlamentu získalo hnutí 10 křesel. V tomtéž roce vedoucí postava Hizballáhu Hasan Nasralláh vydal nový politický manifest, který měl upozornit na novou politickou vizi hnutí. V tomto manifestu byly patrné ústupky od původní charty z roku 1985, kdy například ustupují od požadavku na založení islámské republiky. Od bojové pozice vůči Spojeným státům americkým a Izraeli ovšem ustoupit nehodlají.²⁰³

9.3 Ženy ve vybraných islamistických hnutích

9.3.1 Hizballáh

Úloha žen v Hizballáhu je podle jedné z jeho členek Rímy Fahri různorodá. Na bojišti byla sice jejich úloha v době, kdy Hizballáh vznikl, omezena na léčbu zraněných a podporu bojovníků či péči o pozůstalé v případě úmrtí vojáka, ale v podstatě jim je dáván prostor a mohou se angažovat ve všem včetně sebevražedných útoků. Ačkoliv poslouchají a uznávají centrálního vůdce hnutí, mají své vlastní ženské křídlo, které je označováno jako Ženské ředitelství Hizballáhu. Ženy jsou ale taktéž zatýkány, vězněny a mučeny v případě, že jsou dopadeny na bojištích, kde sledují pohyby nepřátel či pečují o zraněné. Jordánská novinářka Fátima as-Samandí, která je autorkou knihy *Ženy na bojišti*, cituje vůdce Hizballáhu Hasana Nasralláha: „Žena je v agendě Hizballáhu zapojena do každé věci a mají významnou roli v odporu proti nepříteli.“ V roce 2009 v jednom z prohlášení Hizballáhu bylo patrné, že je důležité zvýšit účast žen v hnutí a bylo taktéž ženám umožněno kandidovat na veřejnou funkci v obecních volbách v Libanonu. Již v roce

---

²⁰² Fotografie vyjadřující ženskou podporu hnutí Hizballáh v příloze č. 5.

²⁰³ Profile: Lebanon's Hezbollah movement, *BBC* [online].

2004 bylo rozhodnuto o umožnění účasti žen na politické scéně a do historie se zapsala členka Hizballáhu Ríma Fachrí,²⁰⁴ která byla jako první žena jmenována do členské rady, kde byla jako jediná žena po boku 17 mužů. Rímu Fachrí následovala Afaf al-Hakím, která byla koordinátorkou ženského křídla Hizballáhu a získala právo aktivně se účastnit výkonného výboru Hizballáhu. Aby se ženy dostaly až na nejvyšší posty uvnitř hnutí, musí podstoupit ještě dlouhou cestu. Sice v Libanonu neexistuje žádná ideologická překážka, aby se mohla žena dostat do parlamentu nebo do vlády, jejich zastoupení je ale žalostné. Ženy jsou aktivními členkami hnutí a stávají se jimi především po ztrátě svých mužů v boji, ale kvůli tradiční a patriarchální společnosti, která uvnitř Hizballáhu přetrvává, nejsou žádné ženy v čele. Svě zástupkyně Hizballáh ve vládě taktéž nemá.²⁰⁵

Jedním z nejdůležitějších způsobů, jak může žena pomoci Hizballáhu, je dle jeho členů mít více dětí a správně je vychovat. Ženy i hnutí často odkazují na vůdce íránské islámské revoluce ajatolláha Chomejního, který prohlásil: „*Matka, která pravou rukou kolébá své dítě v kolébce, ovládá celý svět rukou levou.*“ Členky hnutí jsou přesvědčeny, že pokud bude mnoho dětí, které budou správně vedené a vychované, budou se moci později podílet na boji proti nepříteli. Ženské členky hnutí jsou společností i jejich rodinami velmi podporovány a je jim nabízeno akademické vzdělání i vzdělání náboženské. Dle Fátimy, jedné z členek Hizballáhu, ženy nejlépe podpoří zájmy hnutí a národa tím, že jsou vzdělané a mají široký přehled. Dle socioložky Muny Fajjád jsou ší'itké ženy i ženy uvnitř Hizballáhu vnímány jako slabé. Není to ale správně pochopeno, protože: „*Tyto ženy jsou velmi impulzivní a jsou vždy v pohotovosti. Jsou to silné ženy, které získaly určité společenské postavení.*“²⁰⁶

V jednom z programů Al-Džazíry, který byl zaměřen na roli žen uvnitř hnutí, poskytla rozhovor Amal Sa'd-Ghurajjib, autorka knihy *Náboženská politika Hizballáhu*. O ženské roli se vyjádřila následovně: „*Historicky je Hizballáh stejně jako další islamistická hnutí strana, ve které jsou dominantní muži.*“ Podle ní musíme vnímat ženskou roli uvnitř těchto hnutí bez srovnávání se západními organizacemi. Ženy ve všech islamistických organizacích hrají extrémně důležitou roli už jen tím, že jsou matkami bojovníků a ženami bojovníků. Jejich role by se mohla nejlépe

²⁰⁴ Fotografie Rímy Fachrí viz příloha č. 24.

²⁰⁵ An Inside Look at The Women of Hezbollah, *Hezbollah Watch* [online].

²⁰⁶ LYNCH S., Hezbollah's women, *Now* [online].

charakterizovat jako politická socializace a podpora, pokud jde o pěstování kultury odboje. Jejich roli lze do jisté míry chápat jako tradiční role matek dodávajících odvahu členům rodiny, aby se stali mučedníky a aby bojovali pro dosažení svých cílů. Touto podporou ženy ale riskují, že jejich muži v boji zahynou, a to už se nedá v žádném případě považovat za roli tradiční, nýbrž za politickou a vojenskou roli.²⁰⁷

Je důležité představit tři ženy, které jsou pro hnutí důležité. Jedna z nich je přímou členkou hnutí, další podporovatelkou a třetí reportérkou, jež sice není přímou členkou hnutí, ale podílí se na jeho propagaci a podpoře skrze média.

První ženou, kterou je třeba blíže představit, je Ríma Fachrí. Ta vstoupila do strany již v roce 1985 a na jejich aktivitách se podílela hned od začátku. Prošla několika pozicemi jako je výzkumník hnutí, členka vývojového centra a stala se ředitelkou ženského křídla v oblasti Bejrútu. O aktivitě žen uvnitř hnutí se vyjádřila následovně: *„Ženy zde mají právo vznést námitky a vyjádřit se jakkoliv o politickém jednání hnutí. Podílejí se téměř na všem a nejsou nijak omezeny. Pouze co se týče boje proti Izraeli, jsou jejich aktivity omezené. Přímého boje se členky neúčastní, protože jich na bojišti není potřeba. Například ale vybírají finanční dary, díky jimž může být boj realizován. V případě války jsou ženy zodpovědné za dodávání potřeb vojákům a léčit zraněné na bitevním poli.“*²⁰⁸

Je členkou politického výboru Hizballáhu. Ženy v hnutí vnímá jako silné, které od začátku podporují nejen své muže, syny a vnuky, ale také odboj proti nepříteli a snaží se více a více zlepšovat, aby byly co nejužitečnější součástí Hizballáhu.²⁰⁹

Ríma Fachrí komunikuje s novináři a odpovídá především na otázky týkající se žen a ženského terorismu uvnitř Hizballáhu. Jelikož stoupá počet žen, které jsou schopny svůj život obětovat v boji za cíle hnutí, novináři čím dál častěji hledají odpovědi na otázky, zda jsou k těmto útokům pobízeny, zda je páchají dobrovolně či jim to naopak hnutí zakazuje. Fachrí řekla: *„Všechny ženy v jižním Libanonu se považují za bojovníky v řadách odboje. Seznam žen ochotných spáchat sebevražedný útok jménem Hizballáhu je stejně dlouhý jako seznam mužů. Nikdo je*

---

²⁰⁷ Everywoman – Women of Hezbollah Part 2, *Al-Jazeera* [online].

²⁰⁸ KAIS R., An inside look at the women of Hezbollah, *Ynet news* [online].

²⁰⁹ Everywoman – Women of Hezbollah Part 2, *Al-Jazeera* [online].

*k tomu nepobízí, ale v případě, že bude nutné, aby ženy zahájily svůj džihád, pak zde není žádná překážka ideologická ani organizační, která by jim stála v cestě.*²¹⁰

Další důležitou postavou je členka Asociace pro podporu Islámského hnutí odporu Mádžida Jadžidi,²¹¹ která má obchod, ve kterém šije a prodává oblečení. Peníze, které vydělá, věnuje podpoře Hizballáhu. V rozhovoru pro Al-Džazíru řekla: *„Během nedávné války jsme měli program zvaný „Sponzoruj vojáka“, kde jsme zařizovali uniformy pro vojáky od batohů přes oblečení až po obuv a helmy. Stačilo, aby někdo řekl, že chce sponzorovat bojovníka a my už jsme poté řešili detaily. Ráda bych připomněla, že nejen naše asociace pomáhá, ale často jsou do pomoci zapojeni také další lidé, kteří nejsou vidět, jako například naše sestry na jihu, které samozřejmě také pomáhají našim bojovníkům.*²¹²

Poslední představitelkou je Zajnab as-Saffár.²¹³ Reportérka a žurnalistka pro al-Manár, televizní kanál Hizballáhu a také učitelka na státní libanonské univerzitě. I když Zajnab není přímou členkou hnutí, je jejich přívrženkyní a podporuje je svou prací v televizi, kde Hizballáhu taktéž zařizuje propagaci.²¹⁴ Podobný model propagace strany jsme již mohli zaznamenat u hnutí Hamás, kdy hnutí zvolilo Isru al-Mudallal za svou oficiální mluvčí a využívali ji jako kontakt s veřejností a jistou formu propagace, aniž by byla jeho oficiální členkou.

V současnosti dle jejího veřejného profilu na sociální síti Instagram pracuje pro libanonskou televizní stanici al-Majadín,²¹⁵ kde působí jako televizní reportérka a má zde také svou prominentní sociopolitickou talk show.

---

²¹⁰ CHASTAIN M., List of Female Hezbollah Suicide Bombers Grows, *Breitbart Store* [online].

²¹¹ Fotografie Mádžidy Jadžidi viz příloha č. 25.

²¹² Everywoman – Women of Hezbollah Part 2, *Al-Jazeera* [online].

²¹³ Fotografie Zajnab as-Safár viz příloha č. 26.

²¹⁴ THOMAS M., *Women in Lebanon: Living with Christianity, Islam, and Multiculturalism*, s. 149.

²¹⁵ Televizní stanice al-Majadín byla založena roku 2012. Kanál je zaměřen na snižování vlivu stanic al-Džazíra a al-Arabíja. Zaměřuje se na denní zpravodajství. Zdroj: Oficiální webové stránky al-Majadín [online].

10 ZÁVĚR

Cílem práce bylo zmapovat postavení a politickou participaci žen ve vybraných zemích a islamistických hnutích, které v nich působí, jaké jsou jejich pozice a jaká je jejich míra zastoupení. Aby bylo možné nahlédnout do těchto hnutí a pochopit jejich fungování a míru obsazování žen, bylo nutné alespoň okrajově porozumět sociálnímu kontextu, všeobecným cílům jednotlivých islamistických hnutí a celkovému zastoupení ženských hnutí a jejich postavení a aktivit v zemi. Bylo tedy nezbytností se krátce zaměřit na feminismus a ženská hnutí ve vybraných zemích Blízkého východu. V obecné rovině tedy můžeme sledovat vývoj ženských hnutí, jejich požadavky a aktivity, které se v průběhu let měnily v odrazu s historickým vývojem a událostmi v těchto státech. Díky činnosti vycházející ze zmíněných organizací můžeme vidět cíle, kterých dosáhly a také nově vytvářené organizace reagující na nová témata týkající se ženské otázky. Dále sledujeme proměnu z charitativní a sociální práce některých ženských hnutí v práci ve vyšší veřejné sféře a politice.

V porovnání ženských hnutí a politické participace napříč těmito zeměmi jsou v diplomové práci jasně zřetelné některé podobnosti a naopak rozdíly. I když mínění občanů celého arabského světa nemá žádné výhrady k zařazení žen do politické sféry a jejich aktivity podporují a uvědomují si jejich důležitost. Politická participace zde dosahuje velmi nízkých pozic v rámci celého světa. Volební právo mají ženy ve všech těchto státech a jako první se jej podařilo prosadit v Libanonu. Povinné kvóty pro zastoupení žen v parlamentu existují v Maroku, Egyptě a Palestině. Tunisko s obsazením žen v politice je na velmi dobré úrovni a povinné kvóty zde tedy nejsou nutné. Je považováno za nejprogressivnější zemi na Blízkém východě co se ženských práv a jejich politické participace týče. V Libanonu je tato otázka komplikovaná. Sice zde panuje relativní politická i náboženská otevřenost, v politice je naproti vysokému zastoupení žen v akademickém prostředí situace téměř žalostná. Libanon patří na jednu z nejnižších příček v otázce ženské participace na světě.

Práce porovnává jednotlivá hnutí, do jaké míry jsou si podobná a v jakých ohledech se naopak liší. Odlišnost hnutí je v první řadě v jejich cíli a celkovému

přístupu prosazování se v politice. Tato práce představuje islamistická hnutí, která jsou čistě pragmatická a jsou ochotná ústupkům a změnám v ideologii s cílem se prosadit a zachovat si svou pozici a dále také hnutí, která jsou zakázána, ale tolerována. A i když od svých požadavků zcela neustupují, zachovávají si jistý odstup a fungují i přes to, že jim není umožněn aktivní vstup do politiky. V další řadě jsou zmíněna také islamistická hnutí, která jsou prohlášena za teroristické organizace v některých zemích světa a jsou přesto politicky velmi aktivní včetně svých militantních křídel.

Po ujasnění politického a sociálního kontextu a také míry obecného zastoupení islamistických hnutí v zemích a celkového ženského aktivismu práce přistupuje k hlavnímu tématu a tím je zmapování žen ve vybraných islamistických hnutích. V této části sleduje, jaká je jejich míra zastoupení, jak dlouho v těchto hnutích ženy fungují, do jakých pozic jsou zastupovány a jak se ženy a hnutí vzájemně ovlivňují a jsou pro sebe důležití. Je samozřejmé, že jelikož se jednotlivá islamistická hnutí od sebe někdy až zásadně liší, bude se lišit také zastoupení a postavení žen uvnitř hnutí.

Během výzkumu vyšlo najevo, že se snaží organizace mezi sebe přijímat co nejvíce žen. Pochopitelně je to z mnoha důvodů. Hlásají, že ženy jsou jejich důležitou součástí. Ony podporují morálku, jsou velmi aktivní a vždy stojí po boku svých mužů, synů a bratrů. Umí strhávat velké masy občanů a přesvědčit je k podpoře hnutí svou vytrvalou prací. Jejich zastoupení je někdy také bráno čistě jako pragmatický krok k podpoře veřejnosti. Hnutí často na veřejnosti brání ženská práva, chtějí zamezit diskriminaci a obhajují důležitou roli žen pro celou společnost. Aby členové hnutí dostáli svých závazků a stáli si za svými prohlášeními, je zcela jasné, že se musí zasadit o co nejvyšší zastoupení žen ve svých řadách. Na druhou stranu je to pochopitelně výhodné i pro ženy. Skrze hnutí, která mají ve společnosti silnou pozici a své přívržence, mohou naplňovat své vlastní cíle a důležitost je tedy vzájemná.

V určitých hnutích ženy dosahují dokonce velmi vysokých pozic a jejich aktivity nejsou nijak omezené, v jiných jsou naopak brány spíše jako podpora mužských kolegů a celých hnutí. Vytvářejí svá vlastní ženská křídla, ale jsou fakticky stále

součástí celé organizace. Ženy v rámci zmíněných hnutí působí od samotných začátků a není to tedy fenomén posledních let.

Na začátku výzkumu mne zajímalo, zda na sebe ženy strhávají pozornost médií a zda svou činností a působností nějak ovlivňují hnutí a zda jsou pro hnutí přínosem či naopak. Jelikož je otázka ženského postavení v arabském a muslimském světě velmi atraktivní pro média, především ta západní, o články a rozhovory s jednotlivými představitelkami a aktivistkami nebyla nouze. Téměř vždy, když se objeví nějaká významná žena, získá vysoký post nebo udělá nějaký zásadní krok a je úspěšná, objeví se v médiích alespoň zmínka. Rozhodně působení žen v rámci islamistických organizací je pro ně správným krokem a zajistí si tak pozornost a propagaci. Co se týče nějakých omezení či problémů, řeší se uvnitř hnutí a o žádných zásadních omezeních ale v podstatě hovořit nelze. Rozhodně ovšem stojí za zmínku například nevyobrazení fotografie ženských kandidátek strany an-Núr nebo omezení bojového zapojení členek Hamásu či nemožnost dosažení vyšší pozice v Hizballáhu. Nutno podotknout, že se vším členky hnutí souhlasí a jsou do aktivit zapojeny dobrovolně a nejsou k ničemu nuceny.

Část práce prezentující ženy v islamistických hnutích taktéž představuje vybrané aktivistky, jejich profil, práce uvnitř organizace a zásluhy či významná práce, která ovlivnila či zviditelnila nějakým způsobem hnutí, ve kterých působí. Některé z nich jsou důležité pro hnutí kvůli propagaci a komunikaci s místními i zahraničními médii a širokou veřejností. Jiné zase hnutí propagují v rámci své sociální práce či jiných aktivit a díky tomu získávají hnutí nové členy a přívržence. Jsou to také ženy, které se prosadily na politické scéně, kde svá hnutí reprezentují a společnost pak tyto organizace vnímají jako otevřené a bez diskriminace. Některé z aktivistek svou působností uvnitř hnutí udržují jednotnost a morálku, podporují všechny členy a tím jsou hnutí schopna fungování. Za povšimnutí jistě stojí fakt, že jsou v práci jmenovány představitelky, které působí na vyšších pozicích a jsou v příbuzenském vztahu se samotnými zakladateli hnutí.

Diplomová práce dává ucelený přehled o tom, jak jsou ve vybraných zemích ženy aktivní a na co jsou jejich aktivity zaměřeny, jaká je míra zastoupení a úspěšnosti islamistických organizací a jakým způsobem jsou do těchto hnutí

zapojeny právě ženy. Představuje nejdůležitější ženská hnutí a nejvýznamnější aktivistky. Z diplomové práce vyplývá, že tyto ženy jsou velmi schopné a pro hnutí jsou jasným přínosem a podporou ať už kvůli propagaci, stmelení, podpoře, tak kvůli rozšiřování řad aktivistů a šíření povědomí o jejich činnosti. Jejich role rozhodně není zanedbatelná, což si jednotlivé organizace dobře uvědomují a podporují je, jejich aktivity a jsou otevřené pro nábor nových členek. Ženy v islamistických hnutích znamenají mnoho a rozhodně jejich činnost či členství není nějakou překážkou nebo komplikací, která by organizacím nějakým způsobem uškodila. Může být základem pro další zkoumání tohoto tématu, jelikož rozhodně stojí za podrobné zpracování nejen v ostatních zemích Blízkého východu, ale napříč všemi zeměmi, ve kterých jsou islamistická hnutí zastoupena. Doufám, že poslouží jako zdroj pro pochopení tématu, ale taktéž jako zdroj odbourávající stereotypní představu západního světa o jakési podřazenosti rolí žen v arabských a muslimských zemích.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AAWORD – Asociace afrických žen pro výzkum a vývoj (Association of African Women for Research and Development)

ACUWA- Asociace arabských států pro využití vody (The Arab Countries Water Utilities Association)

AFTURD – Asociace tuniských žen pro výzkum a vývoj (Association des Femmes Tunisiennes pour la Recherche sur le Développement)

ATFD – Tuniská asociace ženských demokratů (Association Tunisienne des Femmes Démocrates)

AWA – Sdružení arabských žen (Arab Women's Association)

CECF – Klub Táhira al-Haddáda (Tahar Haddad Club: Club of Women's Conditions Studies)

CEDAW - Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women)

GUPW- Generální unie palestinských žen (General Union of Palestinian Women)

LTDH – Tuniská liga pro lidská práva (Ligue Tunisienne des droits de l'homme)

MAFFEPA – Ministerstvo pro ženské záležitosti, rodinu, děti a seniory (Le ministère de la femme, de la famille, de l'enfance et des personnes âgées)

MB – Muslimské bratrstvo (Muslim Brotherhood)

MTI – Hnutí islámské tendence (The Movement of Islamic Tendency)

NCWR – Národní rada pro práva žen (National Council for Women Rights)

NDP – Národní demokratická strana (National Democratic Party)

OOP – Organizace pro osvobození Palestiny (Palestine Liberation Organization)

PJD – Strana spravedlnosti a rozvoje (Justice and Developement Party)

PLC – Palestinský legislativní koncil (Palestinian Legislative Council)

PSU – Sjednocená socialistická strana (Parti Socialiste Unifié)

UAF – Unie ženské akce (L'Union de l'Action Féminine)

UGTT – Komise ženských tuniských pracovníků (Union of Tunisian Workers)

UNFT – Národní svaz pro tuniské ženy (L'union Nationale De La Femme Tunisienne)

UN Women – Entita spojených národů pro genderovou rovnost a práva žen (The United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women)

12 JMENNÝ REJSTŘÍK

Afaf al-Hakím, s. 66
Ahmad Jásín, s. 51, 55
Amal Sa^cd-Ghurajjib, s. 66
Amala ^cAbd al-Hádí, s. 50
^cIsám al-^cArján, s. 37
Básima Haqqáwí, s. 10, 15
Bin ^cAlí, s. 18, 20, 22, 23
^cAbd al-Azíz ar-Rántisí, s. 51
^cAbd al-Karím al-Khatíb, s. 13
^cAbd an- Násir Farwán, s. 59
^cAbd as-Salám Jásín, s. 11, 12
^cAbdulláh bin Kiráníhí, s. 10
^cAbdulláh Nimr Darwíš, s. 51
^cAzza al-Gharf, s. 41, 42, 43
^cImád Abd al-Ghafúr, s. 37
^cIzz ad-Dín al-Qassám, s. 56
Dúrija Šafíq, s. 29
Džamál ^cAbd an-Násir, s. 29, 30
Džamáluddín Afghání, s. 29
Džamíla aš-Šantí, s. 52, 58
Emily Fáris Ibráhím, s. 62
Fátima al-Fihríja, s. 9
Fátima as-Samandí, s. 65
Gháda Hášim Talhámí, s. 49, 50
Hála Šukrulláh, s. 33
Hanádí Lubání, s. 49
Hasan al-Banná, s. 12, 13, 35, 39
Hasan Nasralláh, s. 65
Huda Na^cím, s. 52, 59
Huda Ša^cráwí, s. 29, 39

Husn  Mub arak, s. 30, 32, 34, 35, 40, 43
Chadídža Muf d, s. 15, 16
Ch lida Džarr r, s. 59
Chal l al- An n , s. 36
Chata ibn Bakk r, s. 9
Ibr h m al-Hudajb , s. 40
Isma  l Han jja, s. 60
Isr   al-Mudallal, s. 56, 68
Jusr  Hamad, s. 37
Kalth m Kann , s. 20, 21
Lab ba Ahmad, s. 39
Lajl-Zahra Murtada, s. 5
L ra al-Džib l , s. 43
M džida Jadžidi, 68
M ja Murs , s. 30
M lika al-F si, s. 9
Mariam Faraha, s. 52, 58
Mariam S lih, s. 60
Mirvat at-Tal w , s. 31
Muhammad al-B dž  Q  id as-Sabs , s. 21
Muhammad Bad  , s. 41
Muhammad B qir as-Sadr, s. 64
Muhammad Bu az z , s. 20
Muhammad  Abduh, s. 21, 29
Muna Fajj d, s. 66
Muna Mans r, s. 52
Mun ra Th bit, s. 28
M sa as-Sadr, s. 64
Nab la Mun b, s. 10
N dija Ahmad  Abdu, s. 33
N dija J s n, s. 12, 13, 14
N dir as-Sajfari, s. 44
Narim n F dil  Adw n, s. 53

Qásim Amín, s. 29
Rá'id Saláh, s. 51
Radžá' al-Halabi, s. 2, 57
Rašíd al-Ghannúší, s. 22, 27
Ríma FachrÍ, s. 66, 67
Ríma Sálíh RijjášÍ, s. 54, 55
Rúholláh Chomejní, s. 64, 66
Sábríne Mach, s. 47
Sa°d Zaghlúl, s. 29
Sáfija Zaghlúl, Sáfija Mustafa Fahma, s. 29
Sajjid Qutb, s. 35, 39
Samíra Halá'íqa, s. 52, 59
Su°ád °Abd ar-Rahím, s. 23, 24, 26
Sumajja Ghannúší, s. 23, 25, 26, 27
Súzán Mubáarak, s. 30
Súzán Samír, s. 44
Táhir al-Haddád, s. 18, 19
Umajma Kámil, s. 41, 42
Zaj nab al-GhazálÍ, s. 29, 39
Zaj nab as-Saffár, s. 68

13 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Al-ALI S. N., *The Women's Movement in Egypt, with Selected References to Turkey*, UNRISD : 2002, ISSN: 10208178.

DERICHS C., FENNERT D., *Women's Movements and Countermovements: The Quest for Gender Equality in Southeast Asia and the Middle East*, Cambridge Scholars Publishing : 2014, ISBN: 1443859936.

EDWARDS M. B, FARREL S., *Hamas: The Islamic Resistance Movement*, Polity : 2010, ISBN: 0745642969.

FLEISCHMANN L. E., *Woman Is All the Nation: The Palestinian Women's Movement, 1929-1939*, California Scholarship online : 2012, ISBN: 9780520237896.

HAMZEH N. A., Islamism in Lebanon: A guide in *Middle East Quarterly*. Září 1997.

HENDERSON T., NELSON C., CHEMALI Z., Increasing Women's Political Participation in Lebanon: Reflections on Hurdles, Opportunities and Hope in *Journal of Politics and Law*, Canadian Center of Science and Education : 2015., ISSN: 19139047.

HROUB K., *Hamas – A beginner's Guide*, Pluto Press : 2006, ISBN: 0745329721.

JAMES M. K., Women and the Intifadas: the Evolution of Palestinian Women's Organizations in *Strife Journals*, publikováno v březnu 2013.

KANDIL H., *Inside the Brotherhood*, John Wiley & Sons : 2014, ISBN: 0745682936.

LOUNASMAA A., Women's NGOs and the rise of political Islam in Morocco in *Levant Letters*, Finnish Institute in the Middle East : 2012.

MARKS M., Tunisia's Ennahda: Rethinking Islamism in the context of ISIS and the Egyptian coup, in *Project on U.S. Relations with the Islamic World*, Brookings Institution : 2015.

OSTŘANSKÝ B., *Atlas muslimských strašáků*, Academia : 2014, ISBN: 9788020024282.

PĚCHOTA J., *Marocké království v kontextu revoluční vlny jara roku 2011*, diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni, filozofická fakulta : 2013.

RUTA C., *Gender Politics in Transition: Women's Political Rights after the January 25 Revolution*, Universal-Publishers : 2012, ISBN: 1612338089.

THOMAS M., *Women in Lebanon: Living with Christianity, Islam, and Multiculturalism*, Springer : 2012. ISBN: 1137281995.

United nations development programme, *The Arab Human Development Report 2005 – Towards the Rise of Women In the Arab World*, National Press : 2006, ISBN: 92112617400.

WILLIS J. M., *Politics and Power in the Maghreb: Algeria, Tunisia and Morocco from Independence to the Arab Spring*, Hurst Publishers : 2012, ISBN: 9780199327744.

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

After International Women's Day: Palestinian novelist, parliamentarian seized by Israeli occupation forces, *Samidoun* [online], publikováno 11. 3. 2017, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://samidoun.net/2017/03/after-international-womens-day-palestinian-novelist-parliamentarian-seized-by-israeli-occupation-forces/>.

AJROUDI A., Kalthoum Kannou, Tunisia's first female presidential candidate, *Al-Arabiya* [online], publikováno 16. 11. 2014, [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://english.alarabiya.net/en/perspective/profiles/2014/11/16/Kalthoum-Kannou-Tunisia-s-first-female-presidential-candidate.html>.

AKDIM A. Y., Maroc: Bassima Hakkaoui, l'antiféministe devenue ministre, *Jeune Afrique* [online], publikováno 19. 3. 2015, [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.jeuneafrique.com/227761/politique/maroc-bassima-hakkaoui-l-antifeministe-devenue-ministre/>.

AL-ANANI K., What happened to Egypt's Muslim Brotherhood? *Al-Jazeera* [online], publikováno 15. 2. 2017, [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2017/02/happened-egypt-muslim-brotherhood-170212130839987.html>.

Al-awal imraa bimansib muhafiz bimist, *CCN* [online], publikováno 17. 2. 2017, [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://arabic.cnn.com/middleeast/2017/02/17/egypt-first-female-governor>.

AL-HAITAMI M., Women in Morocco: political and religious power, *Open Democracy* [online], publikováno 31. 1. 2013, [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné na [www: https://www.opendemocracy.net/5050/meriem-el-haitami/women-in-morocco-political-and-religious-power](https://www.opendemocracy.net/5050/meriem-el-haitami/women-in-morocco-political-and-religious-power).

Al-Halabi: l'intifada de Jérusalem est un coup pour l'accord d'Oslo, *Le Centre Palestinien D'Information* [online], publikováno 6. 12. 2015, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://french.palinfo.com/news/2015/12/6/Al-Halabi--l-intifada-de-J%C3%A9rusalem-est-un-coup-pour-l-accord-d-Oslo](https://french.palinfo.com/news/2015/12/6/Al-Halabi--l-intifada-de-J%C3%A9rusalem-est-un-coup-pour-l-accord-d-Oslo).

Al-ustaza Khadija Mufid, *Munazzama al-usra alarabiyya* [online], [cit. 12. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.arabfamilyorganization.ae/index.php?option=com_contact&view=contact&id=14%3A2008-06-21-00-28-52&catid=4%3A2008-06-20-23-20-00&Itemid=5](http://www.arabfamilyorganization.ae/index.php?option=com_contact&view=contact&id=14%3A2008-06-21-00-28-52&catid=4%3A2008-06-20-23-20-00&Itemid=5).

Al-YOUM M., This day in history: Mother of Egyptians Safeya Zaghloul dies in 1946, *Egypt Independent* [online], publikováno 12. 1. 2014, [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.egyptindependent.com/news/day-history-mother-egyptians-safeya-zaghloul-dies-1946](http://www.egyptindependent.com/news/day-history-mother-egyptians-safeya-zaghloul-dies-1946).

AMAR B. N., *Women's political participation in Tunisia*, dostupné online na [www: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/pais/research/researchcentres/irs/euspring/euspring_policy_brief_on_womens_rights_in_tunisia.pdf](http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/pais/research/researchcentres/irs/euspring/euspring_policy_brief_on_womens_rights_in_tunisia.pdf).

AMER A. A., Women's roles in Hamas slowly evolve, *Al-Monitor* [online], publikováno 2. 3. 2015, [cit. 9. 4. 2017], dostupné na [www: http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/women--role-hamas-gaza-leadership-social-mobilization.html](http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/02/women--role-hamas-gaza-leadership-social-mobilization.html).

An Inside Look at The Women of Hezbollah, *Hezbollah Watch* [online], publikováno 28. 7. 2013, [cit. 15. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://hezbollahwatch.wordpress.com/2013/07/28/an-inside-look-at-the-women-of-hezbollah/#more-151](https://hezbollahwatch.wordpress.com/2013/07/28/an-inside-look-at-the-women-of-hezbollah/#more-151).

Bassima Hakkaoui profile, *Maroc* [online], [cit. 8. 2. 2017]. Dostupný na [www: www.maroc.ma](http://www.maroc.ma).

BAZIR L., The Women's Movement in Morocco: Bridging the Progressive-Islamic Feminist Binary, *Critical Investigations into Humanitarianism in Africa* [online], publikováno 11. 6. 2013, [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.cihablog.com/the-womens-movement-in-morocco-bridging-the-progressive-islamic-feminist-binary/](http://www.cihablog.com/the-womens-movement-in-morocco-bridging-the-progressive-islamic-feminist-binary/).

BEAUMONT P., The Hamas revolution, *The Guardian* [online], publikováno 29. 1. 2006, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://www.theguardian.com/world/2006/jan/29/israel](https://www.theguardian.com/world/2006/jan/29/israel).

BOLAND C., Islamic feminism: fighting discrimination, inspired by faith, *Your Middle East* [online], publikováno 7. 10. 2014, [cit. 16. 2. 2017]. Dostupné na www: http://www.yourmiddleeast.com/columns/article/islamic-feminism-fighting-discrimination-inspired-by-faith_11257.

BORRI F., SALEH M., Inside Hamas – Interview with Mariam Saleh, *Jura Gentium* [online], publikováno 2009, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.juragentium.org/topics/palestin/en/saleh.htm>.

BRTNICKÝ M., Maroko: všichni královi islamisté, *Global politics* [online], publikováno 31. 12. 2008, [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/vsichni-kralovi-islamiste>.

BURR M. J., Egypt's Muslim Sisterhood, *American Center for Democracy* [online], publikováno 1. 10. 2013, [cit. 21. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://acdemocracy.org/egypts-muslim-sisterhood/>.

Cairo court adjourns case on dissolution of Islamist Nour Party, *Ahram* [online], publikováno 15. 11. 2014, [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://english.ahram.org.eg/News/115574.aspx>.

Constitutional amendments fairer to women: Council for Women, *Ahram* [online], publikováno 18. 9. 2013, [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/81939/Egypt/Politics-/Constitutional-amendments-fairer-to-women-Council-.aspx>.

Court rejects case to dissolve Salafi Nour party, *Egypt Independent* [online], publikováno 18. 2. 2017, [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.egyptindependent.com/news/court-rejects-case-dissolve-salafi-nour-party>.

ČAJOVSKÁ L., Ženou v Maghribu, *E-polis* [online], publikováno 15. 4. 2013, [cit. 12. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.e-polis.cz/clanek/zenou-v-maghribu.html>.

DAHMANI F., Tunisie: Souad Abderrahim, le passionaria d'Ennahdha se dévoile, *Jeune Afrique* [online], publikováno 10. 11. 2011, [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.jeuneafrique.com/178601/politique/tunisie-souad-abderrahim-le-pasionaria-d-ennahdha-se-d-voile/>.

DAHMANI F., Tunisie: Tahar Haddad, á l'avant-garde du féminisme, *Jeune Afrique* [online], publikováno 11. 12. 2015, [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.jeuneafrique.com/286450/societe/tunisie-tahar-haddad-a-lavant-garde-du-feminisme/>.

DAVIDOVIC I., 16 Days of Activism Against Gender Violence end today, *Women's Views on News* [online], publikováno 10. 12. 2011, [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.womensviewsonnews.org/2011/12/16-days-of-activism-against-gender-violence-draws-to-a-close-today/>.

Democratic Womens Association Tunisia, *Encyklopedia of the Modern Middle East and North Africa* [online], [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/democratic-womens-association-tunisia>.

DILDAY K., Nadia Yassine's journey, *Open Democracy* [online], publikováno 2. 8. 2007, [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné na www: https://www.opendemocracy.net/globalization-village/nadia_yassine_journey.

Dr. Omaima Kamel: New Constitution Will Safeguard Women's Rights in Full, *Ikhwan web* [online], publikováno 27. 7. 2012, [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=30211>.

Durriyyah Shafiq, *Encyclopaedia Britannica* [online] publikováno 15. 4. 2004, [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné na www: <https://www.britannica.com/biography/Durriyyah-Shafiq#ref795138>.

Egypt appoints first-ever female governor, *Ahram* [online], publikováno 16. 2. 2017, [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/258350/Egypt/Politics-/Egypt-appoints-firstever-female-governor-.aspx%20akt%C3%A9%C5%BE>.

Egypt court bans Muslim Brotherhood's political wing, *BBC* [online], publikováno 9. 8. 2014, [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28722935>.

Egypt court says it has no power to dissolve Nour Party, *Ahram* [online], publikováno 22. 9. 2014, [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/111394/Egypt/Politics-/Egypt-court-says-it-has-no-power-to-dissolve-Nour-.aspx>.

Egypt Muslim Sisters rise with conservative vision, *Al-Arabiya* [online], publikováno 11. 11. 2012, [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://english.alarabiya.net/articles/2012/11/11/248986.html>.

Egypt's salafists looking for good women candidates, *Al-Arabiya* [online], publikováno 16. 10. 2014, [cit. 4. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2014/10/16/Egypt-salafist-party-looking-for-good-women-as-candidates.html>.

Egyptian state-run women's council calls for quota of women MPs, *Ahram* [online], publikováno 16. 9. 2013, [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/0/81757/Egypt/0/Egyptian-staterun-womens-council-calls-for-quota-o.aspx](http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/0/81757/Egypt/0/Egyptian-staterun-womens-council-calls-for-quota-o.aspx).

EL-NAGGAR M., Family Life According to the Brotherhood, *New York Times* [online], publikováno 4. 9. 2012, [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.nytimes.com/2012/09/05/world/middleeast/05iht-letter05.html](http://www.nytimes.com/2012/09/05/world/middleeast/05iht-letter05.html).

Everywoman – Women of Hezbollah Part 2, *Al-Jazeera* [online], publikováno 28. 8. 2007, [cit. 15. 4. 2017]. Dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=hpz7eAe-glg>.

Fact and Figures: Leadership and Political Participation, *UN Women* [online], [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://palestine.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures](http://palestine.unwomen.org/en/what-we-do/leadership-and-political-participation/facts-and-figures).

Feminism, *Urban Dictionary* [online], [cit. 16. 2. 2017.]. Dostupné na [www: http://www.urbandictionary.com/define.php?term=Feminism](http://www.urbandictionary.com/define.php?term=Feminism).

General Union of Palestinian Women, *Mediterréneas* [online], [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.mediterréneas.org/article.php3?id_article=40](http://www.mediterréneas.org/article.php3?id_article=40).

GHANNOUSHI S., Democratic islam is the best Antidote to ISIS, *The Huffington Post* [online], publikováno: neuvedeno, [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.huffingtonpost.com/soumaya-ghannoushi/tunisia-democracy_b_6040014.html](http://www.huffingtonpost.com/soumaya-ghannoushi/tunisia-democracy_b_6040014.html).

GHANNOUSHI S., Should islam have a role in politics? *The Huffington Post* [online], publikováno 24. 6. 2016, [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.huffingtonpost.com/soumaya-ghannoushi/should-islam-have-a-role_b_10631372.html](http://www.huffingtonpost.com/soumaya-ghannoushi/should-islam-have-a-role_b_10631372.html).

GOFF L. L., Souad Abderrahim, l'elue tunisienne qui menace les mères célibataires, *Aufeminin* [online], publikováno 15. 11. 2011, [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.aufeminin.com/portraits-de-femmes/souad-abderrahim-propos-sur-les-meres-celibataires-s741906.html](http://www.aufeminin.com/portraits-de-femmes/souad-abderrahim-propos-sur-les-meres-celibataires-s741906.html).

GRAY J., Islamist Parliamentarian Objects to Egypt's Ban on FGM, *Women's e-News* [online], publikováno 27. 3. 2012, [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://womensenews.org/2012/03/islamist-parliamentarian-objects-egypts-ban-fgm/](http://womensenews.org/2012/03/islamist-parliamentarian-objects-egypts-ban-fgm/).

GÜNAY C, Islamism in Egypt: The long road to integration, *The london school of economics and political science* [online] publikováno 18. 4. 2012, [cit. 8. 4. 2017].

Dostupné na www: <http://blogs.lse.ac.uk/ideas/2012/04/islamism-in-egypt-the-long-road-to-integration/>.

HALEVI D., BENARI E., Hamas: Recognizing Israel is a Death Sentence to the PA, *Arutz Sheva Israel National News* [online], publikováno 24. 3. 2014, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/177787>.

Hamas taeayan mutahaddithatan biaismiha lilmarrat al-ulaa [online], publikováno 11. 11. 2013, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na www: http://www.bbc.com/arabic/middleeast/2013/11/131111_hamas_spokeswoman.

HAMED E., Egypt's Muslim Sisterhood moves from social work to politics, *Al-Monitor* [online], publikováno 20. 11. 2013, [cit. 10. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/11/egypt-muslim-sisterhood-social-work-politics.html>.

Haniyeh visite la chaine d'Al-Aqsa et affirme que la décision américaine est une vanité, *Alter info* [online], publikováno 16. 7. 2008, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na www: http://www.alterinfo.net/Haniyeh-visite-la-chaine-d-Al-Aqsa-et-affirme-que-la-decision-americaine-est-une-vanite_a21850.html.

HARMACH A., Bassima Hakkaoui, la femme ferme du PJD, *Magh Ress* [online], publikováno 12. 1. 2012, [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.maghress.com/fr/aujourd'hui/86314>.

HIRSCHKIND CH., What is Political Islam, *Middle East Research and Information Project* [online], publikováno 1997, [cit. 2. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.merip.org/mer/mer205/what-political-islam>.

Hizb al-Adala wa l'tanamiyya, *Ikhwan Info* [online], publikováno 5. 12. 2015, [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.ikhwan.whoswho/ar/archives/647>.

Hizballah, *Counter Terrorism Guide* [online], [cit. 17. 4. 2017]. Dostupné na www: <https://www.nctc.gov/site/groups/hizballah.html>.

HOFFMAN A., What is the Islamic Movement in Israel?, *Religion and geopolitic* [online] publikováno 30. 3. 2016, [cit. 7. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.religionandgeopolitics.org/islamic-movement-israel/what-islamic-movement-israel>.

CHAMBERS V., CUMMINGS C., Building momentum women's empowerment in Tunisia, *I know politic* [online], [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné na www: http://iknowpolitics.org/sites/default/files/tunisia_case_study_-_full_report_final_web.pdf

CHASTAIN M., List of Female Hezbollah Suicide Bombers Grows, *Breitbart Store* [online], publikováno 18. 8. 2013, [cit. 17. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.breitbart.com/national-security/2013/08/18/women-rise-in-hezbollah-still-not-equal-to-men/](http://www.breitbart.com/national-security/2013/08/18/women-rise-in-hezbollah-still-not-equal-to-men/).

Intifada-What is it and what does a third uprising mean for the region? *Independent* [online], publikováno 9. 9. 2015, [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.independent.co.uk/news/world/what-exactly-is-an-intifada-a6688091.html](http://www.independent.co.uk/news/world/what-exactly-is-an-intifada-a6688091.html).

Islam and democracy: What's the problem? *Al-Jazeera* [online], publikováno 3. 6. 2016, [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné na [www: http://www.aljazeera.com/programmes/upfront/2016/06/islam-democracy-problem-160603110712108.html](http://www.aljazeera.com/programmes/upfront/2016/06/islam-democracy-problem-160603110712108.html).

Islamism, *The Oxford Encyclopedia of Islam and Politics* [online]. Dostupné na [www: https://www.academia.edu/6916999/Islamism_definition_history_and_the_development_of_the_term](https://www.academia.edu/6916999/Islamism_definition_history_and_the_development_of_the_term) The Oxford Encyclopedia of Islam and Politics.

Islamismus, nebo politický islám? *CSPI International* [online], publikováno 19. 7. 2016, [cit. 2. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://cspi.cz.blogspot.cz/2016/07/islamismus-nebo-politicky-islam.html](http://cspi.cz.blogspot.cz/2016/07/islamismus-nebo-politicky-islam.html).

ISRAELI R., The Islamic Movement in Israel, *Jerusalem Center for Public Affairs* [online] publikováno 15. 10. 1999, [cit. 7. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.jcpa.org/il/jl416.htm](http://www.jcpa.org/il/jl416.htm).

Izz ad-Din al-Qassam Brigades, *Terrorism Research & Analysis Consortium* [online], [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://www.trackingterrorism.org/group/izz-ad-din-al-qassam-brigades](https://www.trackingterrorism.org/group/izz-ad-din-al-qassam-brigades).

Jamila al-Shanti: The Mujahida, *Rehmat's World* [online], publikováno 27. 9. 2009, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://rehmat1.com/2009/09/27/jamila-al-shanti-the-mujahida/](https://rehmat1.com/2009/09/27/jamila-al-shanti-the-mujahida/).

KAIS R., An inside look at the women of Hezbollah, *Ynet news* [online], publikováno 26. 7. 2013, [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4410031,00.html](http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4410031,00.html).

KINGSLEY P., Egypt's Salafist al-Nour party wields new influence on post-Morsi coalition, *The Guardian* [online], publikováno 7. 7. 2013, [cit. 22. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://www.theguardian.com/world/2013/jul/07/egypt-salafist-al-nour-party](https://www.theguardian.com/world/2013/jul/07/egypt-salafist-al-nour-party).

L'Union de l'Action Féminine, *Status of Women in The Middle East and North Africa* [online], [cit. 12. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://swmena.net/en/partner/swmena_advocacy_partner](http://swmena.net/en/partner/swmena_advocacy_partner).

LACROIX S., Egypt's Pragmatic Salafis: The Politics of Hizb al-Nour, *Carnegie* [online], publikováno 1. 11. 2016, [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://carnegieendowment.org/2016/11/01/egypt-s-pragmatic-salafis-politics-of-hizb-al-nour-pub-64902](http://carnegieendowment.org/2016/11/01/egypt-s-pragmatic-salafis-politics-of-hizb-al-nour-pub-64902).

Leil Zahra Mortada: about me, *oficiální blog L. Z. Murtady* [online], [cit. 17. 2. 2017]. Dostupné na [www: https://www.leilzahra.com/](https://www.leilzahra.com/).

LESLIE L., Muslim Sisterhood Conference Discusses Role Of Women In New Egypt, *Muslim Voices* [online], publikováno 7. 7. 2011, [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://muslimvoices.org/muslim-sisterhood-conference-discusses-role-women-egypt/](http://muslimvoices.org/muslim-sisterhood-conference-discusses-role-women-egypt/).

LEVY E., „Mother of Martyrs“ dies, *Ynet News* [online], publikováno 17. 3. 2013, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4357578,00.html](http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4357578,00.html).

LEWIS A., Profile: Tunisia's Ennahda Party, *BBC* [online], publikováno 25. 10. 2011, [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.bbc.com/news/world-africa-15442859](http://www.bbc.com/news/world-africa-15442859).

LOUBANI H., PLYLER J., Occupation, Patriarchy, and the Palestinian Women's Movement. An interview with Hanadi Loubani, *Mediterráneas* [online], publikováno 10. 11. 2003, [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.mediterraneas.org/article.php3?id_article=48](http://www.mediterraneas.org/article.php3?id_article=48).

LYNCH S., Hezbollah's women, *Now* [online], publikováno 12. 11. 2010, [cit. 16. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://now.mmedia.me/lb/en/reportsfeatures/hezbollahs_women](https://now.mmedia.me/lb/en/reportsfeatures/hezbollahs_women).

MAGDY R., Egyptian feminist movement: a brief history, *Open Democracy* [online], publikováno 8. 3. 2017, [cit. 13. 3. 2017]. Dostupné na [www: https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/rana-magdy/egyptian-feminist-movement-brief-history#_ftn1](https://www.opendemocracy.net/arab-awakening/rana-magdy/egyptian-feminist-movement-brief-history#_ftn1).

Maroko na zcestí? Parlamentní volby vyhráli islamisté, *Euro Zprávy* [online], publikováno 8. 10. 2016, [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://zahranicni.eurozpravy.cz/afrika/170740-maroko-na-zcesti-parlamentni-volby-vyhrali-islamiste/](http://zahranicni.eurozpravy.cz/afrika/170740-maroko-na-zcesti-parlamentni-volby-vyhrali-islamiste/).

Mawqie almar'at fi alhakat al-islamia, *Al-Jazeera* [online], publikováno 26. 4. 2004, [cit. 12. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.aljazeera.com](http://www.aljazeera.com).

<http://www.aljazeera.net/programs/forwomenalone/2004/10/3/%D9%85%D9%88%D9%82%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%B1%D8%A3%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85%D9%8A%D8%A9#L5>.

MCENEANEY K., Interview with Nadia Yassine of the Moroccan Justice and Charity Group, *Carnegie* [online], publikováno 18. 8. 2008, [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://carnegieendowment.org/sada/?fa=20813>.

MCGREAL CH., Palestinians shocked at use of suicide mother, *The Guardian* [online], publikováno 27. 1. 2004, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na www: <https://www.theguardian.com/world/2004/jan/27/israel>.

MIKHAIL G., Why some in Egypt are banning campaign photos of female candidates, *Al-Monitor* [online], publikováno 16. 10. 2015, [cit. 4. 4. 2017]. Dostupný na www: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/10/egypt-nour-party-elections-coptic-women-candidates.html>

Mohamed Ali Charmi, osobní blog [online], [cit. 5. 2. 2017]. Dostupný na www: <http://bidules8.blogspot.cz/2011/11/lettre-ouverte-madame-souad-abderrahim.html>.

Morocco's Al Adl Wal Ihsan Condemns Charlie Hebdo's Attacks, *Morocco World News* [online], publikováno 9. 1. 2015, [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na www: <https://www.moroccoworldnews.com/2015/01/149148/moroccos-al-adl-wal-ihsan-condemns-charlie-hebdos-attacks/>.

Muslim Brotherhood, *Counter Extremism Project* [online], [cit. 18. 3. 2017]. Dostupné na www: <https://www.counterextremism.com/threat/muslim-brotherhood>.

MZAH S., Madame Souad Abderrahim, le diamant de la Tunisie, *Nawaat* [online], publikováno 10. 11. 2011, [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na www: <https://nawaat.org/portail/2011/11/10/madame-souad-abderrahim-le-diamant-de-la-tunisie/>.

NAJIB, Why is Women's Political Participation in Lebanon Among The Lowest World Wide? *Blog Baladi* [online], publikováno 28. 12. 2016, [cit. 17. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://blogbaladi.com/why-is-womens-political-participation-in-lebanon-among-the-lowest-world-wide/>.

Národní akční plán Ministerstva žen a rodinných záležitostí v Tuniské republice: <http://www.un.org/esa/documents/ga/conf177/natrep/nap1996-tunisia.htm> [cit. 28. 3. 2017].

National Union of Tunisian Women, *Arab* [online], [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné na www: <https://arab.org/directory/national-union-of-tunisian-women-2/>.

New Report: The Tunisian Women's Movement Resilient to Political Winds, *Tunisia Live* [online], publikováno 21. 11. 2014, [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.tunisia-live.net/2014/11/21/new-report-the-tunisian-womens-movement-resilient-to-political-winds-autocratic-islamist-secular/>.

NORBAKK M., The women's rights champion. Tunisia's potential for furthering women's rights, *Chr. Michelsen Institute* [online], publikováno 2016, [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné na www: <https://www.cmi.no/publications/5973-the-womens-rights-champion>.

Oficiální webové stránky AFTURD dostupné na www: <http://www.afturd.org/francais/pourquoi.htm>.

Oficiální webové stránky al-Majadín [online]. Dostupné na www: <http://www.almayadeen.net/>.

Oficiální webové stránky an-Nahdy [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.ennahdha.tn/%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%86%D9%81%D9%8A%D8%B0%D9%8A>.

Oficiální webové stránky marocké sněmovny, [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://www.chambredesrepresentants.ma/en/groupe-justice-and-development>.

Oficiální webové stránky organizace an-Nadeem, [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.alnadeem.org/en>.

Oficiální webové stránky organizace HarassMap, [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://harassmap.org/ar/>.

oficiální webové stránky organizace UN Women, [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://palestine.unwomen.org/en>.

Oficiální webové stránky organizace Union Nationale de la femme Funisienne dostupné na www: <http://www.unft.org.tn/ar/index.php?rub=248&srub=262>.

Oficiální webové stránky strany FJP [online], [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné na www: <http://www.fjponline.com/view.php?pid=1>.

Opposition group calls for boycott of Morocco's parliament election, *Sina English* [online], publikováno 20. 9. 2016, [cit. 14. 2. 2017]. Dostupné na www: <http://english.sina.com/news/2016-09-21/detail-ixvvyrit2962912.shtml>.

OSMAN A. Z., Women's movement: A look back, and forward, *Egypt Independent* [online], publikováno 8. 3. 2012, [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné na www:

<http://www.egyptindependent.com/news/womens-movement-look-back-and-forward>.

OTTERMAN S., Women Fight to Maintain Their Role in the Building of a New Egypt, *The New York Times* [online], publikováno 5. 3. 2011, [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.nytimes.com/2011/03/06/world/middleeast/06cairo.html?hp](http://www.nytimes.com/2011/03/06/world/middleeast/06cairo.html?hp).

Palestinian legislator Mohammed al-Talal seized by Israeli forces, Samira Halaïqa indicted by military court, *Samidoun* [online], publikováno 22. 3. 2017, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://samidoun.net/2017/03/palestinian-legislator-mohammed-al-tal-seized-by-israeli-forces-samira-halaïqa-indicted-by-military-court/](http://samidoun.net/2017/03/palestinian-legislator-mohammed-al-tal-seized-by-israeli-forces-samira-halaïqa-indicted-by-military-court/).

Partis: Souad Abderrahim n'a pas encore dit oui á l'UPL, *Kapitalis* [online], publikováno 11. 4. 2016, [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://kapitalis.com/tunisie/2016/04/11/partis-souad-abderrahim-na-pas-encore-dit-oui-a-lupl/](http://kapitalis.com/tunisie/2016/04/11/partis-souad-abderrahim-na-pas-encore-dit-oui-a-lupl/).

PETERSON C., Pictured: The all-female Hamas police force taught how to fire machine guns and keep the peace on the Gaza strip, *Daily Mail* [online], publikováno 27. 7. 2017, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.dailymail.co.uk/news/article-3172108/Pictured-female-Hamas-police-force-taught-fire-machine-guns-peace-Gaza-strip.html](http://www.dailymail.co.uk/news/article-3172108/Pictured-female-Hamas-police-force-taught-fire-machine-guns-peace-Gaza-strip.html).

PETERSON C., The Role of Women within the Hamas Police Force, soukromé webové stránky Celie Peterson [online], [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.celiapeterson.com/projects/the-role-of-women-with-hamas-female-police-force/](http://www.celiapeterson.com/projects/the-role-of-women-with-hamas-female-police-force/).

Press Release: Palestinian police present new tool to achieve gender equality in police structure and services, *UN Women* [online], publikováno 23. 2. 2017, [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://palestine.unwomen.org/en/news-and-events/stories/2017/02/pcp-gender-strategy-launch](http://palestine.unwomen.org/en/news-and-events/stories/2017/02/pcp-gender-strategy-launch).

Profile: Lebanon's Hezbollah movement, *BBC* [online], publikováno 15. 3. 2016, [cit. 17. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-10814698](http://www.bbc.com/news/world-middle-east-10814698).

QASÍR Q., Hamas turawi qissa „al'um al-aistshady“ Rym Al-Ryashy., *Al-Mustaqbal* [online], publikováno dne 19. 1. 2004, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.almustaqbal.com/v4/Article.aspx?Type=np&Articleid=47657](http://www.almustaqbal.com/v4/Article.aspx?Type=np&Articleid=47657).

R. V. M., Freedoms at Risk: Arab Women Fight to Defend their Rights, *Spiegel* [online], publikováno 29. 11. 2011, [cit. 30. 1. 2017]. Dostupné na [www: http://www.spiegel.de](http://www.spiegel.de).

<http://www.spiegel.de/international/world/freedoms-at-risk-arab-women-fight-to-defend-their-rights-a-800447-2.html>.

RAHIM A. S., FRACOLLI E., Egypt's National Council for Women: A Substitute for Civil Society? *The Tahtir Institute for Middle East Policy* [online], publikováno 15. 7. 2016, [cit. 15. 3. 2017]. Dostupné na [www: https://timep.org/commentary/egypts-national-council-for-women-a-substitute-for-civil-society/](http://www.timep.org/commentary/egypts-national-council-for-women-a-substitute-for-civil-society/).

RACHIDI I., Inside the movement: what is left of Morocco's February 20?, *Middle East Eye* [online], publikováno 25. 2. 2015, [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.middleeasteye.net/in-depth/features/what-left-morocco-s-february-20-movement-857852436](http://www.middleeasteye.net/in-depth/features/what-left-morocco-s-february-20-movement-857852436).

RAMADAN T., The Birth of an Islamic Feminism, *Tariq Ramadan official* [online], publikováno 8. 11. 2016, [cit. 17. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://tariqramadan.com/english/the-birth-of-an-islamic-feminism/](http://tariqramadan.com/english/the-birth-of-an-islamic-feminism/).

ROHR V. M., Freedoms at Risk: Arab Women Fight to Defend their Rights, *Spiegel* [online], publikováno 29. 11. 2011, [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.spiegel.de/international/world/freedoms-at-risk-arab-women-fight-to-defend-their-rights-a-800447-2.html](http://www.spiegel.de/international/world/freedoms-at-risk-arab-women-fight-to-defend-their-rights-a-800447-2.html).

SAIFOLLAHI B., Palestinian Feminism Movement, *Washington Report on Middle East Affairs* [online], publikováno 1. 9. 2017, [cit. 6. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.washingtonreport.me/2006-may-june/human-rights-palestinian-feminism-movement.html](http://www.washingtonreport.me/2006-may-june/human-rights-palestinian-feminism-movement.html).

SALIME Z., Feminization of the Islamist Movements: The One Million Signature Campaign, *Project Muse* [online], [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné na [www: https://muse.jhu.edu/chapter/872202](https://muse.jhu.edu/chapter/872202).

Senior Moroccan Islamist on trial, *BBC* [online], publikováno 28. 6. 2005, [cit. 18. 12. 2016]. Dostupné na [www: http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4630979.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4630979.stm).

SHAFY S., Horribly Humiliating: Egyptian Woman Tells of Virginity Tests, *Spiegel* [online], publikováno 10. 6. 2011, [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.spiegel.de/international/world/horribly-humiliating-egyptian-woman-tells-of-virginity-tests-a-767365.html](http://www.spiegel.de/international/world/horribly-humiliating-egyptian-woman-tells-of-virginity-tests-a-767365.html).

SHAHAT A., Almar'a walnnsaraa fi albarlaman alqadim: ruyat shareia, *Ana salafy* [online], publikováno 12. 2. 2015, [cit. 4. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.anasalafy.com/play.php?catsmktba=54010](http://www.anasalafy.com/play.php?catsmktba=54010).

SHEHATA S., Profile: Egypt's Freedom and Justice Party, *BBC* [online], publikováno 25. 11. 2011, [cit. 19. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15899548](http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15899548).

SHEHATA S., Profile: Egypt's Salafist al-Nour Party, *BBC* [online], publikováno 25. 11. 2011, [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15899539](http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15899539).

SHERWOOD H., Yorkshire-educated woman becomes first female Hamas spokesperson, *The Guardian* [online], publikováno 7. 11. 2013, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://www.theguardian.com/world/2013/nov/07/yorkshire-educated-woman-female-hamas-spokesperson](https://www.theguardian.com/world/2013/nov/07/yorkshire-educated-woman-female-hamas-spokesperson).

SHLOMI E., „The Mother of Martyrs“ Leaves Bloody Legacy, *Al-Monitor* [online], publikováno 19. 3. 2013, [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/03/the-bloody-legacy-of-the-mother-of-martyrs.html](http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/03/the-bloody-legacy-of-the-mother-of-martyrs.html).

SISTO CH., 10 Things People Want to Know About Hamas, *National Review* [online], publikováno 14. 3. 2015, [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.nationalreview.com/article/415390/10-things-people-want-know-about-hamas-christine-sisto](http://www.nationalreview.com/article/415390/10-things-people-want-know-about-hamas-christine-sisto).

SOUAIAIA E. A., The Women Of Al-Nahda: Faces Of The New Tunisian Republic, *Eurasia Review* [online], publikováno 6. 11. 2011, [cit. 30. 7. 2016]. Dostupné na [www: http://www.eurasiareview.com/06112011-the-women-of-al-nahda-faces-of-the-new-tunisian-republic-analysis/](http://www.eurasiareview.com/06112011-the-women-of-al-nahda-faces-of-the-new-tunisian-republic-analysis/).

Soumaya Ghannoushi, osobní blog [online], [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://soumayaghannoushi.com/bio](http://soumayaghannoushi.com/bio).

STEINVORTH D., Interview with Moroccan Islamist Nadia Yassine, *Spiegel* [online], publikováno 3. 7. 2007, [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-moroccan-islamist-nadia-yassine-our-religion-is-friendly-to-women-a-492040.html](http://www.spiegel.de/international/world/interview-with-moroccan-islamist-nadia-yassine-our-religion-is-friendly-to-women-a-492040.html).

STEPHAN R., Four waves of lebanese feminism, *E-international relations* [online], publikováno 7. 11. 2014, [cit. 15. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.e-ir.info/2014/11/07/four-waves-of-lebanese-feminism/](http://www.e-ir.info/2014/11/07/four-waves-of-lebanese-feminism/).

SUPONINA E., Egypt's chances slim for ElBaradei's political comeback- Hala Shukrallah, *Sputnik news* [online], dostupné na [www: https://sputniknews.com/voiceofrussia/news/2014_02_24/Egypt-s-chances-slim-for-ElBaradei-s-political-comeback-Hala-Shukrallah-9319/](https://sputniknews.com/voiceofrussia/news/2014_02_24/Egypt-s-chances-slim-for-ElBaradei-s-political-comeback-Hala-Shukrallah-9319/), publikováno 24. 2. 2014, [cit. 5. 4. 2017].

The King and the Sheikh's daughter, *BBC* [online], publikováno 28. 3. 2002, [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/correspondent/1899478.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/correspondent/1899478.stm).

The women's movement, *Kvinna till Kvinna* [online], publikováno 8. 3. 2016, [cit. 14. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://kvinnatillkvinna.se/en/country/lebanon/the-womens-movement/](http://kvinnatillkvinna.se/en/country/lebanon/the-womens-movement/).

TRABELES M, Morocco: Parliamentary Elections 2016 Results, *I know Politics* [online], publikováno 11. 11. 2016, [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://iknowpolitics.org/en/news/world-news/morocco-parliamentary-elections-2016-results](http://iknowpolitics.org/en/news/world-news/morocco-parliamentary-elections-2016-results).

Tunisia Revolution, *Al-Jazeera* [online], publikováno 17. 12. 2015, [cit. 28. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.aljazeera.com/indepth/inpictures/2015/12/tunisian-revolution-151215102459580.html](http://www.aljazeera.com/indepth/inpictures/2015/12/tunisian-revolution-151215102459580.html).

WOLF N., The Middle East feminist revolution, *Al-Jazeera* [online], publikováno 4. 3. 2011 [cit. 17. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/03/201134111445686926.html](http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/03/201134111445686926.html).

Women leading The Elections, Egypt, *I know politics* [online], publikováno 3. 6. 2014, [cit. 4. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://iknowpolitics.org/en/news/world-news/women-%E2%80%99leading-elections%E2%80%99-egypt](http://iknowpolitics.org/en/news/world-news/women-%E2%80%99leading-elections%E2%80%99-egypt).

Women Movements in Morocco, *Al-Akhwayn University* [online], [cit. 15. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.aui.ma/personal/~991BE736604/women_movements_in_morocco22.htm](http://www.aui.ma/personal/~991BE736604/women_movements_in_morocco22.htm).

Women's movement in Lebanon, *Civil Society Knowledge Centre* [online], [cit. 14. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://civilsociety-centre.org/gen/women-movements-timeline](http://civilsociety-centre.org/gen/women-movements-timeline).

Záznam z webových stránek Rímy Rijáší, *HateMaking.youtube.com* [online], publikováno na dne 12. 5. 2009, [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://www.youtube.com/watch?v=uRDuKzC23GI](https://www.youtube.com/watch?v=uRDuKzC23GI).

ZBISS H., Tunisie Femme têtes de listes: Qui sont-elles...que veulent-elles?, *SIAWI* [online], publikováno 5. 10. 2011, [cit. 5. 2. 2017]. Dostupné na [www: http://www.siawi.org/article2575.html](http://www.siawi.org/article2575.html).

Seznam zdrojů obrázkových příloh:

#AskHamam Huda Naim women - A collection of tweets by Huda Naim on women's role in Hamas, *Storify* [online], publikováno 2015, [použito 11. 4. 2017]. Dostupné na www: <https://storify.com/hariprasad/askhamam-hun>.

An Inside Look at The Women of Hezbollah, *Hezbollah Watch* [online], publikováno 28. 7. 2013, [použito 17. 4. 2017]. Dostupné na www: <https://hezbollahwatch.wordpress.com/2013/07/28/an-inside-look-at-the-women-of-hezbollah/#more-151>.

AYYOUB A., Hama's new spokeswomen to break misperceptions, *Al-Monitor* [online], publikováno 7. 11. 2013, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/11/hamas-spokeswoman-gaza-womens-rights.html>.

Elections 2011: Women in Elections „1“, *Egyptian Chronicles* [online], publikováno 10. 11. 2011, [použito 15. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://egyptianchronicles.blogspot.cz/2011/11/elections-2011-women-in-elections-1.html>.

Everywoman – Women of Hezbollah Part 2, *Al-Jazeera* [online], publikováno 28. 8. 2007, [použito 15. 4. 2017]. Dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=hpz7eAe-glg>.

FJP Female Candidate Omayma Kamel: Former Regime Marginalised Women Role in Politics, *oficiální webové stránky FJP* [online], publikováno 21. 11. 2011, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.fjponline.com/article.php?id=136>.

Cheikh Yassine a donné un élan formidable á l'activité de la femme palestinienne, *The International Solidarity Movement* [online], publikováno 28. 3. 2008, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.ism-france.org/analyses/Cheikh-Yassine-a-donne-un-elan-formidable-a-l-activite-de-la-femme-palestinienne-article-8613>.

KAIS R., An inside look at the women of Hezbollah, *Ynet News* [online], publikováno 26. 7. 2013, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4410031,00.html>.

MP Halaiqa says Israeli campaign in W. Bank „preplanned scheme“, *The Palestinian Information Center* [online], publikováno 22. 6. 2014, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na www: <https://english.palinfo.com/news/2014/6/22/MP-Halaiqa-says-Israeli-campaign-in-W--Bank--preplanned-scheme->.

NOVOTNÝ P., Zemřela matka, která s nadšením poslala syny na smrt do boje s Izraelem, *iDNES* [online], publikováno 18. 3. 2013, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na www: http://zpravy.idnes.cz/zemrela-mariam-farhatova-neboli-matka-boje-fji-zahranicni.aspx?c=A130318_150710_zahranicni_paw.

OSMAN A. Z., Women's movement: A look back, and forward, *Egypt Independent* [online], publikováno 8. 3. 2012, [použito 15. 3. 2017]. Dostupné na [www: http://www.egyptindependent.com/news/womens-movement-look-back-and-forward](http://www.egyptindependent.com/news/womens-movement-look-back-and-forward).

Palestinian Female MP Mariam Saleh, *CCUN* [online], publikováno 18. 6. 2008, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.ccun.org/News%20Photos/2008/June/18-22%20June%202008%20News%20Photos.htm](http://www.ccun.org/News%20Photos/2008/June/18-22%20June%202008%20News%20Photos.htm).

PETERSON C., The Role of Women within the Hamas Police Force, soukromé webové stránky Celie Peterson [online], [použito 9. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.celiapeterson.com/projects/the-role-of-women-with-hamas-female-police-force/](http://www.celiapeterson.com/projects/the-role-of-women-with-hamas-female-police-force/).

Reem Riyashi, *Your Daily Muslim* [online], publikováno 16. 6. 2013, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://yourdailyislam.com/2013/01/16/your-daily-muslim-reem-riyashi/](https://yourdailyislam.com/2013/01/16/your-daily-muslim-reem-riyashi/).

RIZKI I., al-Musawat fi al-irthi..“aswat“ tuqbal fath an-niqash lakin bishurut, *Machahid24* [online], publikováno 28. 10. 2015, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://machahid24.com/politique/114180.html](http://machahid24.com/politique/114180.html).

SENNA A., Nadia Yassine Pictures, *GettyImages* [online], publikováno 18. 5. 2000, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.gettyimages.co.nz/detail/news-photo/daughter-of-moroccan-islamic-leader-abdessalam-yassine-news-photo/51396216#daughter-of-moroccan-islamic-leader-abdessalam-yassine-nadia-yassine-picture-id51396216](http://www.gettyimages.co.nz/detail/news-photo/daughter-of-moroccan-islamic-leader-abdessalam-yassine-news-photo/51396216#daughter-of-moroccan-islamic-leader-abdessalam-yassine-nadia-yassine-picture-id51396216).

SENNA F., Family Bassima Hakkaoui Pictures, *GettyImages* [online], publikováno 22. 8. 2015, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.gettyimages.com/detail/news-photo/moroccan-minister-of-solidarity-women-family-and-social-news-photo/484876738#moroccan-minister-of-solidarity-women-family-and-social-development-picture-id484876738](http://www.gettyimages.com/detail/news-photo/moroccan-minister-of-solidarity-women-family-and-social-news-photo/484876738#moroccan-minister-of-solidarity-women-family-and-social-development-picture-id484876738).

SHAH H. Z., Egypt Muslim sisters rise with conservative vision, *The Muslim Times* [online], publikováno 11. 11. 2012, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://themuslimtimes.info/2012/11/11/egypt-muslim-sisters-rise-with-conservative-vision/](https://themuslimtimes.info/2012/11/11/egypt-muslim-sisters-rise-with-conservative-vision/).

SISTO CH., 10 Things People Want to Know About Hamas, *National Review* [online], publikováno 14. 3. 2015, [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: http://www.nationalreview.com/article/415390/10-things-people-want-know-about-hamas-christine-sisto](http://www.nationalreview.com/article/415390/10-things-people-want-know-about-hamas-christine-sisto).

Souad Abderrahim, Wikipedia [online], [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na [www: https://fr.wikipedia.org/wiki/Souad_Abderrahim](https://fr.wikipedia.org/wiki/Souad_Abderrahim).

Soumay Ghannoushi bio, oficiální webové stránky Soumayi Ghanúší [online], [použito 18. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://soumayaghannoushi.com/bio/>.

Veřejný profil Zajnab as-Saffár na Twitteru [online], [použito 28. 4. 2017]. Dostupné na www: <http://www.imgrum.org/user/zeinabalsaffar/1566398472>.

14 PŘÍLOHY

AKTIVITA JEDNÉ Z ČLENEK Hnutí HAMÁS NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>The woman in Hamas has a very crucial and constructive role. The woman is a member and a leader. #askHamas</p> <p>6:02 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 56 ❤️ 36</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Palestinian women struggle for freedom, independence, and equal rights. #AskHamas</p> <p>6:05 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 69 ❤️ 44</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Since 1967, the Israeli occupation forces have illegally imprisoned 15,000 Palestinian women. #askHamas</p> <p>6:11 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 132 ❤️ 57</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Only last summer, the Israeli occupation murdered 240 Palestinian women and 520 kids. #AskHamas</p> <p>6:13 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 120 ❤️ 54</p>
<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Žena v Hamásu má velmi důležitou a konstruktivní roli. Žena je členkou i vůdkyní.</p> <p>6:02 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 53 ❤️ 32</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Palestinské ženy bojují za svobodu, nezávislost a rovnost práv.</p> <p>6:07 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 89 ❤️ 44</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Od roku 1967 izraelské okupační síly nezákonně uvěznilly 15 000 palestinských žen.</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>The Israeli occupation has always targeted Palestinian women to weaken and undermine the Palestinian struggle. #askHamas</p> <p>6:07 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 89 ❤️ 44</p>
<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Pro Hamás mají ženy i muži rovnocenná práva</p> <p>6:04 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 52 ❤️ 47</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Ženy v Palestině nejvíce trpí v důsledku agresivní izraelské politiky.</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Izraelská okupace je vždy zaměřena na oslabení palestinských žen a podkopání palestinského boje.</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Women in Palestine suffer the most due to aggressive Israeli policies. #askHamas</p> <p>6:10 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 112 ❤️ 59</p>
<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Hamas female members have played a significant role in giving depth to Hamas techniques and strategies #askHamas</p> <p>6:04 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 52 ❤️ 47</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Ženy v Palestině nejvíce trpí v důsledku agresivní izraelské politiky.</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>Prostředkem loněského léta izraelská okupace zavraždila 240 palestinských žen a 520 dětí.</p>	<p> Huda Naim @HudanaimMP</p> <p>The Hamas bloc passed laws to protect women's rights and to promote their status. #askHamas</p> <p>6:19 PM - 13 Mar 2015</p> <p>↳ 48 ❤️ 31</p>

Příloha č. 1, výběr tweetů Hudy Naím během projektu AskHamas. Zdroj: *Storify* [online].

UKÁZKA ŽENSKÉHO AKTIVISMU BĚHEM PROTESTŮ A VEŘEJNÝCH SHROMÁŽDĚNÍ

Příloha č. 2, zlomová fotografie, ženy poprvé otevřeně protestují na veřejnosti o vlastenectví a proti okupaci v ulicích Egypta, rok 1919. Zdroj: *Egypt Independent*

Příloha č. 3, protestující ženy na náměstí Tahrír. Zdroj: *Al-Jazeera* [online]. [online].

Příloha č. 4, ženy se veřejně postavily za Hamás. Zdroj: *Indemendent* [online].

Příloha č. 5, žena zastávající se Hasana Nasralláha. Zdroj: *YnetNews* [online].

VYBRANÁ KANDIDÁTNÍ LISTINA ISLAMISTICKÉHO Hnutí S ŽENSKOU PŘEDSTAVITELKOU

حزب النور
 رمز الفانوس
 انتخابات مجلس الشعب ٢٠١١
 الدائرة الثانية

<p>فلاح</p> <p>الجمالية</p> <p>م/ محمد حمدي الجمل مهندس ميكانيكا</p>	<p>فلاح</p> <p>تربوي</p> <p>م/ محمد محمد حسن عيسى مهندس مدني وصاحب شركة مقاولات</p>	<p>فلاح</p> <p>المصرية</p> <p>الشيخ/ رزق حسان داعية إسلامي</p>
<p>فلاح</p> <p>دكتور</p> <p>د/ وسيم الهلالي نصر الدين دكتور صيدلي</p>	<p>فلاح</p> <p>المصرية</p> <p>م/ أحمد حمزة المنيسي بكالوريوس علوم كمبيوتر</p>	<p>فلاح</p> <p>محلة زينة</p> <p>الشيخ/ جودة أحمد مجاهد داعية إسلامي</p>
<p>مقاعد المرأة</p> <p>دكتور</p> <p>أ/ مروة إبراهيم القماش ليسانس دراسات إسلامية</p>		<p>فلاح</p> <p>المصرية</p> <p>أ/ السيد القماش تاجر</p>

معا نبني مصر
 هوية ودولة عصرية
 بعقول وأيدي مصرية

Příloha č. 6, kandidátní listina strany an-Núr v roce 2011. Zdroj: *Egyptian Chronicles* [online].

VYBRANÉ ČLENKY ISLAMISTICKÝCH Hnutí V MAROKU

Příloha č. 7, Nádija Jásín, mluvčí Strany spravedlnosti a dobročinnosti a vůdčí postava ženského křídla. Zdroj: *GettyImages* [online].

Příloha č. 8, Básima Haqqáwí, ministryně pro solidaritu, ženskou otázku, rodinu a rozvoj a členka strany PJD. Zdroj: *GettyImages* [online].

Příloha č. 9, Chadídža Mufíd, členka marocké Strany spravedlnosti a rozvoje a předsedkyně Národní asociace pro rozvoj Maroka. Zdroj: *Machahid24* [online].

VYBRANÉ AKTIVISTKY ISLAMISTICKÝCH Hnutí V TUNISKU

Příloha č. 10, Su'ád Abd ar-Rahím, bývalá členka tuniské an-Nahdy a její „symbol“ ve volbách 2011. Zdroj: *Wikipedia* [online].

Příloha č. 11, Sumajja Ghannúší, dcera zakladatele hnutí an-Nahda, novinářka a aktivní členka hnutí. Zdroj: *Soumaya Ghannoushi* [online].

VYBRANÉ AKTIVISTKY ISLAMISTICKÝCH Hnutí V EGYPTĚ, ŽENSKÝ AKTIVISMUS V EGYPTĚ

Příloha č. 12, ^cAzza al-Gharf, prominentní postava politické platformy Muslimského bratrstva Strany svobody a spravedlnosti je jedna z žen, která v porevolučním Egyptě získala své místo v parlamentu. Zdroj: *The Muslim Times* [online].

Příloha č. 13, Umajma Kámil, jedna z nejmocnějších žen Muslimského bratrstva v Egyptě. Zdroj: *Oficiální webové stránky FJP* [online].

Příloha č. 14, Labíba Ahmad, žena, která stála v čele Muslimského sesterstva v době, kdy bylo založeno. Zdroj: *Wikipedia* [online]

VYBRANÉ AKTIVISTKY V ISLAMISTICKÝCH Hnutí V PALESTINĚ, ŽENSKÝ AKTIVISMUS V PALESTINĚ

Příloha č. 15, ženská policie Hamásu během výcviku. Zdroj: *Celia Peterson* [online].

Příloha č. 16, vedoucí ženské policejní jednotky Hamásu N. F. °Adwán. Zdroj: *Celia Peterson* [online].

Příloha č. 17, Ríma Sálíh Rijjáší na poslední fotografii se svým dítětem před spácháním sebevražedného atentátu. Zdroj: *Your Daily Muslim* [online].

Příloha č. 18, Isrá' al-Mudallal, televizní moderátorka a zastánkyně Hamásu a vůbec první žena zvolena za oficiální mluvčí hnutí. Zdroj: *Al-Monitor* [online].

Příloha č. 19, Džamíla aš-Šantí, bojovnice za ženská práva a členka hnutí Hamás.
Zdroj: *The International Solidarity Movement* [online].

Příloha č. 20, Mariam Faraha se svými syny, které povzbuzovala k sebevražedným akcím proti Izraeli. Zdroj: *iDNES* [online].

Příloha č. 21, Samíra Halá'íqa, členka Palestinského legislativního koncilu a poslankyně za Hamás. Zdroj: *The Palestinian Information Center* [online].

Příloha č. 22, Huda Na'ím, aktivistka Hamásu známá kvůli zapojení do propagace Hamásu na sociálních sítích. Zdroj: *National Review* [online].

Příloha č. 23, Mariam Sálíh, ministryně pro ženské záležitosti a členka Hamásu. Zdroj: *CCUN* [online].

VYBRANÉ AKTIVISTKY V ISLAMISTICKÝCH Hnutí V LIBANONU

Příloha č. 24, Ríma Fachrí, jako první žena byla jmenována do členské rady Hizballáhu. Zdroj: *Ynet News* [online].

Příloha č. 25, Mádžida Jadžidi, příznivce hnutí Hizballáh a švadlena šijící uniformy pro jeho vojákyy. Zdroj: *Al-Jazeera* [online].

Příloha č. 26, Zajnab as-Safár, reportérka a žurnalistka pro al-Manár, televizní kanál Hizballáhu a také učitelka na státní libanonské univerzitě. Zdroj: *Twitter* [online].

15 RESUMÉ

My master thesis is focused on women in selected islamist movements in the region of the Middle East . It is very interesting and important to know about this topic, mainly because it removes some of the stereotypical views and opinions about arab and muslim women. In some cases the Western world might have prejudices and misleading thoughts about a role of these women, such as persones, that must stay only at home with their children and it should stay like that until rest of their lives. Many people think, that these women are like the oppressed objects of male tyranny without rights. On the other hand males are considered as despotic, strict and dominant part of society. In this thesis is presented all the hard work and struggle of every women in selected countries and their long way to success from subordination straight to the top of politic movements and organizations.

At the beginning of the work is a brief introduction which is followed by chapter about feminism in the Middle East and islamic feminism. Behind the feminism and islamic feminism are some differences, for example in achieving goals. A primary goals, which are shared by both, common feminist movements and islamic feminist movements are freedom, justice, preventing a discrimination, same work opportunities for men and women and equality in rights. Meanwhile, the first type of feminism is fighting for their ambitions through a many protests or with the rejection of everything made by men. Islamic feminist movements wants to achieve their goals through the islamic way of education, reinterpretation of holy scripts as well as mutual understanding. Islamic feminists are rejecting any secular western model and their disclaming that, islam is bad and responsible for poor situation of women in muslim society. The reason is incorrect interpretation of holy scripts and despotic rule by men throughout the history.

Next chapter deals with women's movements and politician participation in Morocco, Tunisia, Egypt, Palestine and Lebanon and their activities and role in society. In some of these mentioned countries are existing quotas, that guarantee a representation of female candidates in politics. These movements are not matter of last decades, but they did shown up throughout the history even more lately. For

instance, Arab world have many female activists during a revolutions who stood in first line right next to the men and fought for freedom and against occupation forces.

We can some deffinitions and differencies behind each of individual islamist movements, foundation, main leaders, important members or their activities and goals. These informations concerns two Moroccan parties (Justice and Development party, Justice and Spirituality party), al-Nahda in Tunisia, Muslim Brotherhood and al-Nour both located in Egypt, Hamas based in Palestine and Lebanon's Hezbollah.

The main topic of work is always followed by the social and political situation in each countries. In this part I wrote about their activities, positions, roles and history of women participation in islamist movements. Also, there are introduced the key and most important female members. Roles of every women in every movements are relevant and all of these women have their own place and merit.

In my opinion, this thesis might be a great contribution and worthy resource for future studies and investigations of this topic. Until this day there were not any comprehensive overview about women's movement, women in islamist movement or political participation of women around the Muslim world. The subject is very interesting and, certainly deserves more attention and deeper examination. I suppose it is good and valuable basis for future thesis or researches.